

**Universitäts- und Landesbibliothek Bonn**

**Alexandri Achillini Bononie[n]sis de orbibus libri quatuor**

**Achillini, Alessandro**

**Bono[n]ie, 07.08.1498**

Liber Primus

**urn:nbn:de:hbz:5:1-38553**

Alexandri Achilli de orbibus.

Liber I. Primus.

# De subiectis

Hoc est opus in quatuor libros diu-  
do. In primo maius caeli. In 2<sup>o</sup> forma  
et in 3<sup>o</sup> generata ex vtriusque. In 4<sup>o</sup>  
de accidentia illius speculabor. Circa  
primo dubitat. utrum sit pars caeli essentialis. R<sup>o</sup>nd  
duplicem distinctionem premitendo duobus dictis  
responsiuis. Prima est distinctio Aristotelis pro  
caeli te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 96. caelum capis 3<sup>o</sup> pro pro maxima  
sphaera. 2<sup>o</sup> pro orbibus stellaz erraticaz. et fixaz  
3<sup>o</sup> pro mundo. fo membro hic etitur. Secunda di-  
stinctio est Aristotelis 8<sup>o</sup> metha<sup>o</sup> te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 12. dup-  
est ma. f. in actu et in po<sup>o</sup> qua declaras. Auerrois  
in de suba orbis ca<sup>o</sup> fo dixit ma e in po<sup>o</sup> foa fixa  
in ea. f. ma in actu est fixa foie vel subiectu: quod  
idem e. intelligo mam figi forme illa que capit ee  
forma ab agente: sic q forma e causa i genere. cae  
formalis ipsi ma vel cato ex vtriusque. forma autez  
figi ma est forma ex ma in genere cae malis causa  
ri. ppo<sup>o</sup> n. sicut duplex e foa. f. materialis et ab-  
tracta simpliciter. ut dixit Auerrois pro phy<sup>o</sup> co  
mento vlt<sup>o</sup>. et fo phy<sup>o</sup> 26. et 12 metha<sup>o</sup> comento  
37. e aut malis forma: forma cata a ma: aut ex ea  
pfectione suu habes. loquens. n. Auerrois de for-  
ma educta de po<sup>o</sup> ma dixit fo physicoz comento  
30. ma est ca forme et forma ma. et primo phy<sup>o</sup>  
comento 70. subiectu substantat forma: et forma f. b-  
iectu. substantari aut cari e maliter vel formaliter.  
et pp hoc ma et forma inseparabilia sunt in ee. ut di-  
xit Auerrois primo physicoz comento 65. et alibi  
pp hoc et in diff malis forme materia cadere o3.  
primo de aia textu co<sup>o</sup> 16. et 3<sup>o</sup> de aia pmeto 9. for-  
ma semp intelligit cu ma. et io scire forma. absque  
ma et mam absqz forma impo<sup>o</sup> e. ut testat. Auer-  
rois. 4<sup>o</sup> physicoz co<sup>o</sup> 16. fo<sup>o</sup> aut in malis simpli-  
citer e forma no cata a materia neqz ex ea pfectio-  
nem hns. pp ea. n. abstracta di fm diffinitione et f3  
ee. Ita duplex est ma quaz vna forme mali subici-  
tur: qua diffinit Auerrois in de suba orbis ca<sup>o</sup> po<sup>o</sup>  
pe e suba i po<sup>o</sup>. qz ea foa qua no bz ma bec actu-  
ari pot. io po<sup>o</sup> physicoz co<sup>o</sup> 64. dixit Auerrois b-  
iectu nuqz est extra no ee. et po<sup>o</sup> phy<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 66. pri-  
uatio vlt<sup>o</sup> n sepat a materia. et vocas A<sup>o</sup> 12. me-  
tha<sup>o</sup> te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 10. maz sempiternoz no generabilez  
occulte innuit n sempiternoz maz dici debere. f3  
ex pte 8<sup>o</sup> metha<sup>o</sup> te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 4. generabile. qz ipsa sub-  
iectu e generatois. Alia e materia que forme sim-

pliciter abstracte subicit q ma of. qz foa foat et  
cat. in ac<sup>o</sup> of. qz forma bz sibi ppra isepabilez ab  
ea. no. n. actuabilis e a forma qua no bz. et hac ma-  
teria vocat Ari<sup>o</sup> 8<sup>o</sup> metha<sup>o</sup> te<sup>o</sup> pmeti 12. fo<sup>o</sup> loca-  
li mo<sup>o</sup>. qz no subali: no quantatiue: no reali qua-  
litatiue: f3 locali tm subici pot tr asmutatdi. vocat  
uit at eaz 8<sup>o</sup> physicoz Auerrois co<sup>o</sup> 78. maz sim-  
pliciter cu dixit co<sup>o</sup> caelestia sunt ma simplices. qz  
corporis simplicis qd alteri misceri no pot ps e.  
de abstractoe aut fm diffinitione et no f3 ee d qua  
Auerrois po<sup>o</sup> de gnatoe comento 44. aut Aristote-  
les 2<sup>o</sup> physicoz te<sup>o</sup> comenti 17. et 6<sup>o</sup> metha<sup>o</sup> te<sup>o</sup>. nihil  
ad pns. quo aut intellectus po<sup>o</sup> sit materialis et ab-  
tractus dixit in po<sup>o</sup> opere q<sup>o</sup> 3. et infra et. Istis  
co<sup>o</sup> subitgo p mo<sup>o</sup> o3: aia: aut forma: col. itura i  
esse p subiectu itelligeda sut apd Auerrois 8<sup>o</sup> phy-  
sicoz comento 44. et 32. i de suba orbis ca<sup>o</sup> po<sup>o</sup>. et 3<sup>o</sup>  
de aia et alibi. bec materialiter cata et f3 pcedant  
aliquo modo mam. qz ipsa sunt illius cae. non tam  
eam simpliciter pcedut. qz ipsa a ma cant. Se-  
cundo p forma assistentem ma intelligo fo<sup>o</sup> cantez  
maz vel compo<sup>o</sup> ex hns et no catam a ma. et fo<sup>o</sup> i  
tellectus e hmo<sup>o</sup>. 3<sup>o</sup> ma in actu potius of subie-  
ctum qz ma. 2<sup>o</sup> Auerrois 8<sup>o</sup> metha<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 12. et in  
de suba orbis ca<sup>o</sup> fo. qz ppra ma of pp gnatone  
et corruptoez: q i caelo n repit f3 subiectu dicif pp  
circuitoez. cu igit inter motus vel mutatoes rea-  
les no repiat i caelo nisi motus localis. io fo<sup>o</sup> pp  
eude corpus caeleste of subiectu. colligit sententia  
ex Auerrois in de suba orbis in fine tertij capitu-  
li. 4<sup>o</sup> maia in ac<sup>o</sup> n e forma subalis. qz ois for-  
ma subalis simplicis e prin<sup>o</sup> motus localis saltē  
i ptibus. f3 orbis caeli que fo<sup>o</sup> dicimus maz i actu  
no. qz no rei. qz caeli no est graue aut leue. vtz pro  
caeli a te<sup>o</sup> p<sup>o</sup> 17. et n3 circu<sup>o</sup> qz ille e ppr<sup>o</sup> aie.  
fm Auerrois in de suba orbis capitulo fo. Tum  
qz orbi assitit forma: et no assitit orbis ma. Qd  
aut cotentū i<sup>o</sup> pmetis sit ma. ut dixit Aristoteles  
4<sup>o</sup> caeli textu comenti 35. no e ad ppo<sup>o</sup>. Tu qz 9<sup>o</sup>  
metha<sup>o</sup> te<sup>o</sup> comenti 17. po<sup>o</sup> ad vbi no phibet ut sit ma  
f3 phibz ut sit foa. Quito materia in ac<sup>o</sup> a ma  
in po<sup>o</sup> of: qz abstracti formis a materia in po<sup>o</sup>: ip-  
sa eet vna nuero priuatiue. vtz 12. me<sup>o</sup> comento 14.  
f3 abstractis formis a materia in actu non ut vir-  
colligit ab Auerrois i de suba orbis capitulo pro.  
qz ipsa e vna nuero simpliciter. Sexto ma i ac<sup>o</sup>. f3  
Auerrois i de suba orbis capitulo qnto e me<sup>o</sup> iter  
materia q e oino i po<sup>o</sup>. et puru actu. f. tres dimensio-  
nes. qz prim<sup>o</sup> actus via impfectiois et ppiqu<sup>o</sup> ma  
que hic intelligo p puru actu: cu no sit materia: n3  
includens ipsam taqua ptem: e quantitas. materia  
autē in actu no est i polis sicut e materia in po<sup>o</sup>. et

in materia in actu nō ē ita actual q̄ sit forma. ⁊ hoc  
 ē 4.<sup>m</sup> cor.<sup>m</sup> confir.<sup>o</sup>. ⁊ Reuertamur ad semitā aq̄ nos  
 latēs veritas diffuere coegerat. ⁊ ponamus duo  
 dicta p̄positā q̄stionē soluētia. p̄p.<sup>m</sup> materia i po<sup>a</sup>  
 nō ē cælū n3 p̄s cæli cēntialis. Scdm̄ dictū p̄s cæ  
 li essentialis est materia in actu. intelligo p̄ cælū al  
 eaeleste compo<sup>m</sup> ex intellia ⁊ orbe vt 3.<sup>o</sup> li<sup>o</sup> b<sup>o</sup> apia  
 intelligo p̄ pte essentialē q̄ditatē vel differ<sup>o</sup> q̄dita  
 tē. abē q̄dē ptes sunt essentialis. qz differ<sup>o</sup> igrediun  
 tur; nō qz sunt ptes q̄ditatis de hoc alias. hñtur hec  
 duo dēā ab Ar.<sup>le</sup> 8.<sup>o</sup> me<sup>o</sup> te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 4.<sup>o</sup>. Nō ē necesse  
 si qd materia h3 localē hoc ⁊ generabilē ⁊ cor<sup>o</sup> 13.  
 hīc. ⁊ ab Ar.<sup>le</sup> p<sup>o</sup> cæli p̄mo 95. ⁊ ab vtroq3 i2 me  
 tha<sup>o</sup> te<sup>o</sup> ⁊ co<sup>o</sup> 10.<sup>o</sup>. p̄mo p̄mo dēo ar<sup>o</sup> p̄io sic.  
 ⁊ ē p̄tinuū habēs mā3 i po<sup>a</sup> p̄tē sui ē potens nō ēē.  
 s3 cælū nō ē potens n̄ esse q̄ ⁊ c. collr ar<sup>o</sup> ex Ar.<sup>le</sup> 7.  
 methaphisice te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 22. ⁊ fo d̄ gñone te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 51. ⁊  
 p̄io cæli te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 136. scdm̄ nūerū p̄mentioz imp̄si  
 onis āni. i483. mā est q̄ aliquid pōt esse ⁊ nō esse. ⁊ p  
 hoc facit qd dicit Ar.<sup>le</sup> 9.<sup>o</sup> methaphisice te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 1  
 i7. ois po<sup>a</sup> simul p̄dic<sup>o</sup> est. s3 in miore ē discordia  
 licet theologū ⁊ phis3. collr tñ ipsa po<sup>a</sup> cæli textu  
 menti 20. Rōabile est extimare de cælo q̄ ip3 īge  
 nitū ⁊ incorruptibile ē. ⁊ scēo cæli te<sup>o</sup> p̄menti p<sup>o</sup>.  
 ex ois i3 accipe fidē q̄ cælū nō p̄tingit cōrūpti n3  
 sciz est. ⁊ terno cæli te<sup>o</sup> p̄menti p<sup>o</sup> d̄ cælo ⁊ astris  
 qm̄ ingenta ⁊ incōruptibilia trāsuim<sup>o</sup>. rō ē Ar.<sup>le</sup> 18.  
 p̄io phisicoz p̄mento 79. ⁊ 63. Aristolest hec  
 rō a negantibus maiorē asserentibus q̄ potens ēē  
 ⁊ nō ēē n̄ ē pfuz sequēs matia absolute s3 priua<sup>a</sup>  
 p̄uicta: q̄lis nō ē cæli mā. Cōtra istā rōē3 q̄ fa  
 cit p̄pōē3 Aristotēlis i ductā in p̄batōē maioris  
 p̄tingentē. ⁊ q̄ dat materiā p<sup>a</sup> cui nulla priua<sup>a</sup> cō  
 iuncta est. vltra auctoritatē Auerrois dicēt p̄io  
 phisicoz p̄mento 81. priuatio accidit mē d̄ neces  
 suate induco rōē Auerrois octauo phisicoz p̄  
 mento 79. ⁊ in de subā orbis cap. 3. ois po<sup>a</sup> in ma  
 teria est finite duratōis siue sit actiua siue passiua  
 qz ipsa est diuisibilis ad diuisionē i tui ⁊ nō sp̄ f b  
 eadez foia aut opatōē durare pōt. 2.<sup>o</sup> aut matia  
 cæli est in po<sup>a</sup> forme sublunares: aut nō. Si p<sup>m</sup> ⁊  
 pte ipsa nō est cōiuncta priuationē: q̄ nō ois carentia  
 forme in subiecto apto nato est priuatō. falsitas  
 p̄nt collr ex diffinitōē priuatōis nono metaphisi  
 ce te<sup>o</sup> p̄menti 3. ⁊ 4.<sup>o</sup>. metaphisice textū p̄nti 27.  
 Si scō3: q̄ nō ois materia p<sup>a</sup> est in po<sup>a</sup> oēs foī ē po  
 tentes eā informare. Cōfirmas si materia cæli in  
 formā cæli inclinat: ⁊ nō in aliā: ⁊ materia sublu  
 naris in formas sublunares: ⁊ non in alias: tūc ille  
 matie alteri<sup>o</sup> rōis sūt: vi natalis eoz īclinatio in  
 diuersas foias oñdit. specificas. n. natura po<sup>a</sup> ab  
 actu. p̄p̄etia cōrūptibilis ⁊ incorruptibilis idēz

et p<sup>m</sup> in<sup>sum</sup>: qd horret phia. Et qz hec op<sup>i</sup>  
nio poit aptitudinē matie cæli ad so<sup>as</sup> inferiores  
tollī a so<sup>a</sup> exi<sup>te</sup> in ea. Cōtra ar<sup>o</sup>. I<sup>3</sup> aliq<sup>u</sup>l<sup>u</sup> vide<sup>t</sup>  
tur hec pō euadere d<sup>o</sup> matia cæli compata so<sup>is</sup>  
cōruptibiliū: nō tñ fugeret d<sup>o</sup> matia miscibiliū cō/  
pata so<sup>is</sup> icorruptibiliū. nō. n. possibile est matie i  
ferioris aptitudinē ad supiores so<sup>as</sup> tolli a q<sup>u</sup>cu  
qz so<sup>a</sup> subliari sibi imp<sup>sa</sup>. qz nulla so<sup>a</sup> a miscibi/  
liū vir<sup>o</sup> aut eminenter cōtinet formā cæli. q<sup>ro</sup> igit<sup>r</sup>  
an ista materia inferior est in potentia forme cæle  
stis. tūc qz in ipsa nō ē priuatio eaz. qz forme ha  
bētes priuatiue o<sup>m</sup> nō sūt æterne: q<sup>u</sup> nō oīs carētia  
in subiecto apto nato ē priuatio. Si aut ista matia  
nō est in potentia so<sup>re</sup> cælestes tūc ille fuit p<sup>o</sup> te  
potentes informare matia primā: q<sup>u</sup> nō oīs matia  
pria est in potentia oēs so<sup>re</sup> informatiue mē prie.  
Scdō oē impossibile aptitudini p se seq<sup>u</sup>ti  
naturā est icōpossibile illi nate. al<sup>o</sup> falsificarent<sup>r</sup> p  
pōes scdō mōi dicendi p se. I<sup>3</sup> p te so<sup>a</sup> cæli est icō  
pos<sup>it</sup> aptitudini p se matias seq<sup>u</sup>ti. I<sup>3</sup> receptibilita  
ti forma nō hitaz: q<sup>u</sup> forma cæli ē icōpossibil<sup>u</sup> mē.  
¶ Preterea nulla so<sup>a</sup> nō actuās materia eo mō  
quo forma est potētia i matia satiat appetitū mē.  
I<sup>3</sup> materia cæli p te est in potētia ad so<sup>as</sup> inferio  
res actual<sup>u</sup> hūdas. q<sup>u</sup> solū vir<sup>o</sup> eas hūdo n̄ satiatur  
materia. bēo igit<sup>r</sup> hāc p d<sup>o</sup>scriptōe matie. cā q<sup>u</sup> res  
pōt esse tūc nō esse. p cui<sup>o</sup> primā pte<sup>o</sup> circūscribitur  
cōi<sup>o</sup> p residuū sō appropriatū matie. p. pōlitas ad  
esse subale. Scdō molestā rō pinducta: p<sup>o</sup>inci  
palis a negatib<sup>o</sup> hāc p<sup>o</sup>nam. a. est icorruptibile. q<sup>u</sup> a  
est nō potens nō esse. qz anihilabile est aliqd icor  
ruptibile. Tollit euasio p oīsa i primo ope quo  
libeto scdō. s. creatōe<sup>o</sup> tūc anihilationē negasse Ari  
stotelez. Tūc ex Aristotele octauo phisicor<sup>u</sup> p<sup>o</sup>ba  
te æternitatez motoris i mobilis. Tūc qz pōcte  
qz icorruptibile sit ptingens: aut qz necessariū sit po  
tens nō esse impossibilia sē. p<sup>o</sup> qz cælū aut est ne  
cessariū: tūc hī scdā p<sup>o</sup>. aut est ptingens: tūc hī p<sup>o</sup>ma.  
¶ Remotis igit<sup>r</sup> euasiōibus rōem dictā trib<sup>o</sup> cō  
gruentijs phisicis p<sup>o</sup> cæli te<sup>o</sup> p<sup>o</sup>menti 22. p<sup>o</sup>firmit. p<sup>o</sup>ma  
ex deo icorruptibili in cælo locato aut ex cōi  
fama: qz oēs leges pueniūt in hoc qz deus bitat in  
cælo. vt dixit Auerrois octauo phisicor<sup>u</sup> p<sup>o</sup>meto  
84. aut p opatōem: māifestiores. n. sunt diuise tūc no  
biles opatōes circa cælestia q<sup>u</sup> circa nō cælestia.  
¶ Scdā qz longissimis antiquor<sup>u</sup> obseruatiōibus  
nō cor<sup>o</sup> cælū aut pars. hāc ponit Auerrois in de  
structiōe de<sup>u</sup> disp. scdā dubio 3. 4. 3<sup>a</sup> ex noie  
q<sup>u</sup> est sempiterna curenas: hāc tāgūt phisicor<sup>u</sup> p<sup>o</sup>meto  
78. Ex his i<sup>o</sup> cludis cælū aut p<sup>o</sup> phisicor<sup>u</sup> esse neces  
sariū tūc æt<sup>u</sup>. qd p<sup>o</sup> qz diuiso ente p necessariū im  
possibile tūc ptingens. ut diuidit phisicor<sup>u</sup> scdō d<sup>o</sup> g<sup>o</sup>ne

te<sup>m</sup> p<sup>m</sup>enti 30. r. p<sup>m</sup> pyhermenias. cælū iter impos-  
sibilia oculus nō patit n3 inter cōtingētia vt ex di-  
cti Ar<sup>m</sup> seq<sup>r</sup>. remanz i<sup>r</sup> 3<sup>m</sup> p<sup>m</sup> v<sup>m</sup>iz diu<sup>m</sup>isiois. p<sup>m</sup>  
dictū pbāt aliq auctōitate phi 8<sup>o</sup> me<sup>o</sup> te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 14.  
Ad oiu3 eadē ē mā s3 eoz quoz ē trāsmutatio ad  
inuicē. s3 cælū nō ē trāsmutabile. g<sup>o</sup> r. Scō ar-  
guit Auerrois p<sup>m</sup>imo cæli cōmēto 20. si i cælo sit  
mā: se<sup>r</sup> po<sup>m</sup> nālē mā ē frustra qz nūq3 mā cæli  
exit ad actū foie inferioris n3 mā inferior ad so-  
mam supioris. Tū qz nō esset mā cæli pp gñonem  
9<sup>o</sup> ē i p<sup>o</sup> r. Ar<sup>m</sup> dicentē p<sup>m</sup>io cæli te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 32. r.  
3<sup>o</sup> de aia te<sup>o</sup> p<sup>m</sup> 45. r. i de respira<sup>o</sup> r p<sup>o</sup> politicoz  
de<sup>o</sup> r nā n<sup>o</sup> faciūt frustra. r. nihil ē octosuz i fūto na-  
ture vt dixit Auerrois 2<sup>o</sup> me<sup>o</sup> co<sup>o</sup> p<sup>o</sup> r alibi r.  
Ad p<sup>m</sup> formaret rō de .a. r. b. igne bec nō sunt  
trāsmutabilia adiucē. g<sup>o</sup> nō eadē hnt mām. Bi-  
cunt aliq qz mediate r pluribus trāsmutatioibus  
trāsmutabilia sunt. l3 nō imediate. Lōtra subm  
trāsmu<sup>o</sup> nō est totū compo<sup>m</sup> nō foia. g<sup>o</sup> mā. ergo  
trāsmutato. a. i. b. mā q nunc ē ps. a. e<sup>r</sup> sub forma q  
nunc ē ps. b. hoc autē ē nō pōt. qz ignis q erit facta  
hac trāsmutatioe nō erit. a. qz nō habebit formaz  
a. n3 erit. b. qz nō hēbit mām. b. r<sup>o</sup> datts gñalr du-  
obus indiuiduis exntib<sup>o</sup> nūquā vnū ē trāsmutabi-  
le in altez. Tū qz incipet eē id qd desuisset r<sup>o</sup> mā  
trāsmutaret ad formā ad quā nō ē in po<sup>a</sup> p<sup>m</sup>iqua  
n3 remota vt dic Auerrois 4<sup>o</sup> me<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 20. Tū  
qz suppōebat. a. r. b. eē indiuidua mālia: foia mā-  
lis posset esse numero eadē in duab<sup>o</sup> materijs. qd  
ē impo<sup>o</sup>. qz mā ē cā foie r variata causa foiali v<sup>o</sup>  
māli variat effectus saltē iafatus. Dicendū ē i<sup>r</sup>  
si. a. trāsmutā<sup>o</sup> ē i. b. aut e<sup>o</sup>. o3 eoz dē māz eē pos-  
se nūero vnam successiue 4<sup>o</sup>. n. cæli te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 37. ex  
vnitate māe se<sup>r</sup> inuicē gñabilitas r ex inuicē gñari-  
se<sup>r</sup> vnitas materie r<sup>o</sup> vez concludit rō iducta q. a.  
r. b. nō hnt materiā eādē numero. r<sup>o</sup> rō p<sup>m</sup>in<sup>o</sup> q  
soluit pcludit qz mā cæli cum nulla mā istoz infe-  
riorū ē eadē nūero successiue qd nullus negat. S3  
qz intellectus Aristotelis ibi est. Non inuenit mā-  
vna cōis vnicuiq3 rez nālū: nisi ex rebus hntibus  
gñationē r corruptionem: siue vnū in altez trāsmu-  
tes siue in aliud eiusdem spēi vel generis vnioci  
cū eo. r cælū nō ē ex hntibus generationē r cor-  
ruptionē. ideo cæli mā cū mā istoz inferiorū nō ē  
vna p<sup>m</sup>unis. sic qz abstracti fois ab vtraq3 istarū  
mērum: essent iste materie vnum priuā<sup>o</sup>: r tunc ra-  
tio p<sup>m</sup> illos inducta sic p<sup>m</sup>os declarata ē Auerrois  
4<sup>o</sup> cæli p<sup>m</sup>ento 37. Ad fin non frustra appe-  
titus a tota spē. r ē rñō Auerrois in de bea<sup>o</sup> aie.  
s3 indiuiduo frustrari non inconuenit. s3 intentum  
Auerrois ē ois po<sup>a</sup> pa<sup>o</sup> q nō potest in nā hie ac-  
tuā deducētē illā de po<sup>a</sup> ad actum ē frustra sed

po<sup>a</sup> māe cæli ad formā materialē recipiendā ē h  
potens hie actiūm deducens eaz in actuz. qz cæ-  
luz a nullo agēte ē trāsmutabile g<sup>o</sup> r. Scō p<sup>m</sup>o  
cipaliter. Ad p<sup>m</sup> dictum ar<sup>o</sup> oē continuū habēs  
mām in po<sup>a</sup> p<sup>m</sup>te sui ē gñabile. s3 cælum nō est ge-  
nerabile. g<sup>o</sup> r. p<sup>o</sup> b<sup>o</sup> r assumendo p<sup>m</sup>ponem negatā  
a theologo cui3 po<sup>a</sup> pa<sup>o</sup> cor<sup>m</sup>idet sua ac<sup>o</sup> natu-  
ralis. sed in natura nō dat agens potēs generare  
cælum g<sup>o</sup> r. a<sup>o</sup> r hie ex diff<sup>o</sup> po<sup>a</sup> posita 5<sup>o</sup> metaphi-  
sice te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 17. r 2<sup>o</sup> de aia co<sup>o</sup> 118. oē patient habz  
agens. Ista ē p<sup>m</sup>one v<sup>m</sup>it Aristoteles ad p<sup>m</sup>aduz  
dari intellectum agentē tertio de aia te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 17. r  
p<sup>m</sup>io cæli co<sup>o</sup> 124 impossibile ē ymaginari aliqd  
eē possibile respectu patientis r impo<sup>o</sup> r<sup>o</sup> agen-  
tis. idem dicit Auerrois de igne r combustibili  
scō cæli p<sup>m</sup>ento 21. Scō p<sup>m</sup>bat cælum eē in-  
generabile. Ista gñō est sine elltis scō de generati-  
one te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> p<sup>o</sup> r tertio cæli te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 2. sed in cælo  
nō sūt ellemēta. po<sup>a</sup> cæli. te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 57. cōp<sup>o</sup> caeleste nul-  
li ē ellemētum sicut ex nullo ellemēto ē. r si Ar<sup>m</sup> po<sup>a</sup>  
metheoz ipsum vocauit ellementuz: p3 qz egroce  
non. n. in mixtionē venit q<sup>m</sup>uis sit p<sup>m</sup>in<sup>o</sup> māle aial-  
um caelestium. Tertio oē genera<sup>o</sup> tminat tpe po<sup>a</sup>  
cæli co<sup>o</sup> 100. r 4<sup>o</sup> physicoz te<sup>o</sup> p<sup>m</sup>enti ii 7. s3 cæ-  
lū apud p<sup>m</sup>im non terminat tpe. vñ Auerrois ter-  
tio physicoz p<sup>m</sup>eto 30. v<sup>m</sup> generatiois ē principi-  
um corruptionis. i. eē qd ē terminus ad quem ge-  
nerationis ē terminus a quo corruptionis. iō ter-  
minatiū generatiois ē terminatiū corruptiois. iō  
terminabile ē tps mensurans eē gñabilis. Quar-  
to si cælū essz generabile motus eius nō eēt p<sup>m</sup>in<sup>o</sup>  
motus. p3 qz cælū pcederet alius motus. f. mo-  
tus quo generaretur cælū. rō ē Auerrois i de sub-  
stātia orbis cap. 4. r Aristotelis 8<sup>o</sup> physicoz te<sup>o</sup>  
co<sup>o</sup> 12. r Auerrois in destructione des<sup>o</sup>. Ad  
lestat bec rō ne<sup>o</sup> maiorē principālē. f. oē cōtinu-  
um hñs materiā in po<sup>a</sup> partez sui ē generabile. o<sup>o</sup>  
cōtinuū pp mūdum. Lōtra susceptiū nō ex se  
habz formā. n3 foia cū sit materialis est ex se i mā  
g<sup>o</sup> requirit agēs dist<sup>o</sup> a materiā r forma vnies fō-  
mam materie aut educēs fōam de po<sup>a</sup> materie.  
r<sup>o</sup> compo<sup>m</sup> gñabile ē. Ex hac rōe elutio pō3 hāc  
p<sup>m</sup> cogscenda nā cōpis caelestis. Cælū ē igenerabi-  
le qm generabile r ingenerabile diuidūt ens quē<sup>m</sup>  
p<sup>m</sup>dic<sup>o</sup> ipm diuiderēt aut p<sup>m</sup>ia imediata p<sup>m</sup>io cæli  
cōmento 126. iō cælo nō cadēte sub genera<sup>o</sup> vt su-  
pra dictū est cadet cælū sub ingenerabili. Ter-  
tio oē p<sup>m</sup>inuū hñs materiā i po<sup>a</sup> p<sup>m</sup>tez sui ē corrup-  
bile. s3 cælū nō ē cor<sup>o</sup> g<sup>o</sup> r. p<sup>o</sup> a<sup>o</sup>. qz mā i po<sup>a</sup> n<sup>o</sup>  
h3 formā sibi p<sup>m</sup>ia po<sup>a</sup> physicoz te<sup>o</sup> r co<sup>o</sup> 69. g<sup>o</sup> q  
cūq3 forma data quā h3 materiā aliā hie pōt. r se-  
quitur p<sup>m</sup>extis cor<sup>o</sup> p<sup>m</sup> noue foie educitōez d mā. p3  
a iij

minor principalis ut supra allegatum est ad idem: cum firmandum primo celi textu pimenti 20 et tertio celi textu 40 primi. et primo methaeorum ab Averrois.

Tunc quod cum caelum sit substantia aeterna ut predictum est se natura contingens mutari in necessariam quod est impossibile ut dixit Averrois 12 methaphysice commento 41. et primo physicorum pimento 48. rō est Averrois 80 physicorum pimento 79. Secundo Aristoteles primo celi a te 40 118. vsqz ad in fine conatur ostendere puerilitatem inter gñabile et corruptibile. si igitur caelum non est vñ eorum: 13 aliter. Idem hīc 40 methaphysice 10 et 7. Tertio oē gñatū vel corruptū ē ex suo pīo gñatū vī corruptū: 13 caluz nō hz pīū. dixit. n. Averrois 4<sup>o</sup> me<sup>o</sup> pīto 6. corp<sup>o</sup> quintū n3 ē pīū n3 ex pīo. mor<sup>o</sup>. n. eius pīū nō hz. rō ē Aristotelis p<sup>o</sup> celi te<sup>o</sup> pīti 20: et Averrois inde bea<sup>o</sup> aie. Cōfirmat b<sup>o</sup> qz si celi haberet pīū sex eēt cor<sup>o</sup> simplicia et corp<sup>o</sup> rotundū haberet pīū et ē mor<sup>o</sup> cit<sup>o</sup> ut tūgit Averrois pīo celi cōmento 18 9<sup>o</sup> ē p<sup>o</sup> Aristoteles pīo celi te<sup>o</sup> 23. 4<sup>o</sup> oē hīs mās hz pīū ut dixit Aristoteles inde cā lō<sup>o</sup> et breuitatē vite impossibilē ē mās hñi nō existerē aliquatū pīū itelligē d mā i po<sup>o</sup> de q Averrois 40 physicorum pimento 15 i lō de gñatōe declarabit Arist<sup>o</sup> q pīuatiō ē in pīa mā nō denudat a p<sup>o</sup> pīis q sunt qtuor qūitates 13 calū nō hz pīū g<sup>o</sup> et. S3 difficultas est. qz mot<sup>o</sup> hz pīuatiō<sup>o</sup> o<sup>o</sup>. s. qere3 et imini gñonis sūt pīuatiō et foīa si t<sup>o</sup> ex natura motū sup nā3 foīe pcludim<sup>o</sup> iūeiem<sup>o</sup> formā celi hīe pīuatiue o<sup>o</sup> et ipfāz inueniem<sup>o</sup> terminare mutatiōz in subā. B<sup>o</sup> 13 ex nō hīc pīū i motu inferat hīc pīū i subā loqndo d pīo positiūo. nō tñ ex pīuatiō<sup>o</sup> o<sup>o</sup> in motu 13 in ferre o<sup>o</sup> in subā siue positiūū siue pīuatiūū qz in acci<sup>o</sup> pura ac<sup>o</sup> pīuatiō repiri pōt q n<sup>o</sup>3 foīam positiūā isepabilr pmitte3. p3 in sphaera materia li quiescēte cit<sup>o</sup> mobili sed in subā nō ē sic. qz in ea pure pīuatiō repiri n pōt. 13 o<sup>o</sup>3 foīaz sube pīuatiō isepabilr cōmittat. iō hīs pīuatiō<sup>o</sup> o<sup>o</sup> in subā hz ē formā pīā vī dīspatā nō sūt sed succēsiue recepi<sup>o</sup> in eadē materia. Intellie at pp sue infoīa tōis aeternitatē q ex natura forme simpliciter abstracte oīz nō patiunt pīuatiō<sup>o</sup> o<sup>o</sup> n3 formā dīspatā succēsiue receptibilē in eadē materia. qz tunc eēt itelligētie aliqīr posterīōes mās. ē igit inī formā mālē et sūā abstractā dīa. qz forma materia/ lis pīuatiue o<sup>o</sup> hz. sed forma simpīr abstracta n. Idoe voluit pīs 12. me<sup>o</sup> te<sup>o</sup> 33 nō oībus ē pīetas vbi Averrois qz in principiis corporū celestiu3 nō ē cōtrarietas. Aristoteles et in in de cā lōgitudinis et breuitatis vite aeterna n<sup>o</sup> qz quib<sup>o</sup> cūqz pīuatiā erūt. et cōsequēter p3 dīa inter materiam

in actu et materia i potētia. qz materia in actu hūn quā pīuatiōi substantialis forme subicit 13 materia in po<sup>o</sup> semp pīuatiōi subia ē Averrois at 40 physicorum 40 15. dices cū albedie nō pīūgi pīuatiōez itelligit de pīuatiōe in natura forme reperia. nō autem d pīuatiōe in mā cum forma reperia nō. n. est albedo in pīfectior nig<sup>o</sup> 13 materia subiecta albedini possit subici nigredini et. Ex hac rōe ellicto calū ēē in corruptile qz cor<sup>o</sup> et incor<sup>o</sup> ē immediate diuidūt ens oīso qz calū sub corruptibili nō cadit reliquū est ipfūz sub incorruptibili pīneri. Si. n. corrumpe3 calū omnia infertora tecū pūrent et corūpent. cū igit omnis gñō et corruptio ex elīarib<sup>o</sup> qualitatib<sup>o</sup> oīzū beāt elīuato caelo sup elīta et eoz qūitates. nō erūt ip3 gñabile aut cō<sup>o</sup>

4<sup>o</sup> pīn<sup>o</sup> oē pīuatiū habens materiā in po<sup>o</sup> pīez sūt ē alia<sup>o</sup>. 13 calū nō ē alterabile ut pbat aristoteles primo celi te<sup>o</sup> xtu cōmenti 22. qz calū nō recipit additiōez. Tū qz oē alterabile hz corpus alteras pī: sed calū nō habet corpus alteras pīus ut infinitū a corporibus se pīuenitib<sup>o</sup> abicndas rō est Averrois primo celi cōmento 22. Adolestas bec rō pp ecclipsiz lune. pīppter qd dīcendū qualitatū quedā habent esse fixū et pmanēs quedā habent esse nō fixū 13 velociter trāsmutabile. tūc dicendū caluz nō alterari fm qualitates fixas. qz alteratio in eis corrup<sup>o</sup> est. vnde Averrois inde subā orbis cā 2<sup>o</sup> alteratio fm quā trāsmutat subā alterati vī esse pīpīa corpib<sup>o</sup> quoz sube admiscēnt po<sup>o</sup> 13 alteratio in qualitatib<sup>o</sup> nō fixis in caelo repit vtz ex Averrois primo celi cōmento 21 et 8<sup>o</sup> me<sup>o</sup> pimento 12. si t<sup>o</sup> luna ecclipsat nō ē pī mutatiōe in subā. n3 in qualitate fixa. sed pp motū localez. qz subintrat lūa vmbraz terre. possibile at est qz solo motu locali perdat qualitas habens esse velocis transmutationis cuiusmōi est lumen in luna. quia esse lucis solaris in luna ē esse inten<sup>o</sup> quē<sup>o</sup> esse lucis est i aere intentionale. Si enim haberet lux in luna esse naturale et non extraneuz tūc non perderet lux illa solo motu locali vtz de 10<sup>o</sup> lumine lune naturali quod motu perdi neqz hanc sniaz voluit Averrois primo celi pimento 21. dīcens qualitates quarū alteratio nō est cōtradictio fm suū esse nō est possibile ut sint in eo 13 mutatiōem et fm esse. i. qualitates quaz alteratio nō realiter illas abicit nō est possibile ut mutent et sint in caelo secundū esse reale alibi autem sic. vnde qz soli realiter inexistit lux ipsa non mutatur. S3 cum mutatur in caelo non est ibi lux naturaliter.

Sed intentionaliter. ex. g. stellarum fixarum luces in caelis inferioribus spiritualiter recipiuntur aliter visu non comprehenderentur.

Secundo omne comunicans in materia cum istis inferioribus est repassiuū ab eis. sed cælum nō ē repassiuū ab inferioribus q̄ t̄cet: maiorē innuit Aristot. octauo physicorū textu cōmenti 37. approbando dictū anaxagore primus motor vniuersali ter non admiscetur materie. quia si sit: tunc pateretur a rebus quas mouet omne enim est simul actiuum et passiuum tertio physicorū textu cōmenti. 8. ratio est Averrois primo de generatione textu cōmenti 54. cum necesse est vt primum agens non patiat̄ur necesse est vt non sit in materia patientis et sic est de primo agente scilicet corpore celesti. q̄ est in subiecto diuerso a subiecto in quo sunt res recipientes. Ex hac rōne collige quāuis non repugnet cælū recipere intentiona liter a superioribus: neq̄ et ab inferiori nō tñ est reali alterabile vt dicit philosophus 12 met<sup>o</sup> te<sup>o</sup> p<sup>o</sup> mēti 4. i. ignis. n. cælo lune iuxta positus n<sup>o</sup> caloris im primit n<sup>o</sup> impressiū<sup>o</sup> est. q̄ cælū nō est calidū. p<sup>o</sup> mo metheorū Aristoteles q̄ ex velo<sup>o</sup> motu nō ignis. Tū ē ex paloris i sole apientia. Tū etiā cælū nō est caloris receptiuū q̄ mām in po<sup>a</sup> non h<sup>o</sup>. Cæluz. n. peregrinas impressiōes nō recipiō Aristoteles fo cæli te<sup>o</sup> p<sup>o</sup> tertiū loquēs de cælo adhuc aut̄ impressiō<sup>o</sup> ē omnis mortalis difficultat̄. i cælo igit nō sunt qualitates p<sup>o</sup> nisi virtuali itelligo vi<sup>o</sup> ca<sup>o</sup> esse cælū nō eodē mō q̄ piper aut vi<sup>o</sup> mū ca<sup>o</sup> vi<sup>o</sup> ponunt. q̄ bec alia<sup>o</sup> indigent que i rē ac<sup>o</sup> ca<sup>o</sup> cōuertant vt in fumum vaporez aut humore calidū ad hoc vt in actū calefaciendū reducantur. sed sic vi<sup>o</sup> sicut effectus in cāe suffi<sup>o</sup> eg<sup>o</sup> ut<sup>o</sup> cōtinef quo mō itelligendus est Aristoteles 25<sup>a</sup> proble<sup>o</sup> proble<sup>o</sup> 17 dicens cælū autē et stelle calida. hunc intellectū h<sup>o</sup> Averrois inde subā orbis ca<sup>o</sup> fo et fo cæli cōmento 42 dicens in corpore celesti inueniunt̄ hec qualitates quibus equiuoce dicant̄ in eis et ellis. Aristoteles autē 25<sup>a</sup> p<sup>o</sup> blematū problemate 20. stellas. n. ēē frigidas valde absurdū ē. et psequēter cæli raritas et densitas nō cōsequunt̄ qualitates p<sup>o</sup>. sed multitudinē aut paucitatē materie in ac<sup>o</sup> i cōparatōe ad quantitātē. Colores autē stellaz sequunt̄ mixtionē lucis cū opaco et hac mixtione altera et altera existēte stellarū color diuersus ē. vt mars rubicūdus. et ven<sup>o</sup> argētea. nō autē qualitātū p<sup>o</sup> refractiōes bi coloris cōsequunt̄. iō simplices nominari pnt Cæluz i<sup>o</sup> a p<sup>o</sup>trarijs alteratib<sup>o</sup> exemplū est. iō Averrois 9<sup>o</sup> metaphysice p<sup>o</sup>mento. 17. iste qualitates q̄ pnt esse et nō ēē in corporib<sup>o</sup> celestib<sup>o</sup> sunt alie ab eis que attribunt̄ alia<sup>o</sup> vt obscuritas lune et illū<sup>o</sup>. et siltia. Cælū ē pnter nō ē augū<sup>o</sup>. n<sup>o</sup> diminuibile et sub augū<sup>o</sup> et dimiūtōe rarefactionē et cōdensa

tionē pprehendo. si. n. cælū maximū rarefieret dū eius interior supstities quiescit. tūc nisi ps illius cōdēsaret opterz extra cælū ēē vacuū p<sup>o</sup>. q̄z ira ret corpus caeleste v<sup>o</sup> nullū corp<sup>o</sup> p<sup>o</sup>resuisz. H<sup>o</sup>z ē senescibile ē cælū. n<sup>o</sup> ē fatigabile vt testat̄ Aue roie 9<sup>o</sup> metaphysice p<sup>o</sup> 17. q̄z bec sine alteratione fieri nō pnt. Est igitur cælū actiuū tantū q̄z actiuū ē et nō passiuū vt fo cæli co<sup>o</sup> 42 dixit Averrois.

Actis rōnibus ex nā mē. pcedentib<sup>o</sup> alias rationes ex nā fore sumptas aggrediamur. p<sup>o</sup> oē cōtinuū h<sup>o</sup>is materiā i po<sup>a</sup> pte3 sui h<sup>o</sup>z formāeductaz de po<sup>a</sup> materie sed cælum nō h<sup>o</sup>z formāeductam et. p<sup>o</sup> 3 a<sup>o</sup> q̄z nō dabil<sup>o</sup> est mā i po<sup>a</sup> sine foiaeducta et pō illi<sup>o</sup> impossibile. n. ē formā separi a materia et ēē. 8<sup>o</sup> metaphysice p<sup>o</sup>mento 3<sup>o</sup>. et fo physicorū p<sup>o</sup>mento 12. et p<sup>o</sup> physicorū cōmento 67 p<sup>o</sup>ia materia nō pōt denudari a foia et iō fo de gñatiōe Aristoteles te<sup>o</sup> cōmenti 6 materiā dixit separabilez: sed semp cū cōtrarietate b<sup>o</sup> p<sup>o</sup> 3 q̄z ois foiaeducta de pō mē est producta p gñationē. sed cælū ex deter minat̄ a p<sup>o</sup>o nedū nō est gñabile s<sup>o</sup> productū nō est.

Tū q̄z si sic: cælū h<sup>o</sup> et p<sup>o</sup>icipiū intrinsecū actiuū a<sup>o</sup> ab itellia q̄z ois foia q̄ est p<sup>o</sup>icipiū essendi subā alicui est eidez p<sup>o</sup>icipiū cpādī. quā i<sup>o</sup> opatiōez faceret bec forma si nō mouēt. Tū q̄z ois formaeducta et pō mē inclināt ad motū rectū vel circularē nō pure s<sup>o</sup> cælū nō sic inclināt. q̄z si sic: ēē graue aut leue. Tū q̄z omnis formaeducta et. est diuisibilis q̄z in a<sup>o</sup> quāto est maior virtus 8<sup>o</sup> physicorū cōmento 81. et est fundamētū sup quo firmat̄ Aristoteles quarto metheorū textu p<sup>o</sup>menti 13 et alibi. q̄z forma diuisibilis diuidit̄ fm totū et pte3 v<sup>o</sup>z in de subā orbis ca. p<sup>o</sup> et 3<sup>o</sup>. Preterea se<sup>o</sup> caelos sub gñe vniūoco cū istis inferiorib<sup>o</sup> p<sup>o</sup>tineri 9<sup>o</sup> cōi esse fm Averrois fo cæli p<sup>o</sup>mo 49 p<sup>o</sup> p<sup>o</sup>ia q̄z p<sup>o</sup>icipiū intrinsecū et essentiale in illis est ei<sup>o</sup> dez rōis puta materia prima. q̄r concludendū est cælū nō habere materiā. que madmodū demo<sup>o</sup> concludit Averrois tertio cæli cōmento 25 q̄z cælū non habet cōtrarium Tū quia periret de<sup>o</sup> Averrois fo cæli cōmento 45. ad ostendendum i cælo non esse casum. q̄z in cælo non est materia. Tūz quia periret de<sup>o</sup> Averrois primo cæli cōmento 22 ad ostendendum cælum non esse alterabile quia caret materia. que omnia intelliguntur in hoc sensu cælum non habet materiā que est in potentia ad formam substantialem. Et cōsequenter ad formam accidentalem inesse reali. neque etiāz cælum est proprie in potentia ad motum. quia actu mouet. neque ad terminum motus. q̄z q̄ nō est i actu nō p<sup>o</sup>pie iminat. s<sup>o</sup> omne mutātū ēē mot<sup>o</sup> coeli est i potētia. q̄z motum continuat et cē.

dixit tñ *Auerrois* 9<sup>o</sup> me<sup>o</sup> co<sup>o</sup> i 7. s3 illd qd inuēit  
ex eis po<sup>a</sup> añ actū ē sicut singule ptes illaz trāsmu-  
tarōuz. Scdm aut dictū. s. in cælo ēē māz i actu  
a<sup>i</sup> p<sup>o</sup> rōe accidētū i cælo repto. p<sup>o</sup> q̄titas cæ-  
li requirit māiā p subiecto. s3 nō māiā i po<sup>a</sup> quia  
max<sup>a</sup> dimensio quā recipi mā p<sup>a</sup> ē dimensio ignis  
binde aeris. vt ponit *Au<sup>o</sup>* fo d aia co<sup>o</sup> 97. nō. n.  
ēō d q̄titate cæli ēē subām auctoritate *Au<sup>o</sup>* p<sup>o</sup>  
p<sup>o</sup> hysicoz co<sup>o</sup> 63. r alibi. n3 ipsaz ēē ac<sup>o</sup> carēs s3  
iecto. n3 subiectari eā in intellia. s3 in a<sup>o</sup> s3a quaz  
vocaui *Au<sup>o</sup>* māz i ac<sup>o</sup>. r tūc comōd saluam<sup>o</sup> mo-  
tui cū<sup>o</sup> quē dixit *Aristoteles* 8<sup>o</sup> phy<sup>o</sup> te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 75  
pfectiorē rco: subm pfecti<sup>o</sup> cōsidere. siue p<sup>o</sup>emul  
remotū s3m sim<sup>o</sup> remoto subto siue compo<sup>o</sup> com-  
po<sup>o</sup>. Cōfirmat ex nā motus æterni q in subto  
in pō ad subālē forā recipi nō pōt qm ob gñabili-  
tatē aut corrupti<sup>o</sup> s3 bti æternitas mot<sup>o</sup> iterum/  
pct. non. n. forā materialis inf<sup>o</sup> tpe opaf ide subā  
orbis cap. p<sup>o</sup> n3 i. a. subto cōrup<sup>o</sup> forā abstracta  
æterne opari pōt localr mouēdo. b. motu. Scdo  
ex pte fore oī fore māz subici o3. s3 itellia est forā  
v3z ifra. q̄ itellie māiā subici o3. s3 nō mā i pō qz  
tūc intelligētia eff3 aliquo mō material. r nō eff3  
abstracta simplr. māiā i<sup>o</sup> in ac<sup>o</sup> iforat. 3<sup>o</sup> ex p  
te compo<sup>o</sup> oīs compo<sup>o</sup> icorrupt<sup>o</sup> prin<sup>o</sup> māle ē i/  
corrupt<sup>o</sup>. s3 al<sup>o</sup> cæleste ē compo<sup>o</sup> icorrupt<sup>o</sup>. q̄ illius  
itri<sup>o</sup> prin<sup>o</sup> māiale ē icorruptibile. s3 mā i pō a<sup>o</sup>  
mō cor<sup>o</sup> ē p<sup>o</sup>o physicoz te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 82. nō aut mā in  
ac<sup>o</sup> n<sup>o</sup> forte q̄tū ad vbi. hoc voluit p<sup>o</sup> metheo-  
rū dices tāq3 nulli eozū q sūt apd nos idē existēs.  
sic q cæleste corpus dīt ab inferiorib<sup>o</sup> i mā r i for-  
ma. hoc idē voluit *Au<sup>o</sup>* fo physicoz cōmto p<sup>o</sup>  
p<sup>o</sup>o cæli p<sup>o</sup> mēto. r pluries alibi. ponēs principia  
corpozū cælestiū r sublunariū ēē dicta scdm p<sup>o</sup>  
r pōte<sup>o</sup>. imo equoce scdo met<sup>o</sup> p<sup>o</sup> mēto vlt<sup>o</sup> eq<sup>o</sup> tñ  
analogiā p<sup>o</sup> patiente. vt i<sup>o</sup> æterni r cor<sup>o</sup> nō idē sūt  
prin<sup>o</sup> intrin<sup>o</sup> vt voluit *Auerrois* i de subā orbis  
cap. p<sup>o</sup>o scdm dēā *Aristotelis* p<sup>o</sup>o me<sup>o</sup> sic arguē-  
tis idee sūt ætne r iste res sūt generabiles. q̄ ille non  
sunt cā isto3 n3 scdm forās n3 scdm agentes. scd3  
q rōez for<sup>o</sup> *Au<sup>o</sup>* ibi p<sup>o</sup> mēto 31. r ibi etiā p<sup>o</sup> mēto 38.  
p<sup>o</sup> n<sup>o</sup> necessario componunt ex passivis. r *Ar<sup>o</sup>* o3  
qd forte sensibiliū sensibilia sempitno3 sempitna  
corruptibiliū aut corruptibilia ēē prin<sup>o</sup>. tertio cæ-  
li te<sup>o</sup> p<sup>o</sup> mēti 61. nō pōmus in cælo māiā i pō. sed  
mā i ac<sup>o</sup> alia. n. alto3 sūt principia p<sup>o</sup>o d aia te<sup>o</sup>  
p<sup>o</sup> mēti 5. s. intrinseca r propinqua. ad p<sup>o</sup>o dixit  
*Auerrois* primo methaphisice p<sup>o</sup> mēto 22. cæluz  
b3 nām sibi p<sup>o</sup> p<sup>o</sup> aliā ab ea q est generabiliū r cō-  
ruptibiliū qm semp est cælū i p<sup>o</sup> mēti p<sup>o</sup> r futuro sed  
oīa generabilia sūt corruptibilia. Ad p<sup>o</sup> bādū āt  
scd3 dictū prin<sup>o</sup> ar<sup>o</sup> aliq p *Aristotelē* scdo metha-

phisice te<sup>o</sup> p<sup>o</sup> mēti 12. i oī qd mo<sup>o</sup> necesse est itellige-  
re māiā. s3 cælū mouet r. Scdo oīa sensibilia  
hūt māiā dixit. n. *Aristoteles* sensibile oē i ma-  
teria existit p<sup>o</sup>o cæli te<sup>o</sup> p<sup>o</sup> mēti 92. r 8<sup>o</sup> met<sup>o</sup> te<sup>o</sup>  
p<sup>o</sup> mēti 113. sensibiles subē oēs māiāz hūt r scdo  
de generatōe te<sup>o</sup> p<sup>o</sup> mēti 6. nos aut dicimus aliq3  
esse māiā vnā corpozū sensibilibus r ibi te<sup>o</sup> cōme-  
ti 3. impossibile est sine cōtrarietate esse hoc corp<sup>o</sup>  
sensibile. nō ē aut p<sup>o</sup>ietas sine materia. r implicite  
3<sup>o</sup> cæli te<sup>o</sup> cōmēti 8. sed cælū est sensibile primo  
cæli te<sup>o</sup> p<sup>o</sup> mēti 92. r p3 satis. qz ipsum visu comp<sup>o</sup>  
bendit. s. ptes ei<sup>o</sup> lumine vt dixit *Auerrois* tñ  
physicoz p<sup>o</sup> mēto 48. Soluitur p<sup>o</sup> p *Auerrois*  
ibi dicente3 *Aristotelē* intelligē d motu gñonif  
qz ibi pbat p<sup>o</sup> nō esse pcedendū in inf<sup>o</sup> i foris  
matialibus. qz terminās i terminatōez mē nō est i  
terminatū. forā āt p generationem tūat mē itina-  
tōem r nō est auctoritas ad p<sup>o</sup>o r si sumat mo-  
ueri p motu lo<sup>o</sup> r mā p subto gñonis rō est3 p<sup>o</sup>  
dictū. s3 ne<sup>o</sup> maior. sed dato q de *Aristo<sup>o</sup>* aucto-  
ritate nō esset cura sic intelligeret rō i p<sup>o</sup>posito i oī  
qd mo<sup>o</sup> lo<sup>o</sup> necesse est intelligere māiā subiectam  
motui. sed cælū lo<sup>o</sup> mo<sup>o</sup> q r. Ad scdm *Auerrois*  
tertio physicoz p<sup>o</sup> mēto 54. expōit sensibile  
idest tāgibile omne aut tāgibile alia<sup>o</sup> q̄litatebus  
est ifoi aū aut itensis aut remissis r omē ifoi aū  
q̄litateb<sup>o</sup> alia<sup>o</sup> est gñā<sup>o</sup> scdm subām. iō *Auerrois*  
is scdo de aia p<sup>o</sup> mēto 117. textū *Aristotelis* dicen-  
tez q̄litateb<sup>o</sup> sensibiles sūt dīte corpis scd3 q cor-  
pus supplet gñabile r a<sup>o</sup> rōis nō est ad p<sup>o</sup>o mō  
rif. s3 qz s3 sic exponat aliq illaz auc<sup>o</sup> nō tñ p<sup>o</sup> au-  
ctoritas patit sic exponi qz stat3 subūgū ipsa bu-  
ic clausule cælū est sensibile sup sens<sup>o</sup> visus aū gu-  
mentū fundari pōt sic nullā forā abstractā a mā  
pōt visus cōphendere s3 lucem r motū cæli visus  
pōt pphendere. q̄ nullū illo3 est forā abstracta p3  
maior qz sensus cū sit virtus singularis r organi-  
ca solū singularia sensibilia pōt comprehendere. r  
sic omne obm sens<sup>o</sup> fin<sup>o</sup> est. r oīs forā sensibilia  
fin<sup>o</sup> est in māiā. q̄ cælū b3 māiā subiectā motui  
r lumini iō trāseat rō p<sup>o</sup>bas idem q pcedens. cui  
si addat nullā forā sensibilem cæli sensus alius  
a visu pōt comprehendere satis concludet materi-  
am subiectā illis foris esse materiam in actu neq3  
assumptum est multum latens qz sensus exteriore3  
a nullo sensibili immutantur ipsis non immutat<sup>o</sup>  
a proprio sensibili sed nullum sensibile proprio3  
alterius sensus a visu est ibi vt pat3. Ex his eli-  
tio cælum esse corpus spirituale secundum *Auerrois*  
in de substantia orbis capitulo quinto r pri-  
mo cæli commento 100. quia omne corpus abstra-  
ctū a materia prima scdm diffinitōem r secunduz

esse spūale est. p3 ex qd nois spūalis: s3 cælū est ab  
stractū: q3. Tū q2 corp' cui' nulla forma sub  
stāialis est materialis s3 spūalis est spūale. sed hu  
iusmōi est cælū. Seq̃ sc̃do cælū nō esse graue  
aut leue. vt demonstrauit Aristoteles primo cæli  
textu p̃menti 17. et Auerrois in de subā orbis cap.  
sc̃do. et 4. et incidentāl' itio cæli p̃mento 55. Pri  
mo ex pte matie. q2 cælū nō h3 materiā subicibilē  
grauitati et leuitati. q2 materia subicibilis grauita  
ti et leuitati est in potentia ad substātiā. q2 materia  
h3is formā subālez grauis est potentia forā subālis  
leuis et. cæli aut materia nō est potentia forā sub  
stāntialis et. Sc̃do ex pte forē ois forma subā  
q̃ aliqd est graue aut leue h3 forā oppositā icom/  
possibilem sū in illa matia in q̃ est et receptibilem  
successiue in eadez. s3 cælorū forme nō hnt o' cū  
sint formātes eterne. Tū q2 sibi d̃termināt mo  
tū ppetuū et circularē q3 cōtrariū nō h3. P̃re  
rea ois forma subālis q̃ aliqd est graue aut leue ē  
diuisibilis ad diuisionem subiecti et mobilis p ac  
cidens. ut tāgit Auerrois in de subā orbis cap.  
sc̃do. Tercio ex pte totius. q2 grauita et leuia p̃sup  
ponūt corpus mouens p̃i: qd ipsa cōseruet et eo  
rū successiua generatōez. s3 cælo nō est corp' p̃i  
q3. Tū q2 omne graue aut leue sibi motū rectū  
d̃terminat: s3 cælū nō. q2 nō accedit ad centz n3 re  
cedit ab eodez: rō est Auerrois p̃io cæli te' p̃m̃ti  
18. cū i' cælū d̃terminet sibi motū circularē tāq3  
naturalē: nullū aliū motū simplicē sibi d̃terminat:  
n3 naturaliter: n3 violenter. q2 tunc duos mot' na  
turales haberet. nullū i' cælū grauitatez h3 aut le  
uitatem n3 illius p̃s. p̃io cæli te' p̃m̃ti 19. Nō igit  
indiget atlatē aut aia cogente manē sempiternū.  
vt tāgit sc̃do cæli textu p̃m̃ti 4. et 5. poetici. n.  
est hoc fingere vt testat Aristoteles qnto metaphi  
sice textu p̃m̃ti 28. S3 ipsum nature neutre existēs  
p̃ia conseruat. Imaginata autē stella aut cæli  
pte i medio aere sue nature derelicta qd dicendū:  
nō q̃escit. q2 nō violente. q2 tunc recessus inde ess3  
ei naturalis. nō naturaliter. q2 ipa nimis p̃p̃inqua  
esset centro. nō ascenderet. q2 leuis esset. nō descen  
deret. q2 grauis esset. nō cū' moueret. q2 abest aia  
sic mouens: et si adesset aia: mobile nō est i loco vbi  
motus. p̃p̃ie circularis fieri possit. nō subito mu  
taret. q2 cuilib3 diuident aerem resistit aer siue p̃  
rio in q̃litate siue nō. Tū etiā magis resistit vir  
tut finitē q̃lis est virtus p̃tis cæli: aer q̃ ignis. q2  
densior est aer igne vel minus rarus. n3 stella sup  
ferf ab ellā naturāl' appetentib' esse sub illa: sic  
q2 motus sit stelle n̄ naturalis. q2 salte3 elta extra  
cælū lūe stellā dūcē n̄ possent. et reman3 argumētū  
quo ducat in locū vñ ymaginabat extrabi vel ad

cælū cui subāl' sūis ponebat. Tū q2 esset p̃rietas  
iter cor' cælestia et elitaria. Rō cāus nō est possi  
q2 yma' cælū a a q' sit p̃s extracta: aut etiā yma  
ginari pte3 cæli integrale3 extractā p̃dictōez clau  
dit. qm̄ diuisio et corrup' sūt sil. S3 modus yma  
ginādī mūdū maiorē aut minorē: s3 sit impossibi  
lis: admittit. p̃p̃oz' ponendo velocitatez mot' ma  
gnitudinem mo' et distātiā a centro crescei vel de  
crescere: et intelligentiā esse magis nobilem vel mi  
nus. et p̃nter sphaerā elltoz maiorē vel minorē:  
qbus positif facilliter defendit p̃o. L. 10. 11. 12. 13. 14.  
d̃eterminata mult' vis ar'. p' est via sūpta ex natura  
mē. in vnoquoq3 gñe cāe est d̃uenire ad vnā p̃imā  
cām 2' me' te' et co' 7. et 5. cui' oppositū dī po  
nendo duplicem materiā. s. in ac' et in po'. Sc̃do  
vnscuiq3 mutatōi subiectā materiā diff' Aristote  
les p' p̃hy' te' p̃m̃ti 82. p' esse subm ex q' fit: si  
in cælo est materia: cælū fit. Tercio si essent due  
materie: vñ distinguēt: nō p̃ habitudinez ad di  
uersas foras. q2 illa habitudo n̄ est oās esse mate  
rie. q3 n3 distinctōem essentialē. p3 q2 eadem sunt  
p̃imā essendi et distinguēdi. q2 illa habitudo: et si sit  
ad forā subālem p̃iozem: est tñ posterior mate  
ria. q2 omē fundāf est naturāl' p̃i' fun'. Tū q2 ac  
tus est q3 distinguit et sepat 7' me' i' p̃m̃ti 49. q3  
natura materie non distinguit. n3 habitudo. sed sō  
ma. Tū q2 distinguendo matiā cæli a materia el  
lemtōz p̃p̃ n̄ trāsmutabilitatem vnus in alterū. vt  
distinguit Auerrois in d̃ subā orbis ca' p'. o3 etiā  
distinguerē matiā vñ' cæli a materia alterius. q2  
nō sunt cæli trāsmutabiles adinuicē. 9' est p̃ Ari  
stotelem et Auerroim 2' cæli p̃mento 42. vbi po  
nūt oēs cælos eiusdē nature. Quarto si orbis  
esset materia: n̄ posset orbis agē i istis infc' bue. 2'  
cælū pateref ab ellā. Tercio posset cælū q̃tū est  
ex se nō esse. p3 p'. q2 materie n̄ est agere. sed pati.  
2' de gñone te' p̃menti 53. et q̃tū est ex se n̄ h3 ma  
teria esse. et compositum ex ea q̃tū est ex illius  
materie nata posset n̄ esse. Ad primum. p̃p̃oz'  
forē. q̃ est gen' cāe analogū diuisibile in materia  
lem et abstractā q̃z reductio stat ad p̃imū analo  
gatū. s. forā abstractā: et resolutio forāz abstrac  
taz stat ad p̃imā inter eas: q̃ est de'. materia visu  
sensibiliū est gen' cōe analogū diuic' p̃ materiā in  
ac' et mām in po': q̃z resolo stat ad p̃m̄ gen' analo  
gatoz. s. ad matiā in ac'. et resolo mērum i ac' stat  
ad matiā p' cæli. s. stellati. qd fm p̃m̄ deo ifora  
tur. et hec est resolo p̃fectōis q̃ min' p̃fecta resol  
uūf ad p̃fectiora. vñ Auerrois in de subā orbis ca' 2'  
de materia in ac' dixit: et vt sit p̃fecti' oib' modis  
materie: intelligo cōpal. et hac resolutione vtitur  
Aristoteles i2 metaphisice te' commenti 25. dum

assignat prima prin<sup>a</sup> anima et corpus: perfectio in ca-  
litate anectit ibi et c. Resolutio aut minus polis ad  
magis pole stat ad materia p<sup>m</sup>: qz ipsa pp sui ma-  
ximam politate meret ad se m3 saluare politat ana-  
logia: cu ipsa sit polis qua nihil singulare potetia  
lius e. infinita. n. formaz indiuidua pot ma p<sup>a</sup> sin-  
gularit recipe quoz oiu3: dimisso autis sinca<sup>te</sup>: pot  
intellectus possibilis intetoes vlr recipe. et et alias  
plures. tm in finite sunt oes intetiones i illo ee i q<sup>o</sup>  
in intellectu sunt receptibiles. Cu aut dixit Ar<sup>is</sup> to  
me<sup>te</sup> te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 26. corruptibile et corruptibile dnt  
gnt: veru e vniuoco. s3 analogo no. vt collr ex Au<sup>o</sup>  
i de<sup>o</sup> de<sup>o</sup> disp<sup>e</sup> 7<sup>a</sup> dubio 5. Ad 2<sup>m</sup> lo<sup>o</sup> Ar<sup>is</sup> 1<sup>o</sup>  
de subiecto gntonis: ibi. n. dclarat quod matia gnt  
vel cor<sup>o</sup> et quod no. et qz caelu lz no sit generabile qz  
ru ad subaz e in gntabile qtu ad vbi. id distigo d sic  
ri aut dicit mutatoez simplicet: aut f3 qd. si p<sup>m</sup>: no  
sit al caeleste apd phm: nisi capiat fieri p pstat ad  
modu loquedi Ar<sup>is</sup> 1<sup>o</sup> pzo caeli te<sup>o</sup> co<sup>o</sup> 95. i trasla<sup>c</sup>  
ex arabico. Caelu est scum ex tota materia. s3 se/  
cudo mo caelu fit: qz lo<sup>o</sup> mo<sup>o</sup>. Ad 3<sup>m</sup> lz foie ablt  
conf<sup>o</sup> possint sine materia qua infornt. qz ab ea n  
cant. n3 ex aliquo illius pfectionez eliciunt qua ac-  
tuentur. tm non sic pnt materie sine fois conf<sup>o</sup>. qz  
ta materia in actu qz materia in po<sup>a</sup> a suis formis  
cant et pficiunt. et sic per suas formas a qbus tra-  
hunt ee subale distinguuntur. et sic ab ee foie mate-  
ria abstrahi n pot. materia. n. in actu naturalit po-  
sterior e sua forma: et n<sup>o</sup> pzoitate bz respectu ei<sup>o</sup>  
de. et materia in po<sup>a</sup> cu pzoitate qua bz i gnt cae  
materialis babz posterioritatem in genere cause  
formalis. Seclutis in formis ab istis subiectis p  
possibile vel impossibile adhuc vna eaz no eet alte-  
ra. et sic se ipsis distinguerent. prin<sup>a</sup>. n. simplicia n  
habet prin<sup>m</sup> intrinsecu distinguens. qm si sic: essent  
principiata compo<sup>a</sup> et no simplicia prin<sup>a</sup>. pbus  
et ccedens primu ens esse non infi<sup>o</sup> diceret ma-  
teria in actu ee ppingozem primo enti qz matia i  
po<sup>a</sup>. hntudines et eaz ad diuersas foas possunt ef-  
se me<sup>m</sup> ad pcludedu q vna istaz merum non e al-  
tera. qz tame iste hntudines sunt ad aliud p<sup>o</sup> se/  
cludi non possunt. sicut n3 poster<sup>o</sup> ab een<sup>o</sup> pzozi  
secludi pot. act<sup>o</sup> i<sup>o</sup> distiguit eas. et cu di fundas est  
p<sup>o</sup> fundato. aut intelligit compado materia foie  
sic q receptiuu sit p<sup>o</sup> recepto. et tuc negatu e hoc  
de materia in actu. et de materia in po<sup>a</sup> dictu est q  
in vno genere cae prior est: in alio vero posterioz.  
Si aut compas habitudo rei cuius est habitudo:  
si intendit pzoitate regrent realem distinctonez:  
adhuc ne<sup>o</sup>. ppd. si distinctionez rois tm: pcedit di-  
ctu ad minus in relato ad re posteriozem a qua su-  
dans separi potest. Ad confirmationem mate-

rie calozum sunt eiusdem generis propinquu ana-  
logici tamen. et non vni<sup>o</sup>. imo su eiusde spei analo-  
gice fm Auerroim fo caeli comento 49. S3 ma-  
teria istozu inferiozu cu materia supioz est eiusde  
generis remoti analogici et non vniuoci. Ad 4<sup>m</sup>  
ne<sup>o</sup>. p<sup>a</sup> 9<sup>a</sup> qz al caeleste e qd agit p qualitates tame  
inherentes non forme: s3 materie. roe in forme ac-  
tio est. scdo dicendu pter miso q materia subiecta  
foie agat q actio est forme prin<sup>a</sup>. vnde Auerois  
primo caeli pmeto 95. hac ronez tacite soluent di-  
xit non opaf p corp<sup>o</sup> caeleste nisi iqtu est fm for-  
me opatois ite<sup>o</sup>. intelligo subz intellectui q e forma  
opas. no pot etiā non corp<sup>o</sup> cuiusmodi est intelli-  
gentia agere vt infra est age ad mouere in corp<sup>o</sup>  
nisi mediate instrumento corporeo. vt 7<sup>o</sup> meth<sup>o</sup>  
pmeto 31. et c. mediat aut caelu inter intellias q sut  
in corruptibile non corpus et corpa corruptibilia.  
qz caelu est corpus incorruptibile. non. n. mediat  
potest non corp<sup>o</sup> corrupti<sup>o</sup>. p3 hoc ex Aueroe p<sup>o</sup>  
mo caeli pmeto 22. Ad fam p<sup>o</sup> ea ne<sup>o</sup>. qz mate-  
ria in actu non est passua ab eltarib<sup>o</sup> qualitantb<sup>o</sup>  
pp actualitatem sua. requirunt. n. qualitates p<sup>o</sup> sub-  
iectu magis pole q sit materia in actu et i quo sint  
et in qd agat. Ad tertia psequentiā respondz Au<sup>o</sup>  
i de suba orbis cap. 2. q cu orbe posuerit intelec-  
p se existentem absqz largiente orbi pmanentia et  
aeternitate: necesse est vt finiat et pmanentia  
ei<sup>o</sup> actio. id necesse est intellectu largiri pmanentiā  
aeterna: motu aetnu cir<sup>o</sup>. et si<sup>o</sup> spacia: mēsurā. p-  
pziā: ordinez: et qtitatem. Contra caderet Au<sup>o</sup>  
in opinionem Alexadri et Auice<sup>o</sup>. f. caelu esse cor-  
ruptibile ex se et incorruptibile ab alio: quā rephe-  
dit iz me<sup>o</sup> pmeto 41. et alibi. Secudo daret ca-  
lo cam agentē. Ad p<sup>m</sup> Alex<sup>o</sup> et Auicenna pone-  
bāt materia caeli eiusde rois cu materia istozu in-  
feriozu: quos in hoc sequitur Scot<sup>o</sup> Egidi<sup>o</sup> d ca-  
et. et ponebāt caelu ee incorrupti<sup>o</sup> ab intellia. Hof  
rephedit Au<sup>o</sup>. qz haberi cam positiua corrup<sup>o</sup>  
dāt cāz positiua incorrupti<sup>o</sup>: q repugnat. Au<sup>o</sup> at  
Albert<sup>o</sup> et Thomas et c. dixerūt materia caeli non  
esse eiusde rois cu matia hoz inferiozu. id mate-  
ria caeli no e ca cor<sup>o</sup> po<sup>a</sup>. s3 qtu e ex se ipa n exi-  
steret nisi itellia darz illi esse. Ad f3 caelu bz age<sup>o</sup>  
pseruas ipz. s3 no. pducēs apd phz vt i pzo ope  
quolibeto fo. et ex Au<sup>o</sup> i de<sup>o</sup> de<sup>o</sup> disp<sup>e</sup> 3<sup>a</sup> du. 7.  
SECTIO IIIA e via ex natura foie. pzo aut  
foia caeli e hoc sensatu: aut aliud. si p<sup>m</sup> tuc res in-  
tellecta erit eade cu re sensata. si 2<sup>m</sup>: tuc caelu com-  
ponet ex matia et foia. ro e Ar<sup>is</sup> 1<sup>o</sup> pzo caeli te<sup>o</sup>  
co<sup>o</sup> 95. Rno ref intellecta caeli e forma substantia-  
lis eius: res sensata est materia vel compositum.  
neutqz tame eoz in format sensum. qz sunt sensata

per accidens. qz sensu<sup>10</sup> est subā p ac<sup>10</sup> scdo d anima  
te<sup>10</sup> p<sup>10</sup> 65. qz subicit fore sen<sup>10</sup>. celi aut subicit for  
me sensu iformati vt luci: r si oia sensibilia cōia ha  
beāt ppriā spēm in sensu mag<sup>10</sup> si<sup>10</sup> motui rē. iō di  
stingūt res intellecta in subā corpea r sensata ead  
distinctōe q forma a mā vel cōpoito. Cōtra A/  
uerrois p<sup>10</sup> celi pmento 92. impossibile est sensibi  
le eē sensibile p formā. qz est intelligibile p formā r  
sensibile p māz. Rñō forma hz 2<sup>10</sup> eē. s. in ac<sup>10</sup> r  
in potētia. tūc forma fm suū esse in ac<sup>10</sup> intelligit. vñ  
Auerrois in de subā orbis ca<sup>10</sup> 2<sup>10</sup>. forma nō hz eē  
in actu: nisi fm q intelligit. s3 ipa f3 suū eē in potē  
tia sentit. vñ Auerrois p<sup>10</sup> celi cō<sup>10</sup> 92. sensu com  
prehendit forma cū mā. r inde subā orbis cap. 2<sup>10</sup>  
mā nō ē in ac<sup>10</sup> nisi f3 q sentit. Tertia est via ex  
nā ppositi. oē corp<sup>10</sup> naturale componit ex matēia  
r forma. sed celi est corp<sup>10</sup> naturale. p<sup>10</sup> celi textu  
pmeti 5. r primo celi cōmēto 96. g. rē. a<sup>10</sup>. p<sup>10</sup> cor  
poritas subālis nō dicit extēsiōē n3 aptitudinē  
ad extēsiōem. g compositiū ex matēia r forma.  
rō est Auerrois p<sup>10</sup> celi p<sup>10</sup> 92. Scdo Ar<sup>10</sup> p<sup>10</sup>  
celi te<sup>10</sup> p<sup>10</sup> 92. hoc celi vt matēia mixtū. Ter  
tio celi ē corruptibile. g ipsū hz matēia in poten  
tia. p<sup>10</sup> aūs. p<sup>10</sup> si corpea caelestia essent eadez gñe  
r p<sup>10</sup> spēs: essent composita ex matēia r forma. r  
si sic: essent generabilia r corruptibilia. p<sup>10</sup> dōales  
sunt Auerrois fo celi p<sup>10</sup> 49. quoz primū an  
tecedens est rep. qz vñ astrū est luminosum de se  
vt sol. aliud nō. vt luna. r vñ calefacit vt mar. r a  
liud ifrigidat vt saturn<sup>10</sup>. vt ex Aristotele in de pp<sup>10</sup>  
tatib<sup>10</sup> eltoz collr. Tū qz oē diuisibile est corrup  
tibile scdo celi p<sup>10</sup> 47. s3 celi est diuisibile. qz qz  
tum. Preterea ar<sup>10</sup> scrupuloso. oē habens po  
tentiā finitā est corruptibile. i2 me<sup>10</sup> te<sup>10</sup> p<sup>10</sup> 41.  
s3 celi hz potentiā finitā scdo celi te<sup>10</sup> p<sup>10</sup> 71  
ex arabica translatōe. r p<sup>10</sup> celi a pmento 33 rē.  
babef rō ab Auerrois i2 metaphisice pmento 41. r  
octauo phy. pmento 79. Quarto celi est de fa  
ctum: g ipm hz mā. p<sup>10</sup> antecedens p<sup>10</sup> celi  
pmento 20. recitans Auerrois opiniōes de mun  
do dixit aliquos posuisse mundum creatum a p<sup>10</sup>  
ma cā r opiri q ipē nō est generabile ab alio. r il  
lā opiniōem nō reprobāt. r eadē opionez dimittit  
Ar<sup>10</sup> intactaz vult i<sup>10</sup> Aristoteles q l3 nō fuerit  
mundus genit<sup>10</sup> ex aliquo: ipē tamen est fact<sup>10</sup> ex ni  
bilo. Tuz etiam rōe Auerrois pmento 20. p<sup>10</sup>  
celi agens prudens facit rem cōformem volunta  
ti sue. si i<sup>10</sup> vult ppetuare caelum: ipē facit ipm in  
corruptibile. g caelum est factum. Ad p<sup>10</sup> p<sup>10</sup>  
caelum p<sup>10</sup> pōni ex matēia in ac<sup>10</sup> r forma q ē intellia  
simpliciter abstracta. maiorē rōis pcedit p<sup>10</sup> p<sup>10</sup>  
mo celi te<sup>10</sup> p<sup>10</sup> 92. minorem dō pcedit Auer

rois. Ad 2<sup>10</sup> loq Aristoteles d mundo. Scdo  
Aristoteles nō delminando pcedit. Tercio pce  
do q caelum est vt matēia mixtū. qz rōe sue ma  
terie est sensatū: nō tñ tactu s3 visu. Cōtra qñti  
tas est sensibile p se l3 cōe ad minus a tactu r visu.  
g tāgibile ē celi. p3 aūs fo d aia pmento 64.  
Tū qz sensibilis corpeis qñtates p<sup>10</sup>ie sunt dñe  
fo d generatōe te<sup>10</sup> p<sup>10</sup> 8. r fo de aia te<sup>10</sup> cōmē  
ti i2 7. celi aut ē corp<sup>10</sup> sensibile. Rñō nō sensi  
bilia sūt cōia obiecta a sensu exteriori: nisi sint cō  
iuncta p<sup>10</sup>prio obiecto. s3 qñtates vel magnitudo si  
rura mot<sup>10</sup> nūerus celi vel vnitas nulli sensibili p<sup>10</sup>  
prio tact<sup>10</sup> cōiungunt. sed tñ sensibili visu. vt luci.  
nō. n. sonū cāt celi: iō nō sensu extēioi nisi visu sen  
sibilia celi cōia sentiri pñt. ex hoc seq<sup>10</sup> nō oēm qñ  
titatē si<sup>10</sup> rē. esse sensibile tactu. Cōtra applice  
tur manus caelo saltē ad yma<sup>10</sup>: nō ne tāget ma  
nus illud: nō ne sentiet manus illud mo<sup>10</sup> r esse spe  
ricū r lene. o3. n. manū curuari vt spha<sup>10</sup>rico bñ ap  
plice<sup>10</sup>. imo iudicabit saltē cū errore celi esse calidū.  
qz motus celi r lumen cāt calorē i manu.  
Rñō nō est casus naturaliter po<sup>10</sup>. 2<sup>10</sup> eo admissio  
nō saluaret organū. qz fere in ifinite modico tpe al  
illud corrupet. qz nō est ibi locus pueniens vite  
aīalis. s3 esto q saluaret al<sup>10</sup> in vita: adhuc cōtinuuz  
organū solueret. vt3 in applicatōe manus rote vt  
lociter mote: quā tñ cōstat in valde magna p<sup>10</sup>po  
tardius mo<sup>10</sup> qz celi: nisi forte ymagiaremur ma  
nū eque velo<sup>10</sup> aut quasi circūduci sicut celi. aut  
celū ob sui lenitatē manū nō offenderet: aut yma  
gi<sup>10</sup> celi nō sic velo<sup>10</sup> moueri rē. 4<sup>10</sup> admissio q ma  
nus qescens ime<sup>10</sup> caelo saluet: tūc si ab extra apli  
cat manus caelo: manū conātū accedere ad cētrū  
celū resisteret. r motū manus pberet. qz nō est  
celū compressibile. n3 r<sup>10</sup> ab agēte finito diuisibile  
n3 impelli pōt. n3 virtus aīalis habent manū supā  
re aut equare pōt virtutē celi. n3 penetrāt se cor  
pora. s3 r<sup>10</sup> recessus a centro manus applicate p<sup>10</sup>ca  
uo pberet. s3 nō imutaret celi manū spūali for  
matōe q sen<sup>10</sup> est. qz vt dixi sensibiliū cōium sensa  
tionē pcedit sensibilis. p<sup>10</sup>is cog<sup>10</sup> distincta vel cō  
fusa. Tū ē in corpeo ita magno sicut celi nō  
app3 spha<sup>10</sup>ricitas in pte ita pua sicut ē illa cui ma  
nus applicat. s3 poti<sup>10</sup> apperet planities. s3 neutru  
vt dixi app3 sensui extēioi. r si motu aut luie celi  
calor in organo. qñ sensatōem nō facit sola realis  
imp<sup>10</sup>ssio: nisi qñtitas i<sup>10</sup> infoins organū imutaret illū  
spūaliter: nō fieret sensatio calorē. r tūc si sensus  
calorē iudicaret verus esset. s3 iudicans ex hoc cas  
lum esse formaliter calidum erraret. Ex hoc se  
quitur dictum Aristotelis tertio de anima textu  
commenti 63. s. omne corpus esse tangibile est vt

rum de sublunaribus: nō aut de corporibus caelestibus. expō est Auerrois tertio phy<sup>o</sup> cōmento 48. et fo de aīa pmento ii. 7. et p3 ad confirmatio-  
nē. ex hoc p3 maiorē esse potentiaz colligantiā. s. sensus visus cū tactu q̄ obiecti visibilis cū obsec-  
to tāgibili. Ad 3<sup>m</sup> ne<sup>r</sup> aīas prime conditionalis esse vey. pcedit aut rō p̄ Aūicēnā ponentē in cae-  
lestibus et inferioribus genus vniocū. s3 nō cōtra  
ponentes genus analogū. et de genere analogo p3/  
ma 7<sup>a</sup> Auerrois non t3. n3 de illo eam intelligit. s3  
de vnioco assumēs cōcessum ab Aūicēnā. Ad  
cōfirmationem caelū est diuisibile inquātū corp<sup>o</sup>:  
nō inquantū caelestem: nisi per designationē. Ad  
aliā idē potentia finita duratione corruptibi-  
litate infert: nō autem finita vigore et tempore in  
finita: qualis est potentia caeli. Contra ibi finite  
sunt dimensiones. q̄ potentia ad durādum ē finī-  
ta. Rñō finitas dimensionum sequens formaz  
extensam finitatem durationis infert. sed finitas  
dimensionū sequentium formam abstractam non.  
in corporibus. n. caelestibus dimensionū finitas a  
finitate vigoris est: non autem a finitate temporis.  
Aliter soluet ar<sup>m</sup> infra. s. iuxta rēspōsiōnē Auer-  
rois in destructōe destructōum disp<sup>a</sup> q̄nta dubio  
p<sup>o</sup>. Ad 4<sup>m</sup> ne<sup>r</sup> aīas. et q̄ ex malo intellectu da-  
to vbi Auerrois pcedit: mentem illius apperia-  
mus. Quas opiniones recitat ibi Auerrois. p<sup>a</sup>  
est ponentiū caelū esse primā causam. et isti ponunt  
caelū igenerabile oīno. Ista aut opinio reprobatā  
est 7<sup>o</sup> et 8<sup>o</sup> physicoz ostendendo q̄ nihil mouz se:  
et q̄ danf subē separe. Scda est opinio fm q̄ reci-  
tat Auerrois 8<sup>o</sup> physicoz cōmēto 79. Alexandri  
et Aūicēne ponentiū mundum et cælum esse gene-  
rabile ex se ingenerabile vō ab alio. Cōtra istā opi-  
nionem quam alibi reprobat Auerrois vt i2 me-  
taphisice pmento 4. i. et fo physicoz cōmēto 48.  
et in destructiōe destructiōum disp<sup>a</sup> tertia dub<sup>o</sup>  
24. et c. solum dicit Auerrois si concederēt isti cae-  
lū esse generabile. et a nullo agente generabile. et in  
nullo tempore generabile: bene posset institui hec  
vox generabile que de sui principali significato si-  
gnificat terminatū tempore et generabile ab aliq<sup>o</sup>  
agente ad designandum fm voce3 et fm trāsumpti-  
onem. i. equiuoce et trāsumptiue. s. 2<sup>m</sup> fm modum  
equocatōis ipsum caelū. n3 Albertus magnus ibi  
se pulchre diffundens hūc locum Auerrois inter-  
ptatur. Quarta ē via accidētū. quantitas ē ei<sup>a</sup>  
dem rōnis in superioribus et inferioribus: q̄ subie-  
ctū illius est eiusdem rōnis. p3 q̄ nō in quocūque  
subiecto ē apta quecūq3 forma recipi sed in dīer-  
minato: 2<sup>o</sup> de anima te<sup>u</sup> pmentū 24. et 26. et 7<sup>o</sup> phy-  
sicoz textu et cōmento 29. Amplius receptiū

eiuslibet accidentis non contingens est sed vñum  
vñus p<sup>m</sup>. Scdo que compant fm q̄ritate3 cōi-  
cant i materia fo de gñone textu cōmenti 37. dī-  
xit Aristoteles. Si q̄ f3 q̄tum necesse idem aliqd  
esse existēs in oībus compabilibus. sed caeluz vñ  
ferioza compant. sol. n. maior est terra: luna vero  
minor. Tercio determinate dimensiones sunt i  
caelo. ergo et interminate. p3 q̄ in eodē subiecto  
sunt terminate dimensiones naturaliter postero-  
res indeterminatū vel eedem cum eis. q̄ in caelo est  
materia generationis. p3 q̄ sola materia in potē-  
tia est interminate3 dimēsiōum subiectum.

Quarto caelum ē rarum et densum fm diuer-  
sas ptes. q̄ caelum h3 materiā. p3 aīas fo caeli cō-  
mēto 42. stella est densior p3 orbis. p<sup>a</sup> q̄ densuz  
ē multā habēs materiā sub pua quātitatē extēsiōe.

Quinto omne plurificatū h3 materiā. sed cae-  
lum ē plurificatum. et nō solum plurificatōe vñus  
intra aliud. s3 multiplicatione nō se continentium  
q̄ caelitas est forma et autem forma subiectuz vñ  
tatis primo caeli pmento 92. et vñuersale ē quod  
in pluribus natum est predicari primo pybermi-  
nias. et fo posterozū. vñ ē vñū in multā et pter mul-  
ta. Ad primum 2<sup>a</sup> sumit quantitas prio mathe-  
matice. et sic eiusdē rōnis ē q̄ntitas caelestis et in-  
feriozū. vt pscutanti diffinitōes mathe<sup>o</sup>. q̄ ma-  
the<sup>o</sup> rōes dantur de quātitatibus f3 abstractio-  
nē a materia. vt tāgit Auerrois primo de aīa com-  
17. et vt nō dīnt quāntitas caelestis et inferioz i dīf-  
finitōe data p formam: quā mathe<sup>a</sup> considerat. a-  
lio<sup>o</sup> naturaliter. et est quāntitas alteri<sup>o</sup> rōis: q̄ dīf-  
finitōes naturales formaz substatialiū vel accidē-  
taliū danf p subiecta qbus insunt implicite vel ex-  
plicite. vt3 p<sup>o</sup> de anima cōmento 16. et 7<sup>o</sup> met<sup>o</sup> te<sup>u</sup>  
cōmenti 37 et 39. s3 subiecta diuersa sunt in supio-  
ribus et inferioribus. iō ad formā rōnis. intelligen-  
do esse eiusdē rōis mathematice pce<sup>r</sup> antecēdēs:  
et ne<sup>r</sup> p<sup>a</sup>. q̄ abstrahunt mathematica a subiecto.  
Si autem intelligit esse eiusdē rōnis naturalis: cō-  
ce<sup>r</sup> p<sup>a</sup> et ne<sup>r</sup> antecēdēs. Ad fm compant in q̄-  
titate vt mathematica ē. et vt nō regunt subiec-  
tum idē. Compant 2<sup>o</sup> vt naturalia sunt: et regunt  
subiectum idē analogice: nō autē vñuoe idē3.

Ad tertium 2<sup>a</sup> forma terminant quantitates  
scilicet materiali: et iste sunt naturaliter aut ratōe  
posterozes dimensionibus interminatis. q̄a sub-  
iectum quantum. a. formam materialem pcece-  
dit qua extracta in actum forma terminantur quā-  
titas et materia: forma: principio: et exteriori sup-  
ficie: termino: que figura est. forma etiam materia  
li terminatur quāntitas. et tunc quāntitates termina-  
te o<sup>r</sup> non habēt ad infīnatas. q̄ ibi subiectuz

quātū nō pcedit a forā. iō nūq̄ quantitas ibi  
habz rōem intermiati. Cōtra s̄ b̄m pcedit for/  
mā aut i<sup>r</sup> subm̄ quātū t̄ est itentū. aut non quan/  
tū: et tūc ex nō quāto quantum fieret. R<sup>o</sup> ne/  
gādo subm̄ caeleste esse p<sup>r</sup> forma. sed ē ibi nature  
et non successiōis ordo hic forma materia quan/  
titas. Ex quo se<sup>r</sup> q<sup>r</sup> ordo libroz huius operis  
non est ordo fm̄ nām. sed mā notior ē nobis q̄ for/  
ma abstracta iō p<sup>r</sup> de materia caeli habet sermo  
q̄ de illius forma. Ad 4<sup>m</sup> fm̄ Aristotelem in  
p̄to qualitatis densitas dicit partuz p̄p̄ngatē  
propingtas autem partuz materie in actu ē i cae/  
lo. sed propingtas partium materie in p<sup>r</sup> i sub cae/  
lestibus corporibus reperitur. Ad 5<sup>m</sup> maior ē  
vera de multitudine nūali sub vniuoca sp̄e in quo  
sensu minor est i la ad p̄batiōem forme caeli iquā/  
tum forma non repugnat p̄litas. sed inquantum ē  
forma caeli sibi repugnat.

Abitur fo vtrum stella et eius orbis diffe/  
rant specificē. P̄supponit qd q<sup>r</sup> orbis  
inuenit. iō soloi qōnis veritas p̄suppositi p̄/  
mittatur. Stellam cir<sup>r</sup> moueri visu auxiliante re/  
perimus. Nāc enim dubitandum est de gete ter/  
re fm̄ Aristotelem fo caeli te<sup>r</sup> cōmenti iōi. non. n.  
cōfigit de stella id quod de ripa lūminis apparz  
extū in nāui mota in flumīne. s. ripam moueri. p̄/  
pter motū organi in quo fit visio. et tangit Auer/  
rois fo caeli cōmēto 43. et Aristoteles in de som/  
no et vigilia. Neqz id de stella est qd circūstantibz  
appet ebrioz. s. calmoneri p̄ sp̄m oculi et ignez  
vt t̄git philosophus 3<sup>a</sup> problem<sup>m</sup>. p̄blemate 9<sup>o</sup>.  
Quies. n. terre ex descēsu grāuū sursum. pie/  
ctorum in eundem locum vnde discedebant faci/  
le p̄cipitur vt 2<sup>o</sup> caeli textu cōmēti iōi. ar<sup>r</sup> philoso/  
phus. Tum etia3 eālis impetus aialis gradiē/  
tis facit quocūqz vadat al<sup>r</sup> p̄ ēli sp̄atij p̄transitio/  
ne in tempore ēli nisi lutum aut ascensus aut are/  
na aut a<sup>d</sup> h<sup>o</sup> mōi impediāt cuius o<sup>m</sup> esset si terra  
moueretur. Et dato q<sup>r</sup> de gete terre dubitaret  
adhuc planetarū coniunctiones et opōnes caeli  
motum idicant vt dixit Auerrois 2<sup>o</sup> caeli cōmēto  
43. Tum etiam qz caelum idiget fixo circa qd  
et. localit<sup>r</sup> igitur stella mo<sup>r</sup> aut i<sup>r</sup> i vacuo aut i ple/  
no. nō p<sup>r</sup> qz vacuū esse reprobatur est 4<sup>o</sup> p̄hyfi/  
corum atc<sup>r</sup> cōmēti 50. et. si in pleno: vt ui diuifio/  
nis se<sup>r</sup>: o3 stelle circūstare corpus. aut sim<sup>r</sup> aut cō/  
po<sup>m</sup> nō fm̄. qz talia sunt corruptibilia graua. vel  
leuia nāliter locata intra ellta ex gbus cōstant. qz  
ex graui<sup>mo</sup> et leuissimo cōstans et ex alio non gra/  
uissimo n3 leuissimo nō sibi determinat locum ita  
supra sicut leuissimuz n3 ita infra sicut grauissimū  
leuissimum. n. ē qd oibus supereminz super latis.

Gratissimum vero ē quod omnibus substat deor/  
sum latis. p<sup>r</sup> caeli textu cōmēti i 7. si q<sup>r</sup> corpus stel/  
le circūsum ē sim<sup>r</sup>. q<sup>r</sup> graue: aut leue: aut neutz.  
p3<sup>a</sup> ex suffi<sup>r</sup> diuifioe mor<sup>r</sup> localis simplicis i id  
qd a cētro ē vel ad cētrū vel circa cētrū p̄io cae/  
li te<sup>r</sup> cōmēti 23. et 78. Nō est autem stelle corp<sup>r</sup>  
circūpo<sup>m</sup> graue aut leue. vt ex p̄bitis deduci pōt.  
P̄terea cu3 non sit ille locus ita p̄ternālis  
leui sicut graui. n3 leui sim<sup>r</sup> sicut leui fm̄ quid. qz  
minus distaret leuissimum a suo loco naturali si  
inter stellas existeret q̄ graue vel leue fm̄ quid:  
maxime videretur esse ignis inter stellas diffusuf  
ad vacuum replēdum. supōimus aut nūc ex p̄e/  
cedentibus stellas non esse de natura ignis. nō. n.  
lucet ignis nisi in materia extranea pabulef p̄io  
metheorum lux aut stelle in materia extranea nō  
est. quia tūc stella esset corruptibilis et. sed q<sup>r</sup> stel/  
le non circūiaceat ignis. p̄bat qz tūc p̄ter natu/  
ram ignis p̄ti<sup>r</sup> ibi esset ignis: aut non esset ignis  
corp<sup>r</sup> sublunare. p3<sup>a</sup> qz locus ille ē naturalis stel/  
le. Tum qz si sic: tunc in motu caeli esset resistē/  
tia ex me<sup>o</sup>. et nō repugaret motum illum velo<sup>r</sup>  
aut tardari fm̄ q<sup>r</sup> illi motui plus de igne resisterz  
vna vice q̄ alia cōtin<sup>o</sup>. n. ē q<sup>r</sup> esset ibi ignis ēlr ra/  
rus oī tpe. Tum qz oporteret motum p̄ter nāz  
ēēque velocem motui nāli velocissimo quia q̄  
cito recederet stella tam cito oporteret ignem  
impelli aut p̄seq. Tum qz esset ignis maximuz  
corporum. Tum qz oporteret cor<sup>a</sup> caelestia val/  
de magnum sonum cāre suo motu ex velocissima  
medij diuifina p̄cussione ar<sup>m</sup> ē Aristotelis 2<sup>o</sup> cae/  
li textu cōmēti 56. imo nō solum ad hec inferiora  
attingentem. sed illa pimentē. Tum qz oportet 3  
me<sup>m</sup> hoc adueniēti stelle cedens aut eē aeternum  
huius partibus aut corrup<sup>o</sup>. si p<sup>m</sup>: non esset ignis  
Si fm̄ aut ibi corrupet: aut discederz: aut d̄tru/  
deret et. Tum qz vt arguā rōe Aristotelis p̄io  
metheorum contra anaxagoraz tūc ignis corrum/  
peret omnia inferiora et quāuis ignis iter stellas  
non esset d̄sior q̄ nunc: n3 intensiorē habēs qua/  
litate: n3 maioris quantitatis q̄ nūc. tamen sibi  
resistitur nūc a caelo conseruante ellta igni cōtra/  
ria vt ponit Aristoteles p̄io metheorum d̄ me/  
die regionis aeris frigiditate a quo tūc non resi/  
steretur. Melius est q̄ tertiū vt explicat Aue/  
rois fo caeli cōmēto 41. s. neutrū esse corp<sup>r</sup> stel/  
le circūstans qd caeli appellamus de quo p̄io  
metheorum Aristoteles loquens dixit totus qui  
circa lationes superiores mūdus illo corpe ple/  
nus est. Et hāc opinionē nō solum nos extimam<sup>r</sup>  
verū etiam antiqua ē. p̄tia igitur corpis huius n̄  
ē vacuum inter stellas. Et ex motu stelle sp̄arico

conuincitur hoc corp<sup>9</sup> sphaericus esse &c. **Opz** 1<sup>9</sup> stella ab orbe contineri. & tunc queritur sequendo Aristotelem 2<sup>9</sup> caeli te<sup>9</sup> p<sup>9</sup>ment 4.3 an stella & orbis gescat. aut caeli gescit & stella mo<sup>9</sup> aut stella gescit & caeli mo<sup>9</sup> aut utruq<sup>3</sup> mo<sup>9</sup> & tunc destructis alijs memb<sup>9</sup> is remanet stella & orbem cir<sup>9</sup> moueri. si. n. caeli quiesceret: & stella moueretur: daret orbis caeli diuisio aut comp<sup>9</sup>ssio & dilatio. n. n. datur ibi a<sup>9</sup> corp<sup>9</sup> repl<sup>9</sup>s vacuū n<sup>9</sup> dimensionum penetratio quoru<sup>3</sup> q<sup>9</sup>libz ē in con<sup>9</sup> ad ea. n. sequitur caeli corrup<sup>9</sup> &c. si aut orbis moueretur & n<sup>9</sup> stella: tunc nō ēē stella mo<sup>9</sup> i oriete modo in occidente quod ē cōtra eōs aprehensionem. Tū q<sup>9</sup> stella quiescens diuideret orbē aut p<sup>9</sup>primeret aut utrū q<sup>3</sup> simul rēf. opz igit<sup>9</sup> utrūq<sup>3</sup> simul moueri. et ad eandē pōis d<sup>9</sup> tam. si enim a se inuicem aut cōtra se fēreretur: aut se impedirēt i motu: aut penetra rent: aut sibi cederent compressione aut diuisione. Alterius q<sup>9</sup>rendū ē an eāq<sup>9</sup> ve<sup>9</sup>er moueāt orbis & stella aut non. nō fm pp diuisione aut comp<sup>9</sup>ssione &c. Ergo eāq<sup>9</sup> ve<sup>9</sup>er mouent<sup>9</sup> Aut igit<sup>9</sup> caeli p se mouet<sup>9</sup> & stella p se aut caeli a stella aut stella a caelo. si fm. f. caeli a stella sequitur q<sup>9</sup> corp<sup>9</sup> minus daret motū a<sup>9</sup>. & n. q<sup>9</sup> valde minor ē q<sup>9</sup>ntitas stelle q<sup>9</sup>ntitate orbis: tūc valde tardius nāl<sup>9</sup>r debe ret stella mo<sup>9</sup> suo orbe necessariū. n. ē hīc. p<sup>9</sup>por<sup>9</sup> suis velocitatibus magnitudines ut dixit Aristoteles 2<sup>9</sup> caeli p<sup>9</sup>mento 4.4. si daret primū. f. utrūq<sup>3</sup> p se mo<sup>9</sup> ēt minori corpi daret motus eq<sup>9</sup>lis motui maioris corp<sup>9</sup>is & nāl<sup>9</sup> necessitate esse non p<sup>9</sup>nt. Item trāspōnāt stelle ad intellectū saltem sal natis orbibus ut sol in caelo lune & luna in caelo ubi ē sol reponatur. si. n. per se mouentur admitti d<sup>9</sup>bz. & tūc velocius stella moueretur orbe: aut e<sup>9</sup> n<sup>9</sup> a casu ē equalitas i motu stelle & caeli quia 2<sup>9</sup> caeli textu cōmēti 33 in caelo nō ē casus & fo phy sicozū textu cōmēti 4.4. & 4.5 & 4.6. Tū q<sup>9</sup> sic ē in omnibus caelis & semper. quod aut a casu ē i paucioribus reperitur & raro p<sup>9</sup> ista 2<sup>9</sup> caeli cō/ mento 4.4. & textu cōmēti 4.5. P<sup>9</sup>terea n<sup>9</sup> apz qn alter illozū motuum. f. stelle aut orbis sup<sup>9</sup> lue rēt. Item stelle orbium maiorū velo<sup>9</sup> mouerē tur stellis minorū orbū. sed in caelo maiori cont<sup>9</sup> gut ēē stella minorem utz de marte respectu solis aut mercurio respectu lune. g<sup>9</sup> minori corpi ut stel le velocior nāl<sup>9</sup>ter daretur motus. Item q<sup>9</sup>uis maioris caeli maior ēēt stella: yma<sup>9</sup> ēēt illas stel las trāspōi. & seq<sup>9</sup> idem 19<sup>9</sup>. Item stelle stella ri orbis inequalis sunt magnitudinis quas opoz tet equales habere motus naturales salte<sup>9</sup> de eq<sup>9</sup> luter distantibus a polif: q<sup>9</sup> si non: non remanerent eq<sup>9</sup>l<sup>9</sup> distantes. Itē Aluerrois 2<sup>9</sup> caeli cōmēto

56. si stelle ēēt mote p se: necessario corrupēnt ea q<sup>9</sup> sunt hic. p<sup>9</sup> q<sup>9</sup> si p se mouerentur rē mouerē tur vel simpl<sup>9</sup> v<sup>9</sup>l compoite & sic nimū accederēt aut recederent. **Opz** igit<sup>9</sup> dare ut bene infert Aristoteles 2<sup>9</sup> caeli textu cōmēti 4.6. f. stella mo<sup>9</sup> ueri ad motū orbis: & nō nisi tāq<sup>9</sup> ps ad motuz to tius. Est igit<sup>9</sup> stella orbi infixa. si. n. stella esset or bi discōtinua ipsa ēt haberet motū sibi naturalez omne. n. corpus ē natural<sup>9</sup> mobile si igit<sup>9</sup> motuz sibi nāl<sup>9</sup>z nō h<sup>9</sup>z. q<sup>9</sup> non aug<sup>9</sup> aut diminutionis n<sup>9</sup> alteratōis neq<sup>9</sup> localis mutatōis nisi ad motū alteri<sup>9</sup> orz eā ēē alteri cōtinuā. f. illi ad cui<sup>9</sup> motuz mouet<sup>9</sup>. Ad m<sup>9</sup> ifig<sup>9</sup> stella orbi tāq<sup>9</sup> grauis nō entz apta est motū rectum recipe n<sup>9</sup> nāl<sup>9</sup>ter n<sup>9</sup> vio<sup>9</sup> & si violēte recipet ēt natural<sup>9</sup> recipet cōtrariū illi<sup>9</sup> motus quē violēte recipiebat: n<sup>9</sup> diuisione recipe pōt. q<sup>9</sup> si sic: corruptiōem recipet & motum rectū 2<sup>9</sup> caeli te<sup>9</sup> cō<sup>9</sup> 4.6 & 4.7. Item nō apz nobis lunā circūgirari n<sup>9</sup> renouū. g<sup>9</sup> n<sup>9</sup> alijs stellis putādū ē il los motus iesse ar<sup>9</sup> ē Aristotelis 2<sup>9</sup> caeli te<sup>9</sup> p<sup>9</sup>nti 4.9 sunt 19<sup>9</sup> ē q<sup>9</sup> sunt eiusdē nature & cū nō apēat motus alijs ab istis p<sup>9</sup>ntis stellis n<sup>9</sup> motū sibi pro prium stella habebit. Item nullū organū motus nā dedit eis. g<sup>9</sup> stelle virtutē propriam motuā non hnt. nō enim curās nā bec ifertora tanta sollicitu dūe i nobilia corpa q<sup>9</sup>lia sunt stelle neglexer<sup>9</sup> v<sup>9</sup>l ar<sup>9</sup> ē Aristotelis 2<sup>9</sup> caeli te<sup>9</sup> p<sup>9</sup>nti 50. Et si bec ratio ifesset q<sup>9</sup> graua & leuia organa nō indigent ergo n<sup>9</sup> caeli g<sup>9</sup> stelle organa non indiget ut local<sup>9</sup> moueantur. **Itē** Aristotelem rōem illam intro duxisse contra quosdam dicentes stellas habere virtutem motuam. Sed eas non exte in actum scdm illam p<sup>9</sup>pter organozū defectum. Et tūc instantia nulla est. aliter introducitur rō absolute sic. non habent stelle organa: ergo neque habent virtutem perfe motuam. & tunc ad rationēz cā/ li aut graua non indigent organa. quia vnum lo cum sibi determinat in q<sup>9</sup> sunt caeli. elementa autem in quem natural<sup>9</sup> feruntur. sed non sic stelle quemadmoduz enī animalia non magis ad vnam differentiam pōis determinata q<sup>9</sup> ad alte/ ram organa indigent qbus attrahendo aut im/ pellendo mollem sui corporis regerent. i etiā stel le ex interminatione ad esse in oriente & occiden/ te organa indigerent. non tamen repugnancia est inter animam mouentem & orbem motum sicut ē in animal corruptibili inter animam & corpus. quia in motum rectum corpus inclinat & in circu lare anima. Ex his tandem colligamus res/ p<sup>9</sup>nsionem ad dubium principale in duabus con clusionibus scilicet stella & eius orbis sunt eius/ dem nature. bec est sententia Aristotelis 2<sup>9</sup> caeli

textu commenti 4. probatur quia materia eorum in actu est eiusdem rationis et continua. et eorum forma substantialis est eadem essentialiter et numero. non enim eidem orbi duas damus intelligentias aut animas vnam pro stella aliam vero pro corporis residuo. quia caelum est corpus simplex. ergo est non habens heterogeneitatem substantialem in partibus quibus quia elementa homogenea sunt. ergo et caelum. patet antecedens ex diffinitione elementum quanto metaphysice textu commēti 4. p. 3. q. 2. quod caelum animal elementum habet orbem et c. diuersitas autem formarum aut materiarum causa est compositionis in forma aut materia et sic tollitur eorum simplicitas. Preterea stelle non datur motus alius a motu orbis eius: ergo neque natura eius subalterna est alia a natura orbis imo eadem est. Est enim natura principium motus 2<sup>o</sup> philosophorum et c. ideo ex vnicō eorum motu vnicam eorum naturam concludimus. et ex pluralitate naturarum plurimum motuum infertur. aliter daretur corpus naturale non per se mobile et esset aliqua natura que non esset principium motus eius in quo est per se et c. hanc sententiam voluit Averrois cum inde substantia orbis dixit ca<sup>o</sup> secundo stellarum et substantia caeli eadem est natura auctoritate antiquorum et Aristotelis secundum caeli commēto 4. 2. 4. 9. 59. 71 et super hoc fundamento multe de<sup>o</sup> Aristotelis fundantur. Correlatiū stelle eiusdem orbis scilicet stellati diuersarum substantialium naturarum sunt. quia non ex forma non ex materia neque ex motu diuersitate earum substantialem possumus concludere. et consequenter non ex propinquitate vel distantia a centro aut horizonte sed ex illis idēitatem licet inferre et c. Secunda conclusio stelle diuersorum orbium essentialiter distinguuntur et eadem distinctione drūt orbis diuersarum stellarum. et etiam stella et orbis alterius stelle. quia materia in actu eorum est alterius rationis et forma eorum substantialis est etiam alterius rationis et motus eis appropriati et si quo ad rationem generalem non differant. quia circa idem centrum sunt. tamen motuum rationes naturales proprias habent diuersas. quia motus eorum proprii a motoribus propriis diuersarum rationum pēdent. cum intelligentie non sub eadem specie vniuoca multiplicentur sed ipse in subiectis alterius rationis sunt regerebus maiorem vel minorem in motibus propriis velocitatem hoc voluit Averrois in destructione destructionis disputatiōe prima dubio 11<sup>o</sup>. dicens corpora orbium non sunt vna in specie multa in numero. imo sunt multa in specie quibus non inueniatur

de illa specie nisi vnu indiuiduū. Preterea non apparet via ad tenendum omnes stellas esse eiusdem nature nisi eas omnes in eodem orbe aptemus. quod non est possibile negata ab eis corporibus dilatatione et compressione. cum non equalem iter se distantiam seruet stelle quas erraticas vocant. Contra stella in hoc inferiora agit et non corporis caeli residuum. aliter caeli solis presentia continuaretur etiam in hyeme cum sol abest generatio in his inferioribus neque fieret variatio ab aestate ad hyemem aut e contra non differunt ergo specie. Secundo stella luminosa est et non eiusdem orbis residuum. Tercio sensibilis est stella. et non eiusdem orbis pars residua. Quarto auctoritate Aristotelis de proprietatibus elementorum volentis stellam ab orbe specie distinguere. Ad primum diuersitas cadens iter stellam et orbem potest intelligi essentialis que ex parte essentiali alterius rationis sumenda est in compositis ex materia et forma de quibus hic sermo. et istam distinctionem cadere iter stellam et eius orbem negatum est. Alia est distinctio accidentaliter potest intelligi cadere iter illam. et hoc penes diuersum accidens sic differētib<sup>o</sup> sumenda est. ut iter partē caeli concavam et convexam aut inter partem flammę superiorē et inferiorē ignitis propinquam. et hanc concedimus iter stellam et orbem. et hanc infert aristoteles. quia eadem forma materia rara ad minorem distantiam agit quā densior. quod virtus vnita fortior est semet dispersa primo meteororum lux autem stelle calcata est. lux autem residui orbis dispersa est. ideo ad hoc inferiora stella sui luce potest attingere colligitur hoc ex Averrois 2<sup>o</sup> caeli commēto 4. 2. de cuius autem et oportuit in vna parte caeli virtutem altitudinem inferiorum cumulari ut motu eius adduci possit virtus caeli super determinata parte hemispherij aqua per motus continuationem abduceretur. ne res continuatione celestis directe actōis in ipsam destrueretur. Tum etiam ut superiorum stellarum lumen in hoc inferiora multiplicaretur per partē enim caeli raram lumen stellarum translucet vbi per densam non transfunditur. hijs tamen fines secundarij sunt. Ad secundum stellam esse lucidam sic quod stella possit diaphanum actuare. et residuum caeli illius stelle hoc non possit: solum accidentalem arguit diuersitatem quemadmodum etiam partes a polis distantes velociter moventur. et partes eis propinque tardius. similiter quod vna pars caeli sit polus vel circa polum alia vero pars caeli non hoc ex natura sphaerici sunt. ut ex Averrois in destructione destructionum colligitur. Ad tertium sensibilitas ibi ex inculcata luce pendet diaphani actualitas:

ut predicti que ex densitate ē. ut dixit Auerrois in de substantia orbis capitulo 2<sup>o</sup>. hec autem transmutationem non faciunt in substantia neq; in qualitate quum sint de situ ut dixit Auerrois 2<sup>o</sup> metaphisice cōmēto 31. Ex his patet solutio rationis quam contra se facit phis 2<sup>o</sup> celi textu cōmēto 13. q; dextrum et sinistrū diuersitatem requirunt ideo caelum cum non habeat in partibus differentiam dextrū non habet neque sinistrum.

Solutio ē q; dñstri et sinistri diuersitates nō oportet esse substantialem. sed sufficit ut sit accidentalis ut si incoepisset motus: hinc incipisset scilicet ab oriente nostro et non illinc. Contra a quocūque puncto sphaere incipit motus ab omni incipit. ergo nō magis ab .a. pūcto q̄ a .b. incip. Tum q; quod est oriens nobis est occidens. si q; sunt circa cūcolis et sic quod nobis sursum est: illis ē deorsum. et sic de alijs pōis differentijs. Ad primū si caelum inciperet moueri ab alijs punctis inciperet propter pūctū unū a quo principaliter inciperet. et sic licet omnes puncti simul incipiant moueri non tamen tollitur ratio primitatis. Contra quēcūq; ellegeris volūtarie accipies in primum.

R<sup>o</sup> negando assumptum et de sole particulā loquar stellarum nobis notissima ut ab eo super alios caelos facilius cadat ymaginatio punctum a quo sol inciperet et c. ē medium quasi per eque distantiam a maximis solis declinatiōibus ab equinoctiali terminās subtēsam quasi diametrū equinoctiali cadēte super confinio tēre et oceani terrā circūuētis in oriente et occidente. Ad scdm hemisperm nostrū habitabile ē ab homine. nō autem aliud hemisperm vel saltem nō tam bñ habitabile est. et hinc tāquam signo infertur q; dextrum nobis ipsius caeli est dextrū simpliciter et consequenter q; oriens nobis est eiusdem oriens simpliciter. et consequenter motus caeli super alio hemisperio ē propter motum stellarū super nostro. colligit rñō ex Auerrois 2<sup>o</sup> celi cōmēto 13. Contra alteri et alteri parti hemisperij nostri aliud et aliud oriens correspōdet. ergo nullum est oriens simpliciter neq; datur caelū immobile penes cuius partem eandem continue summas dextrū simpliciter. q; hoc repugnat nature quoniam natura est principium motus dixit etiam Auerrois 8<sup>o</sup> phisicorum cōmēto 31. si caelum quiesceret: haberet caelū corpus extra se. neq; ponendus est motor prim<sup>us</sup> in oriēte sic q; pars illa dextra caeli sit et nobilior. alii vero motores sunt in occidēte q; intelligentia ē anima caeli totum caelum indiuisibiliter informans et non vnā partem sic et aliam non. quem admodum neq; anima sensitiua informat punctū

corporis aut minimum cordis aut cor tantum ut ex operibus virtutis veget<sup>ae</sup> et sensitiue ppēditur sunt enim extēse et educte de potētia materie et c.

Tum etiam alia et alia continue esset caeli pars que dextrū esset quemadmodum alia et alia caeli pars intelligentie orientali adesset. Tum etiam q; intelligentie locatio per manifestam operationem est scilicet velocitatem motus. et ideo in circūferentia locatur. non ē autem motus velocior in oriente q̄ in occidēte. Neq; dextrū caeli est stella quoniam stellati caeli multa essent dextra.

Tum ē quia dextrū caeli moueret. quia stella mouet. hoc ar<sup>g</sup> utit Auerrois 2<sup>o</sup> celi cōmēto 15. neq; dicendū ē q; illud quod est oriens parti meridie nostri hemisperij ē oriens simpliciter et licet sit continue alia et alia pars caeli sufficit q; sit eadē per equalitatem. quia hoc instantiā habet q; tunc nō ex natura rei esset distinctio partis orientalis ab occidentali. q; eidem parti successiue competere esse oriens et occidens. et sic de diuersis partibus caeli successiue diceretur esse oriens.

Tum quia stelle discedēt ab oriente pars caeli eiusdē nō stellata non equalit. Rñō datis duobus coluris maximarum solis gīa exēpli declinationum ab equinoctiali pars caeli meridionalis declinationis cōtenta coluro sursum ē et opposita septētrionalis deorsum. Residua autem celi pars inter duos coluros contenta in duas semicirculas res partes diuiditur in pūctis linee diametralis equinoctiali subtēse. Istarū duarū partium pars illa in qua mediū caeli ē dicitur itres partes equales diuidit in primas q; ab oriēte versus zenit a scēdit que tanta est quantam sol motu diurno in quatuor horis q̄si describit. et hanc dextrum caeli nominamus. secundam vero priorī continuam et conterminam ante simpliciter. Tertiam dō sinistrū simpliciter. In alia autem parte caeli in qua angulus noctis continetur tres partes istis proportionales repte sunt tales 2<sup>m</sup> quid nota hanc diuisionem quoniam limitat Auerrois 2<sup>o</sup> celi cōmēto 16 diuidentem terram habitabilem in duo equalia quorū vnū est orientale alterū dō occidentale. hac enim diuisiōe data non relinq; situs per alia differentia pōis scilicet per ipso ante. nisi esset q; ante partem capit dextri et partem sinistri et quantā partem vtriusq; capiat declarat diuisiō prius posita. Dicendū est igitur resoluendo qd est solis sphaere dextrū simpliciter: sol ē ut in prima parte existens. quid ē ante simpliciter: sol ut in media parte. quid sinistrū simpliciter: sol ut in tertio situ et sic propor<sup>io</sup> in alijs erraticis stellis dicendum ē colligitur rñō ex Auerrois secundo celi cōmēto

to 15. In stellata autem sphaera quemadmodum in animali membrorum multitudo ad vnum primum membrum resolutum ceteris prius et nobilioribus. ita inter stellati orbis stellas ad vnam vel ad fidus vnum ponenda est resolutio cuius sideris locus partem egnocialis habet comprehendere tamquam aliis nobilioribus. et tunc de hoc fidere dicendum est sicut de sole nuper dictum est. Ad quartum negatur illam esse intentionem philosophi ibi dicitur. n. et similiter oportet ut suba corporis orbis sit alia a suba corporis solis et stelle quam conclusionem ex hoc antecedente infert sol habet lumen ex se et luna et stelle et orbis non ergo. et patet ex dictis quod ex illo antecedente solum sequitur diuersitas accidentalis inter illa et non substantialis. quoniam per rarum et densum est ibi diuersitas. ideo non in alio sensu intelligenda est. 2<sup>o</sup> quod sequatur ex suo antecedente. si. n. iuxta sonum verborum intelligitur conclusio de distinctione essentiali oportet stellam esse discontinuam ab orbe. dicitur. n. stella esse sphaera per se et patet ex dictis hoc non esse concedendum. iniaz solutio huius inuere videtur. Averrois in destructione destructionum disputatione tertia dubio 23.

Secundo principaliter arguitur celos esse eiusdem nature inter se primo quod eadem figura figurantur. quia sphaerica. Tum quod eodem motu mouentur. quod circulari. Tum quia eodem loco locantur. quia centro. Secundo totum caelum est animal. ergo ipsum est eiusdem rationis in toto et partibus. patet consequentia quia vnum animal vnam habet formam in toto et partibus a qua diffinitio totius et partis sumpta est eadem. antecedens est Averrois secundo caeli commento 42 et 71. Tercio si caeli differunt specie non regref diuersitas coelorum in motibus eorum ut in hec inferiora diuersimode influerent. Quarto si sicut plura quod quinque essent corpora simplicia et quintum ex corporibus alterius rationis integretur. Quinto stelle sunt eiusdem nature secundum Averroem secundo caeli commento 48 et alibi. et. Ad primum ex hoc Averrois secundo caeli commento 49 colligunt duo dicta primum caeli non sunt eiusdem speciei vniuocae quoniam si sic essent materialia. ut etiam asserit Averrois in de substantia orbis capitulo 5<sup>o</sup>. 2<sup>m</sup> caeli sunt eiusdem speciei analogice. quia intelligente etiam huiusmodi sunt. Ad primam probationem figura mathematica sumpta est eiusdem rationis. non autem si naturaliter sumat. quia ipsa a principijs solum analogice conuenientibus procedit tamen effectiuis vel formalibus quam materialibus vel subiectiuis motus autem valde similes inueniuntur in animalibus diuersarum naturarum. ut in aequi

cis et fressibus ut asino et mullo. et. loc<sup>o</sup> autem caeli centrum est a quo tamen caeli recedunt vnum ad maiorem distantiam altero. et hoc sufficit ad diuersitatem substantialem in eis dummodo cum latitudine quadam intelligatur: alterius enim distantie a centro est conuexum vnius spere a concauo eiusdem. et eiusdem est cum conuexo superioris imitatio.

Ad secundum non dixit Averrois vnum animal sed dictionem addidit distractiuam dicens quasi vnum animal et in destructione destructionum disputatione 3<sup>a</sup> dubio 18: corpus caeleste est simile vni animali. et. Et hoc propter multas conuenientias inter caelorum multitudinem et animal ut in de substantia orbis capitulo secundo colligitur cuius dixit. Ex omnibus perficit vnus actus scilicet totum mundus. Prima quemadmodum in organis inferiorum animalium diuersitas est: ita orbium animalium subiectorum est diuersitas: quia diuinorum animalium organa sunt. in vniuersumque tamen animalium caelestium partibus poli reperiuntur membris animalium corruptibilius proportionati. ut dixit Averrois in destructione destructionum disputatione prima dubio 15<sup>o</sup>. Secunda quemadmodum partes animalis inuicem colligantur. ita caeli inuicem connectuntur. Est tamen alterius rationis colligantia. quia hec materia resistit anime mouendo ad contrarium anime. ideo oportet partes corruptibilis animalis corporaliter conuiciri et ratione materie. ab esse. n. iuncture ligamenta oriuntur quod nervis obuiata in modum corde circuducuntur quod musculi extremitas est. ideo musculo moto dilatatione ipsum abbreviatur aut elongatione ossa membrorum post musculum ad partem siluestres vel domesticam contrahuntur. et propter hanc pugnam materie cum anima oportet animam uti spiritu tamquam instrumento. ut dixit Aristoteles in de morte et vita: quod est corpus facillime mobile secundum anime appetitum: ad cuius spiritus motum contractionis aut extensionis nervus aut musculus extenditur aut contrahitur. ut ex Aristotele in de motibus animalium selegitur. Sed caelum non resistit intelligentie mouendo ad oppositum anime. ideo non oportet ibi esse ligamentum corporale. sed secundum Averroem 2<sup>o</sup> caeli commento 71. est ibi ligamentum spirituale et intentionale formari inuicem. quia vna est et altera ut intellectus in intelligente. ut alias dictum est. Tercia quemadmodum hic stat membrorum resolutio ad vnum primum membrum quod est cor vel proportionabile cordi: ita est ibi coelorum resolutio ad vnum primum caelum. est tamen differentia secundum Averroem in destructione destructionum disputatione prima dubio 11<sup>o</sup>. quia non sphaericorum animalium membra differunt figura et

po<sup>a</sup>. sed sphaericorum animalium non differunt figura sed bene po<sup>a</sup>. Est tamen alia forma quod primum hic in meo est ut melius possit inspicere super toto et ut melius tueri possit ac defendi per circumstantium membrorum tutelam ab extrinsecis occurrentibus. et propter melius fuit cor magis declinare ad superiora quam ad inferiora: magis ad dexteram quam ad sinistram: magis ad animum quam ad postum. Sed in caelo primum est supra et ceteris. neque deficit ei virtus quam diffundat usque in centrum eius. Quarta quemadmodum cor vel proportionale cordi fons est aie corruptibilis animalis et in eo nobiliori operatio operatur anima. sunt enim sensus interiores primo in corde 2<sup>m</sup> primum in de somno et vigilia. 3<sup>m</sup> manifestant operationes in cameris cerebri ut declarat Averrois in 2<sup>o</sup> colligit. Ita fons intelligentie in primo caelo est. et ibi nobilior operatur. 3<sup>m</sup> tamen diversitas est ad propositum quod diversitati membrorum animalium corruptibilium non necesse est convenire animarum diversitatem. imo necesse est quod non. sed caelis diversis diverse appropriant intelligentie. imo aial corruptibile est unum animal et caelorum aggregatum non est unum aial. quous sit quod unum aial. Addimus quantum convenientiam quemadmodum hic aliorum membrorum operationes sunt. ita aliorum caelorum operationes per primum caeli operationes sunt.

Sexta quemadmodum desinente corde moveri moris aial. ita cessante motu primi caeli destruetur orbis. Ad 3<sup>m</sup> orbis caelos diversitatem motus circularis habet ut ex his secundario ut tangit Averrois in destructione destructionum disputatio 14. dubio primo magne fiant conclusiones. ex quibus fiant aliquando in his inferioribus mirabiles effectus qui et quod deinde dissolvantur. Ad quartum concedit multitudo 2<sup>m</sup> rationes speciales in quantum est non concedit in gravi et levi per varietatem rerum in eodem generabili saltu animato fiendae. sufficit igitur corporum simplicitatem numerum quantum ad spiritum analogam servare per Aristotelis et eius intimi scriptis Averrois quibuslibet finis implendae. quod aggregato caelorum virtutem ut corpe vno postponendo partium eius diversitatem.

Ad 5<sup>m</sup> eiusdem sunt rationes analogice. ut supra.

Tertio principaliter arguitur stellas habere motus eis proprios. primo quod fixe solem inspicere apparet solem rotari circa centrum proprium. Tum quia radius solis perforamen transeuntem ad magnam distantiam appetit titubare: ut in cotermino radius cum vmbra: quod non est nisi per motum luminosi. Tum quod sol in oriente apparet moveri motu saltatoris. Secundo luna non potest tenere ymaginem apparentem in ea recta nisi motu proprio quia pars lune prius orientis prius occideret nisi luna verteretur altero duorum modorum aut epiziclo aut motu eius proprio cui ea illius motus ce-

trum. sed epiziclum in ea ponere non oportet: quia in ea non apparet retrogradatio. non ita. et ergo motu proprio luna rectitudinem ymaginis servat. Tertio stelle apparet scintillare: quod non semper ex distantia est ut in mercurio. ergo ex motu stelle tremetis est. Quarta: totum corpus non quiescit debet motus localis. stelle sunt corpora mota et non violenter. sed naturaliter.

Tum quod cum corpus sphaerico debet motus circum caeli illius centrum. stelle autem sphaerice sunt. Tum quia movetur stelle ab intelligentia quod est eorum natura propria et motus eis naturalem et proprium habet.

Tum quod si stella non haberet motum proprium: tunc haberet quod est in se 1<sup>a</sup> quod est privatio motus ut dixit Averrois in de substantia orbis capitulo 5<sup>o</sup>. tunc sic 9<sup>o</sup> est falsum quia quiescens non movetur in tempore in quo potest moveri 6<sup>o</sup> physicorum textu committit 72 et 30. Averrois. n. quanto physicorum commento 55 in ente aut in non ente quies non est vere quies sed similis quies. cum igitur stella moveri non possit motu proprio: non quiescit.

Ad primum lumine solis humores oculi et spiritus calefacti ponuntur in motu giratorio per tenuis concavitatem. hic apparet solem sic moveri quemadmodum velociter circumgirato homini apparet circumstantia moveri. Ad confirmationem testatur Aristoteles in 1<sup>a</sup> problematum problemate ultimo impossibile huius apparentie causam solis aut sphaere illius motum in contraria tremor. n. est quia caelis abiciendus est. sed obitus nostri infirmitates est ut 2<sup>o</sup> caeli tangit philosophus textu committit 48. distantia obiecti et eiusdem luminosi concurreribus. Ad aliam confirmationem vaporum multitudo cadens iter oculum et solem facit solem appere maiorem ut aqua imersa maiora apparet vaporum motus facit appere solem motum. Ad 2<sup>m</sup> maculae ex opacitate corporis lune est quoniam circa praefata media centralis luna illius non potest sicut circa exteriores praefata illius nasci a sole. quia 1<sup>a</sup> 2<sup>m</sup> eundem situm imprimi luna in oculum in ortu et occasu. id est eundem motum. apparet ymago. et ne a totis et distans fecit illi. aut ex distans distans est. Ad 3<sup>m</sup> Aristoteles 2<sup>o</sup> caeli textu 48. et primo postea. te 30. dixit apparet. puenit ex obitu magnae distantiae et hac causa adiuvat visus debilitas. et mediis dispositione. et non sit magna distantia absolute erit magnae et compa<sup>a</sup> ad tatem corporis visus ut in mercurio.

Ad 4<sup>m</sup> stellis est ille motus naturalis. est enim a parte stelle intrinseca: quod tamen non movetur stella est non totum caeli. id est circa centrum totum coeli movetur stella stellae. et non circa centrum stelle. assumptum 1<sup>a</sup> confirmatio est verum distans sphaerico corporibus per se extrinsecis motis et non per partiales. est autem stella pars caeli integralis et continua. aliter caeli sphaerica destrueretur ob distantiam partium caeli ut stelle locis reliquas. et tunc est ratio fortis per platonem ad probandum stellas non circumgirari. quia sunt corpora caelo continua

ta. Ad ultimā cōfirmatōēz nē pñs eē falsuz ad  
pbatōem dicit Auerrois in de subā orbis ca<sup>o</sup> 5<sup>o</sup>  
q cū qes pñuatiua ē. f. pp defectū agētis motū: im  
possibile ē inesse motū gescētū. vtz d gēte fre. ad au  
ctoritatē Auerrois stelle iquā:ū gescētū mot<sup>o</sup> pōt  
in esse. nō aut in quātū tale gescens est.

d Abi<sup>o</sup> 3<sup>o</sup> an excētrici sint ponēdi. In hac  
qōne acceptis quorū dā fminoz qd nois q<sup>o</sup>  
negatiua firmissimis fundamētis Auerrois robo  
ratur. qd i vnoquoqz caelo pbūm sentire suffici  
at explicaf. vlt<sup>o</sup> rōibus i o<sup>m</sup> iducibilibus satisfiit.

Premitto i<sup>o</sup> pñio q corp<sup>o</sup> mūdo pccētrici ē cor  
pus cui<sup>o</sup> cētz est centz mūdi. Ex hac descripti  
one cū vō r nāli fundamēto se<sup>r</sup> nō fo<sup>m</sup> cālū eē con  
cētrici. f. z et ellemtū. in pposito aut itelligit dscip  
tū r descriptōz ad caelestia cōtrahi. o<sup>o</sup> mō datur  
descriptio excētrici. Excentricū simplr est cor  
pus cui<sup>o</sup> vniuscuiusqz sup<sup>o</sup> i actu centz est centz  
mūdi. r alius sup<sup>o</sup>ficie i actu centz nō est centz  
mūdi. Iiis dsciptōibus composibile ē yma  
ginari exteriore sup<sup>o</sup>ficiem corpōis esse cōcen  
tricā r etiā eccentricā. r simlir de interiori. r pōt  
ymaginari excētrici simplicif. cōcauū r nō pcauū  
sed excentricū nō simplr o<sup>o</sup> esse cōcauū: nisi centz  
sup<sup>o</sup> alicuius esset pñtū exterioris sup<sup>o</sup> cōpif.

Correlatiū corpa q mathematici vocant epizi  
clos sub excētrici sign<sup>o</sup> comprebendū siue con  
caua ponantur siue nō. ad ppo<sup>m</sup> tñ est q itra sup  
ficiem excētrici simplr r 2<sup>m</sup> qd tā cōcauā q con  
uexam centrū mūdi cōtineri siue in me<sup>o</sup> earz vel  
alius siue nō. r tūc excludit epiziclus. A<sup>o</sup> a/  
the<sup>o</sup> tñ ymag<sup>o</sup> ppigus accedendo in plana sup  
ficie pbitantur. dato puncto. a. in plana sup<sup>o</sup>ficie  
circa ipsum describantur duo circuli vnus a<sup>o</sup> r al  
tero ipsis vndiqz equaliter distantibus palelli. n.  
sunt sit a<sup>o</sup> r. b. c. d. sit b<sup>o</sup> r. e. f. g. tūc erit linea pñuaf  
e. b. diameter pprebēdens spiffi<sup>o</sup> spha<sup>o</sup> r e<sup>o</sup> cir  
culus sit. b. h. e. i. distantia enim circuloz nobis  
spiffitudinem spha<sup>o</sup> indicabit. r si. a. sit centrū  
mundi: tunc designatum corp<sup>o</sup> cōcentricū est. si at  
a. non sit centrum mundi: tunc corp<sup>o</sup> designatuz  
est excentricum sim<sup>o</sup>. r cū corpibus caelestib<sup>o</sup> ex  
cētrici simplr applicaf: a mathematicis noiaf d<sup>o</sup>  
ferens su. corp<sup>o</sup> planete. circulus aut. b. h. e. i. cor  
poribus coelestibus applicatus designat epiziclū.

Ad si intra circulum. b. c. d. dscriserimus cir  
culum cōtingetm circulum. b. c. d. in puncto ex  
giā. b. claudentem tñ in se. a. centrū tūc indicabit  
nobis excentricū 2<sup>m</sup> qd. Et talium excentricoz  
2<sup>m</sup> qd ponūt vnū extra deferens a<sup>o</sup> vō itra. r sem  
per grossior pars vnus directe supōnit vel super  
ponit tenuiori pti alterius. r p ista tāqz per simpli

ciores ypothefes apparentias caelestes saluant:  
sine vacuo: penetratione corpōzū: rarefactione r  
condensatione: diuisione: r absqz corpore replente  
vacuum. Contra quos ponitur bec conclusio.  
Nullum corpus caeleste est excentricū. r ē conclu  
sio Auerrois i2 metaphisice cōmento 45 excen  
tricum autem r epizicluz dicere est extra naturā  
epiziclum aut est impossibile. vt sit omnino r scōo  
caeli co<sup>o</sup> 32. Ex hoc apz qd dicit mathe<sup>o</sup> de ex  
centricis est impossibile idem cōmento 35. r i suo  
libro almagesti. Item 2<sup>o</sup> caeli cōmento 62. A<sup>o</sup> o  
tus quos ponit ptolomeus fundant sup duo fun  
damenta que non conueniūt scientie naturali ex  
centricū r epiziclum quozū vtrūqz est falsum.

Ad hanc autem conclusionem probandam vt  
dicta Auerrois appiantur tribus rijs icedam.

Prima est via centri vnus ubi premitto q 2<sup>o</sup>  
est centrū mundi scilicet naturale. r est ellementū  
terre. aliud vō mathematicum r est punctum me  
dium grauitatis ellementi terre: si centz magnitu  
dinis sit aliud a centro grauitatis: illd i3 dici pos  
sit centrū teri: nō tam centrum mundi. colligitur  
distinctio octauo physicozū cōmento 76. r lo  
quendo de centro mathematico centrū teri r mū  
di dñt fm esse r diff<sup>o</sup> non q sint duo centra di  
uerfa. ut testatur Auerrois quarto coeli cōmento  
33 esse declaratuz 2<sup>o</sup> coeli textu pmentū 99. r i co.  
ar<sup>o</sup> igif primo sic. tantum est unum centz mathe  
maticum vel tantū est unum centz naturale caeli.  
ergo non est corpus caeleste excentricum. patz cō  
sequentia ex diffinitione excentrici. probaf ante  
cedens qz cælum suo motu diurno centrum facit  
r tantum unum facit. r de centro mathe<sup>o</sup>. tantuz  
unū ē pñtuz i sphaera a quo oēs linee recte exeū  
tes ad circūferentiā sunt equales. rō est Auerrois  
i2 metha<sup>o</sup> pñto 45. r addidit si essz motus extra  
hūc centz essz aliud centz extra hoc. Si negaf  
hui<sup>o</sup> rōis assumptū pñ<sup>o</sup> perit de<sup>o</sup> A<sup>o</sup> r i<sup>o</sup> p<sup>o</sup> caeli  
textu p<sup>o</sup> 80. ad oñdendū tñ unū esse mūdū. r pit  
solo qrti. pble<sup>o</sup> i5<sup>o</sup> pti<sup>o</sup> pp qd appitōes figuraz  
vident nobis eedez qz fun<sup>o</sup> ē illd assumptū. f. tñ  
unū ē centz. Auerrois et disp<sup>o</sup> p<sup>o</sup> dubio n<sup>o</sup>. i. des<sup>o</sup>  
bñ<sup>o</sup> dixit quoddā ē graue absolute ut terra q est  
cētz oīuz orbū. Scōo si cālū essz excētrici: duo  
essent elsta fre uel pla. p3<sup>o</sup> qz mot<sup>o</sup> caeli cir<sup>o</sup> nō pñ  
circa trā fieri. q ē cētz ei<sup>o</sup>. pñs ē f<sup>o</sup> qz tūc me<sup>o</sup> nō  
esset unū. f. z essz diuisus. r hiet lat<sup>o</sup> rō ē Auerro  
is i2 met<sup>o</sup> p<sup>o</sup> 45. r 2<sup>o</sup> coeli p<sup>o</sup> 35. 3<sup>o</sup> si a<sup>o</sup> d cae  
lū essz excētrici: essz aliqd graue corp<sup>o</sup> extra fraz  
istam quā habitamus. p3<sup>o</sup> qz in centro excentrici  
esset corpus graue. r centrū excentrici essz extra  
locū fre. rō est Auerrois i2 metaphisice p<sup>o</sup> 45.

Tum etiam elementū terre esset extra cētrum  
 epizicli et excētrici. ratio est Auerrois 2<sup>o</sup> celi cō-  
 mēto 35. Quarto si aliq̄d celi esset excētrici:  
 cētra caeloꝝ eēnt diuersa. et si sic: eēnt diuersa spe-  
 cie l̄ eēnt eadem gener. cōsequens ē falsum quia  
 tūc essent corruptibilia et sic ab aliquo. et sic essent  
 corpora priora istis et omne hoc est impossibile ra-  
 tio ē Auerrois 2<sup>o</sup> celi cōmēto 49. Quinto idē  
 est locus totius et partis primo celi textu cōmēti  
 19. et cōmēto 58. et tertio physicoꝝ textu cōmēti  
 48. et scō celi te<sup>m</sup> cōmēti 100. ergo in coelo cui<sup>9</sup>  
 cētrū ē locus erit idem cētrū totius celi et partiū  
 eius. ratio ē Auerrois scō celi cōmēto 35. So-  
 let responderi q̄ tātū est vnū centꝝ maximi cor<sup>10</sup>.  
 et id est in quo tra locatur ad quem extra existens  
 mouetur a quo leuia recedunt. Ex his arguo  
 ergo illud cētrū est et circa q̄d omne cælum circu-  
 lat. patet cōsequētia q̄a omnis mot<sup>9</sup> simplex res-  
 picit idem cētrum nūero. Tum etiam prima in-  
 telligētia ad omneꝝ motum celi cōcurrit effecti-  
 ue causandū et itendit circulare circa cētrū ter<sup>m</sup>.  
 ergo nō poterit intelligētia propria cōtra itentio-  
 nez prie. quemadmodū alias mot<sup>9</sup> circūstātiās in-  
 telligētia dpendens variare non potest ab eo q̄d  
 prima itendit. Secūda est via ex natura corpo-  
 ris caelestis. q̄a si epizicli et excētrici ponūtur. tūc  
 aliq̄d corp<sup>9</sup> caeleste nō est perfecte sphaericū. p̄se-  
 quens est cōtra philosophū scō celi te<sup>m</sup> cōmen-  
 ti 26. patet cōsequētia primo ratione epizicli inter-  
 rūpentis perfectam sphaericitatem deferentis.  
 nō enim epiziclus est pars corporis deferentis  
 cui includit q̄a epiziclus est a deferēte ipsum dis-  
 p̄tinuus. ratio est Auerrois scō celi cōmēto  
 32. patet 2<sup>o</sup> 9<sup>a</sup> ratōe excētricoꝝ: q̄ nō sunt epizicli  
 quoniam aliq̄d eozum ab astronomis ponit scōꝝ  
 exteriorē superficiem excētricū. licet scōꝝ in-  
 teriorē superficiem ipsum ponāt perfecte sphae-  
 ricū q̄a igit nō q̄libz linea recta a cētro mundi  
 ducta vsqz in exteriorē superficiem ē eque lon-  
 ga nō perfecte sphaericū est illd excētricū 2<sup>m</sup>  
 qd. et si acceperis aliud cētrū a cētro mūdi a quo  
 lineas rectas eque lōgas in super<sup>em</sup> exteriorē  
 ducas tunc cētra multiplicas. Tum ē satis in-  
 pueniēs ē dare corp<sup>9</sup> caeleste in sui spissitudine p-  
 foratum. neqz alii celi a deferentibus ab eis sic  
 ponunt perforati. Tum etiam inconuenit dari  
 corpus caeleste grossū in vna parte et exile in alia  
 neqz alij celi tale defformitate participant. et for-  
 te bec defformitas similem tollerēt proportioneꝝ  
 intelligentie super partes orbis diuersas qua-  
 lem nō tollit orbis et stelle defformitas. Tum ē  
 icōuenit dari orbem caelestem nō cōcauum. alij

enim cōcaui sunt et elementa cōtinentes: intelligen-  
 tie. n. que caelozum ale sunt nō proportiōabile istis  
 habent diuersitatem. Secūdo si essent excētri-  
 ci necesse essz iuenire corpora supflua sine aliq̄  
 vtilitate nisi ad replendum vacuū. rō est Auer-  
 rois in methaphysice cōmēto 45. et scō celi cō-  
 mēto 32 et 35. et est argumētū ad hominem p̄tra astro-  
 nomos cōcedentes corpus replens vacuū ut the-  
 bit quem in hoc seq̄ Albert<sup>9</sup> magnus. cū maxie el-  
 leuatis stella inferior recedit a lōgitudine lon<sup>11</sup> stel-  
 le superioris cum i<sup>9</sup> iter coelos vacuum abboze-  
 ant et rarefactōem: tūc ponūt corpus replens. cō-  
 tra quos Auerrois isurgit. q̄a corpus illd vacuū  
 ibi replens esset corpus in actu et motū. et tamen nō  
 haberet motum propriū neqz rectū neqz circularē.  
 Tum 2<sup>o</sup> q̄a isti ponūt datum corpus esse  
 rarefactibile et cōdensalē et nō corrup<sup>le</sup> neqz alte-  
 rabile. ideo pereūt demonstratōes Aristotelis p<sup>o</sup>  
 celi textu cō<sup>12</sup> 2i et cōmēto 22. ad ostēdendū cae-  
 lum nō esse rarefactibile neqz cōdensalē. et multa et  
 ocā prio et quarto methozum et. Tum etiam  
 scō d generatōe cōmēto 17. facientia raritatem  
 et densitatez necessario faciūt caliditatem et fri-  
 giditatem corp<sup>9</sup> i<sup>9</sup> tale esset calefac<sup>le</sup> et. 3<sup>o</sup> da-  
 ta ymaginatōe huiusmodi corporis replentis con-  
 densalē et rarefac<sup>le</sup> saluari potest omnes plane-  
 tas eidem coelo numero ifigi cui fixe stelle ifunt.  
 et cælum esset vnum vnitatem cōtinuitatē et non  
 cōtignitatē quod nedum cōtra Aristotelis et Aue-  
 rois supōs est 2<sup>o</sup> celi textu cōmēti 17. sed etiaz  
 cōtra ipsos met est. destruerent etiaz demonstratōes  
 Aristotelis 2<sup>o</sup> celi textu cōmēti 27. ad proban-  
 dum cælum nō esse alterius figure a sphaerica.  
 q̄a dare vacuū nō eni valeret cōsequētia. Tū-  
 q̄a yma<sup>le</sup> esset elleuatōez angularem exempli gr̄a  
 in directo zenith extēte semp i eodez situ manere et  
 loco q̄uis cōelum reuolueret cir<sup>13</sup>. q̄a a maxia di-  
 stantia a centro ptes coeli recedentes comprime-  
 rent. et ad maximā a cētro distātiā ptes accēdētes  
 dilatarent. et sic vbicūqz fuisset plenum plēnū re-  
 maneret siue fuisset yma<sup>14</sup> cōelum esse triāgulār si-  
 ue q̄drāgulār et. succederet. n. alia ps coeli prio-  
 ri pti. n. curareꝝ his dilatatiōib<sup>9</sup> aut cōp̄missiōib<sup>9</sup>  
 finez dat aliū a vacuo replentōe. quem<sup>m</sup> n<sup>m</sup> alium  
 finez dat r̄dens corpi iter caelestia conclusio. p<sup>3</sup>  
 p̄cipalis. quia dato eo corpore sic rarefac<sup>le</sup> aut  
 condensabili diuersitas motuum et planetarum  
 saluatur et eclipsium crescentiarum et decrescen-  
 tiarum lunarium et. sine corporum penetratione  
 sine vacuo sine diuisione et. per solam corporis  
 coeli rarefactionem et condensationem. Tum  
 enim corpus p̄clusum nō sit elementare. aliter

corrumperet. et oportet ipsum esse celestis natu-  
re et sic si illi corpori rarefactio et condensatio non  
repugnant neque coelo repugnabit. Tum quar-  
to sequeret motum stellarum esse in medio et sic ibi  
esse extrinsecum resistens motori coeli. quo tamen  
non indigere caelum dixit Averrois quarto phy-  
sicorum commento. 71. quia diuiditur in motores in  
actu et motum in actu animal caeleste. Ex quo  
sequitur. ut dixit Averrois octavo physicorum co-  
mento 82 in fine motu coeli non esse continuu. ver-  
um quod ipse est in medio. et cetera. Tum quinto destrue-  
retur de<sup>o</sup> Aristotelis tertio coeli textu commenti ij.  
ad ostendendum punctum non esse graue aut leue: que  
fundat super hoc omne cedens aut non cedens e-  
st diuisibile quam habes negare. quod illud corpus cae-  
leste quod das cedens est. et non est diuisibile. et si sit  
diuisibile erit corruptibile et motu recto mobile.  
ut ex Averrois secundo coeli preallegat. Redeo  
ad principale tertio sic orbis est propter stellarum ergo  
non sunt excentrici in coelo. p<sup>3</sup> q<sup>1</sup> non ponit stella in ex-  
centrico siue sit excentricu simpliciter siue secundum quod sal-  
tem in habetibus epiziclos apud eos. Neque v<sup>3</sup>  
ratio dicens coelum excentricu esse propter stellam in  
epiziclo existentem. quod tunc oportet coelum superius  
principali esse propter caeli iseri<sup>9</sup> p<sup>3</sup> q<sup>1</sup> excentrico posi-  
to ab eis supra deferens. et propter stellam in desce-  
rente aut epiziclo deferentis existentem. Quar-  
to auctoritate ptolemei. 3<sup>a</sup> almagesti vtar contra  
eos soli sufficit excentricus sine epiziclo: aut epizi-  
clus sine excentrico. ut etiam in suo almagesto de-  
clarat Averrois ad principium ergo non habet sol  
vtriusque. patet consequentia quod non habet natu-  
ra in superfluis. et ex quo infero quod alteru illorum  
non est aliis planetis necessarium. patet consequentia  
quod fere nulla appetita est saluanda in aliis planetis  
quin illi quasi consilis aut proportionalis in sole pos-  
sit reperiri. ut bene aduertenti poterit faciliter apa-  
re. Idem est argumentu dato quod non oporteat epizi-  
clum ponere in luna. quod nunquam ipsa est stationaria  
neque retrograda. patet consequentia quod stelle sunt eius-  
dem nature ut predictum est. Tertia est via motus  
circularis facti circa centrum. primo quia vni corpori  
simplici tantu vnus motus naturalis conuenit. pri-  
mo coeli textu commenti 9. sed datis excentricis et  
epiziclis multos motus dabis quorum motuum  
alter esset violentus vel preter naturam. patet consequen-  
tia quia vni simplici corpori tantu vnus motus natura-  
lis inest. sed non violentus. quia nullum violentum prope-  
rium primo coeli textu commenti 18. neque propter natu-  
ram. quia tunc caelum haberet contrarium scilicet il-  
lud cui motus naturalis inest quod preter naturam in-  
est caelo. Secundo dubitans Aristoteles secundo

coeli textu commenti 35. de regularitate motus respon-  
det in inferioribus sphaeris multos motus congre-  
gari ad mouendum vniam stellam. Ex quo sic pa-  
tet euidenter ipsum fuisse valde remotu ab opinio-  
ne ponente excentricos et epiziclos. et hoc notauit  
Averrois ibi immo Aristotelem illudentem astro-  
nomiam 18<sup>a</sup> problematum problemate 6. exponens  
petrus aponeusis in vna expone dixit hoc esse propter  
epiziclos et excentricos. quoniam nase sunt repu-  
gnantes: quos ex pitagoricis sententiis olfecerat  
Aristoteles eandem etiam exponere repetit lucida  
toris differetia prima. Tertio sequitur quod aliud quam  
sphaera naturaliter moueret circulariter. Non enim  
sunt excentrica verum sphaerica ut supra dixi. Ad b<sup>o</sup>  
inconueniens deducit ptolemeum Averrois primo  
coeli commento 10. ponentes sphaeras habere polos  
pforatos. Quarto non potest motus circularis  
esse circa aliud quam circa centrum totius sphaerae coeli co-  
mento 35. et 12 methaphisice commento 45. Preter-  
ea ingrede sunt cause motus et diuersitatis eius in  
corporibus animatis ex principio illis intrinseco.  
et naturali: non autem ex corpore extrinseco. et hic  
est lapsus mathematicorum manifestus. non essentia-  
lis tamen: cum in naturalibus errent. Preterea da-  
to quod extrinsecam et corporalem causam in his motibus  
queramus stellata sphaera melius moueret satuz-  
num secundum motum appropriatum ipsi in stel-  
late sphaera quam faceret excentricus secundum quod su-  
ppositus deferenti saturni: esset. n. stellata sphaera  
saturno imediata. Et si huic rationi obuierit quod  
licet motus saluaretur in saturno a stellata sphaera. non  
tamen saluaretur accessus ad terram et recessus ab ea.  
Contra ista supponit f<sup>m</sup> scilicet saturnum  
esse aliquando ire propinquare et aliquando imo-  
torem. quia tunc sequitur caelum aliquando ascendere  
et aliquando descendere. patet consequentia quia appro-  
pinquans ire descendit et ab eadem recedens ascen-  
dit consequens est falsum et illius falsitatem deducit  
Aristoteles primo coeli textu commenti 17. quia cae-  
lum non est graue neque leue ut etiam quarto phy-  
sicorum tangit Averrois commento 42. Neque v<sup>3</sup>  
responsio dicens quod non omne quod fit centro pro-  
pinquus descendit quia ad descensum requiritur  
esse intra sphaeram actiuorum. quia hoc dato pe-  
rit de<sup>o</sup> Aristotelis primo coeli textu commenti 18.  
ad probandum caelum non esse graue neque leue.  
quia non accedit ad centrum neque recedit a centro.  
quia si sic: aut accederet ad centrum naturaliter:  
vel violenter: vel neutraliter. non primum quia cor-  
pori simplici tantum est vnus motus naturalis.  
caelo autem motus circularis est naturalis.

Tunc quia caelum esset terra aut aqua. neque violen-

mus. qz opposit<sup>us</sup> mot<sup>us</sup> illi iessz naturalit<sup>er</sup>. s. recessus.

Tum quia esset caelum ignis aut aer. neqz ambo scilicet accessus et recessus insunt illi neutraliter. quia tunc corpus illud cui alterū illorum motuum naturaliter inesset esset contrarium caelo. sphaericū autem corpus non habet contrarium. patet ratio ex Auerro<sup>e</sup> ibi in p<sup>ri</sup>mo. Et si dixeris motum circularē esse p<sup>re</sup>ter naturā i igne cui caelū naturaliter circularit<sup>er</sup> motū non cōtrariatur. Rēspōdent Aristoteles et Auerrois p<sup>ri</sup>mo caeli textu cōmēti 10. negando aliq<sup>uod</sup> ellementum moueri circulariter nisi equiuoce. quia motus ellementorū circularis ex recto ē compositus et circulari. quia plures ellementorū partes ascēdūt multis partibus alijs eorum descēdētib<sup>us</sup>.

P<sup>re</sup>terea omnis motus cōueniens alicui corpori nō secūdū naturā conuenit illi propter aliq<sup>uod</sup> corp<sup>us</sup> cui ille motus prius naturaliter conuenit omnem enim motū nō secūdū naturā p<sup>re</sup>cedit ali<sup>us</sup> mot<sup>us</sup> secūdū naturā 2<sup>o</sup> caeli textu cōmēti 18. Si igit<sup>ur</sup> caelū mouet nō naturaliter vel p<sup>re</sup>ter naturā quod ap<sup>ud</sup> philosophos idem ē oportet istum motum conuenire caelo ratione alicui<sup>us</sup> corporis cui p<sup>ri</sup>mo naturaliter cōueniret. et sic oportet ellementū dare motū caelo. aut supra caelum dari aliq<sup>uod</sup> corpus continēs caelū etc. P<sup>re</sup>terea mot<sup>us</sup> caeli ē simplex p<sup>ri</sup>mo caeli textu cōmēti 61. ergo nō ē mixtus ex accessu et recessu a cētro vel ad cētrū siue accessum nomines descēsum siue non. P<sup>re</sup>terea Aristoteles p<sup>ri</sup>mo caeli textu cōmēti 5 descensum diffinit p<sup>er</sup> esse motum ad mediū si igit<sup>ur</sup> ponis caelum accedere ad medium ipsum habes concedere descendere ad medium.

P<sup>re</sup>terea Aristoteles p<sup>ri</sup>mo caeli textu cōmēti 77 et 79. si plures eēnt mūdi: tūc ignis vni<sup>us</sup> mūdi ferreret ad mediū alterius mūdi non tamen attingēdo illud mediū. sed attingēdo concavum lune illius mūdi. sed nō fēreretur ad mediū illud intra sphaeram actiuorū et passiuorū. vtz ergo app<sup>ro</sup>ximatio ad cētrū q<sup>ui</sup>s nō itra sphaerā actiuorū et passiuorū sit descēsus ē. nō enīz descēsus ē p<sup>ri</sup>mo accīdētālīter verificabile de approximatione ad cētrū. s. ēssētiāle. dico igit<sup>ur</sup> approximationē stelle ad cētrū aut recessum eius ab eodē a mathematicis esse positam. qz ex eorū sup<sup>er</sup>io<sup>re</sup> sequebatur. et nō ex aliquo sensu<sup>u</sup> appēte qz app<sup>ro</sup>ximatio lune ad trā et solis ad eandē et ēt eorū remotio ab ea in eclipsibus nullaz facit variationē sensibilem quā tamen faceret si notabiliter magis app<sup>ro</sup>pinquaret aut recederet. Quartum ar<sup>g</sup>ū huius vie sequitur non omnem motum simplicem esse a medio vel ad mediū vel circa mediū cuius opposi-

tum vult philosophus p<sup>ri</sup>mo caeli textu cōmēti 6. patet consequētia quia motus stelle in epiziclo nō ē aliquod istorū nisi per accidēs. Quin<sup>to</sup> sequitur stellam moueri non solū ad motū sui orbis. quia motus in epiziclo non habet stellā ab orbe deferente eam circa tēraz. cuius oppositūz vult philosophus scdo caeli a textu cōmēti 43 etc.

Si obuiet dicēdo eam moueri ad motū epizicli. Dicam q<sup>uod</sup> eadez inconuenientia que sunt contra motum stelle propriū sunt contra motū stelle in epiziclo. dixit enīz Aristoteles scdo caeli textu cōmēti 4. 7 vnus motus continuus s<sup>ed</sup> esse sup<sup>er</sup> vno moto continuo. et non habēte in partibus discontinuationē. Conclusio quoqz Aristotelis scdo caeli textu cōmēti 44 vnumquodqz astrū erit eque velox circulo scdoz quē fertur ē ab solute vera q<sup>ui</sup>s Auerrois ibi intelligat eaz in motu diurno. Similiter q<sup>uod</sup> dicitur scdo caeli textu cōmēti 46 velocitas a<sup>str</sup> orbis scdoz proportio<sup>em</sup> orbūz ē absolute v<sup>er</sup>ūz et limitationes ibi addite ab Auerro<sup>e</sup> scilicet cū fuerit moti orbis in eodez loco et sup<sup>er</sup> eundem polum et idem centrum prout limitāt ad corpora caelestia admittūt<sup>ur</sup>. Quia igit<sup>ur</sup> motus stellarum scdoz Aristoteles scdo caeli textu cōmēti 44 ē scdm magnitudinem circulo<sup>rum</sup> vt probatur ab Auerro<sup>e</sup> scdo caeli cōmēto 46. et istud solum ē verūz de motu ab oriente in occidentem. ideo nō do stellis alium motum.

P<sup>re</sup>terea oportz astronomum concedere ali<sup>um</sup> quem esse motum corporis caelestis ab oriēte in occidentem p<sup>re</sup>ter diurnum. patz de motu epizicli etc. P<sup>re</sup>terea destruunt demōz Aristotelis secundo caeli a textu p<sup>ri</sup>mo 26 etc. scilicet ex motu circulari stelle conuinci caelum esse sphaericū. quia eo q<sup>uod</sup> caelum cui stella est fixa habz caelum extra se ymaginabile esset excētricū circa stellam supra positum non esse spericum. P<sup>re</sup>terea sequitur aliq<sup>uod</sup> datum caelum citra primū dare motum inferiori caelo et aliq<sup>uod</sup> non. aliter luna multo pluribus motibus moueretur q<sup>uam</sup> concedant eam moueri quia multo plures ponunt orbes supra lunam q<sup>uam</sup> sint motus quos lune attribuunt.

P<sup>re</sup>terea sequitur vnicuique sphaere citra primaz velociorem inesse motum p<sup>re</sup>ter naturā q<sup>uod</sup> sit motus ei naturalis. patet de motu epizicli a deferente hoc probat particularem conclusio<sup>em</sup>. sed in vniuersali motus diurnus in qualibet sphaera post primam est velocior q<sup>uam</sup> sit alius motus quem attribuunt. sed hoc consequēs in sphaera ignis non negatur. Sed pro mente philosophorum habenda premitto quedaz que in primo ope nostro tacta sunt p<sup>ri</sup>mo 2<sup>o</sup> scilicet extra stellā

huc caelum non esse corpus ut quito metaphisice  
comento 22 allegabatur quemadmodum enim ex  
tra cutum animalis non est membrum eiusdem ita  
extra stellatum non est corpus. non tamen hic in qui  
rimus nunc caeli aut mundi finitatem. sed presup  
ponimus usque in tertium librum rationem tamen hanc  
induximus. quia secundum Aristotelem et Averroem in  
metaphisice textu et commento 48. Caelum stella  
tum est propter stellam. ergo ubi non est stella non est  
caelum. sed super stellatum caelum non est stella.  
ergo supra stellatum caelum non est orbis. ceterum  
dicit enim error in impressura nostri operis anni  
1494. et ex serie littere mentem nostram inspi  
cienti. et quia commentum ibi allegatur rationem illam  
non erigit in forma ideo intelligo caelum esse pro  
pter stellam tamquam propter partem. principalis  
rem integram. non enim rationi consonum est cae  
lum superius esse propter stellam tamquam per partem  
principalitatem integram. non enim rationi conso  
num est celum superius esse propter stellam quam sit  
in orbe inferiori. intelligo 2<sup>o</sup> quod ubi in consequen  
te ostendat tantam vel tantam a centro mundi distan  
tiam: sic quod ad quam a centro mundi distantiam co  
tingit esse stellam: 2<sup>o</sup> et esse caelum. et ad quam di  
stantiam a centro non contingit esse stellam non contingit  
esse caelum. patet enim partem caeli diaphanam  
non posse mutare situm qui est ordo primus in toto. cum  
stella hic enim est una differentiam quantum quito  
metaphisice commento 24. quia igitur ultra et infra  
ferentiam stellate sphaere non contingit esse stellam: cum  
illam sensus non apprehendat. et ut ceteris conceditur. ideo  
ultra distantiam stellate sphaere a centro non dabi  
le est caelum. Hoc Averrois ponit aperte primo  
caeli commento 96. hoc nomen caeli dicitur. 8<sup>o</sup> or  
be ultimo continetur totum quoniam stelle sunt in eo: si  
ne. Item primo caeli commento 91. preter ultimam  
partem ubi gra. preter sphaeram stellarum fixarum.  
Item secundo caeli commento 35 primum caelum. i. or  
bis stellatus. Item 12 metaphisice commento  
34 per primum caelum intelligendum est aut totum  
caelum aut octavam sphaeram. Item 6<sup>o</sup> caeli  
commento 26 per corpus primum intelligi potest orbis  
stellatus. et totus orbis contentus a superius orbis  
stellati et a superficie ignis. Preterea illud cae  
lum quod est nobilior in altiori loco locari debet.  
sed stellatum caelum est nobilior. per ex multum stellatum  
est enim stella nobilior pars orbis secundo caeli com  
mento 15 16 et 68 unde 12 metaphisice commento  
44. dat Averrois primo mobili quatuor primis  
tates scilicet loci magnitudinis multitudinis stel  
larum et velocitatis in motu que in nullo caelo ni  
si in stellata sphaera congregabiles sunt. Item

secundo caeli commento 62. primum quod movetur  
motu diurno est nobilior eorum que sunt illius  
generis. neque alteri a stellato orbe attribuit  
Averrois diurnum motum. Preterea Aristoteles  
2<sup>o</sup> caeli textu commento 68. reddens rationem quare  
stellatus orbis multas habet stellas aliis caelis  
tantum unam stellam habentibus dixit quia est vite  
principium. sed vite principium est primum caelum  
Et dixit multas stellas 2<sup>o</sup> per latorem. 8<sup>o</sup> primum  
corpus multas stellas habet. primo enim corpori  
latio prima convenit. ubi nota in titulo questionis  
supponi omne caelum habere stellam vel stellas  
quod est contra excentricos. Preterea ille est  
primus motus quem alii intendunt et illud est pri  
mu corpus quod primo motui subicitur. non enim 12<sup>o</sup>  
philosophus concessit a theophrasto primum corpus ge  
scere. sed motus aliorum orbium intendunt motum  
orbis stellati 12 metaphisice Averrois comen  
to 44 vel 43 secundum aliorum allegationes et infra  
parum alii motus proprii sunt propter istum et co  
sequentes eum. Octava igitur sphaera est ma  
ximus orbis imo antiquiorum est hec opinio secu  
dum quod testatur Averrois 2<sup>o</sup> caeli commento 67.

Secundo dico ipsam tantum uno motu moveri  
scilicet ab oriente in occidentem unde Averrois se  
cundo caeli commento 97 de sphaeris loquens dixit  
saltem duobus motibus movetur nisi orbis stella  
tus qui habet tantum unum motum. Item secu  
do metaphisice Averrois nam maximam caelum mo  
vetur ab oriente in occidentem solus. Item Averro  
is 2<sup>o</sup> caeli commento 69 orbis stellatus impossibile est  
ut moveatur pluribus motibus. Item Averro  
is 6<sup>o</sup> caeli commento 70. orbis stellatus non habet ali  
um motorem a quo prohibeatur a suo motu.  
Preterea si stellata sphaera pluribus motibus  
moveretur maxime moveretur ab oriente in oc  
cidens et motu ab occidente in orientem. et tunc opor  
tet inter intelligentiam facientes motum diurnum  
gra. exempli gratia 15 in hora et intelligentiam faci  
entem motum ab occidente in orientem ubi gratia in  
100 annis unum gradum esse proporz<sup>em</sup> que cadit in  
ter 172896201000000. et unum. quia cum concess  
us fuerit proporz<sup>em</sup> poteratur esse tantum quan  
ta est proportio velocitatum in se 133 reducta et quod  
proportio resistantiarum sit eadem proporz<sup>em</sup> velo  
citatum oportet proporz<sup>em</sup> intelligentiarum esse il  
lam que dicta est. quia proportio velocitatum est  
13149000. et hac in se reducta: si huic eadem  
est proportio resistantiarum habebitur prima  
proportio posita: que forte maioranda est per  
proportionem magnitudinis gradus superio  
ris sphaere ad magnitudinem gradus stellate

sphaere. Causa autem appentie q<sup>uod</sup> stellata sphaera moueatur ab occidente in orientem est stellatam sphaeram tardius circiere q<sup>uam</sup> circueret equinoctialis ymaginarius faciens in 24 horis equinoctialibus completat<sup>ur</sup> circulatione<sup>m</sup>. sic q<sup>uod</sup> ad ymaginarium punctum fixum unde incipit moueri precise reuenteretur in dato tempore. ex<sup>em</sup>pli gratia numerus circuituum ymaginarij equinoctionalis in 36000 annor<sup>um</sup> superaret numerum circuituum stellate sphaere per unitatem. Causa autem appentie q<sup>uod</sup> stelle fiant boreales aut australes posite 7<sup>a</sup> alma<sup>us</sup> est polos sphaerarum girum describere. in quanto autem tempore poli octauae sphaere girum describant. et quantus sit diame<sup>ter</sup> illius giri ex obseruationibus antiquorum concordantium admittatur q<sup>uoniam</sup> vitas vnus hominis imo multorum transcendit. et licet in primo opere quod de intelligentijs inserpsimus satisfecerimus fm posse n<sup>on</sup> in Auerrois tertio d<sup>e</sup> anima commento 5 roganti fies scribere dubitationes de intellectu nunc tamen cum in philosophia naturali loquamur astrologiam complere non intendim<sup>us</sup> cuius complementum sperans in iuuentute Auerrois fo caeli commento 35 et in suo alma<sup>us</sup> in se ne<sup>cessitate</sup> desperauit 12. metaphisice comento 45. n<sup>on</sup> ob ignorantiam astrologie vt opera illius ostendunt et presertim almagestum eius. sed ob laborem componendi et obseruandi difficultate<sup>m</sup> et q<sup>uod</sup> si impossibilitate. Naturalis autem fm Auerrois 2<sup>o</sup> caeli comento 57 n<sup>on</sup> confit<sup>etur</sup> de his rebus scilicet ordine stellarum quantitate motus earum et de situ earum et. nisi in causis quarum esse declaratur e<sup>st</sup> in astrologia veru<sup>m</sup> et astronomica dogmata mathematicis iuxta fundamentis a principijs naturalibus minime discordantia esse ostendimus. veritas enim sibi omni modo attestatur vt Aristotelis auctoritate primo ethicorum cap<sup>itulo</sup> 9 dixit Auerrois tertio de anima comento 5. Ex his tamen alijs panditur mathematicorum error in naturalibus. q<sup>uod</sup> cum ostendisset Aristoteles 2<sup>o</sup> caeli textu comento 15. motum caeli naturalem esse ab oriente in occidentem per meridiem. tunc a prio mobili n<sup>on</sup> e<sup>st</sup> hic motus negandus. q<sup>uod</sup> tamen faciunt mathematici. q<sup>uod</sup> illud caelum n<sup>on</sup> mouetur per meridiem quod equinoctialem circulum suo motu perpetuo describit. aut circulos equinoctiales equaliter distantes. sed primum caelum apud eos parte me<sup>dia</sup> equinoctialem describit et laterali equidistantem equinoctiali ergo et. volunt tamen q<sup>uod</sup> sufficiat q<sup>uod</sup> ante moueatur caelum recte. In pone autem n<sup>on</sup> si equinoctialem utis esse verum circulum ille mobilis e<sup>st</sup>. q<sup>uod</sup> q<sup>uod</sup> punctum maxime

sphaere mo<sup>u</sup> q<sup>uod</sup> mouentur poli de qbus minus videtur. si ipsum vis immobilem. tunc ymaginarium eum tene. Contra hanc determinat<sup>ionem</sup> ar<sup>istoteles</sup> primo ab vno motore simplici in eo mobili q<sup>uod</sup> prio mouetur ab eo n<sup>on</sup> e<sup>st</sup> nisi vnus motus. ergo si i<sup>n</sup> alio quo mobili n<sup>on</sup> e<sup>st</sup> tantum vnus motus simplex: n<sup>on</sup> e<sup>st</sup> illud primum mobile. sed in stellata sphaera sunt tres motus primus ab oriente in occidentem in 24 horis fere 2<sup>o</sup> ab occidente in orientem in 36000 annorum vel plus vel minus fm varias obseruationes tertius e<sup>st</sup> accessus et recessus ad meridiem vel a meridiem ex<sup>em</sup>pli gratia in 80. annis vno gradu quor<sup>um</sup> duos tangunt Aristoteles et Auerrois 2<sup>o</sup> caeli textu comento 67. Secundo in genere corporu<sup>m</sup> n<sup>on</sup> ponitur primum esse diuersum et multiforme. sed stellata sphaera e<sup>st</sup> diuersa et multiformis. q<sup>uod</sup> 10. p<sup>ri</sup> maior q<sup>uod</sup> prius natura in vnoquoq<sup>ue</sup> genere e<sup>st</sup> vnu multis et simplex compositis vt 5<sup>o</sup> metaphisice textu comento 16 colligi potest et 9<sup>o</sup> metaphisice textu comento 21. Tercio ante corp<sup>us</sup> participans bonitatem multis motibus datur participans ea vno motu. Quarto corespondet prie cause prius mobile et prius motus. n<sup>on</sup> aut duo motus. Quinto omne q<sup>uod</sup> e<sup>st</sup> in multis p<sup>ri</sup>ncipijs existens i<sup>n</sup> illis e<sup>st</sup> in aliquo vno prio<sup>re</sup> illis q<sup>uod</sup> e<sup>st</sup> causa omni<sup>um</sup> illor<sup>um</sup> 2<sup>o</sup> metaphisice textu comento 4. sed motus diurnus sup<sup>er</sup> polis mundi et motus ab occidente in orientem super polis zodiaci reperiuntur eade<sup>m</sup> ratione in inferioribus. ergo uterq<sup>ue</sup> eor<sup>um</sup> e<sup>st</sup> in vno prio<sup>re</sup>. ergo ante orbes stellatum sunt duo orbes q<sup>uod</sup> sunt cu<sup>m</sup> illor<sup>um</sup> duoru<sup>m</sup> motus in inferioribus orbibus. aut salte<sup>m</sup> e<sup>st</sup> vnus orbes prio<sup>re</sup> q<sup>uod</sup> e<sup>st</sup> principiu<sup>m</sup> alterius illor<sup>um</sup> duoru<sup>m</sup> motuum. Sexto iudicantes f<sup>als</sup>e ascendit<sup>ur</sup> signa i<sup>n</sup> stellata sphaera erat<sup>ur</sup> o<sup>mn</sup>i<sup>um</sup> eni<sup>m</sup> satis notabiliter or<sup>is</sup> signoru<sup>m</sup> i<sup>n</sup> illis duabus sphaeris. Septimo f<sup>als</sup>e obseruat<sup>ur</sup> mathematicoru<sup>m</sup> saluatur p<sup>er</sup>tinue usq<sup>ue</sup> i<sup>n</sup> hodiernu<sup>m</sup> diem equalis ellenuo poli artici ex<sup>em</sup>pli gratia. super nos Bononie bitates graduu<sup>m</sup> 44 cu<sup>m</sup> dimidio. q<sup>uod</sup> n<sup>on</sup> mouetur poli alii tota cosmographia p<sup>er</sup>iret. hui<sup>us</sup> ratio<sup>n</sup>is q<sup>uod</sup> p<sup>er</sup>it Aristoteles 2<sup>o</sup> caeli textu comento 14 ponens polos q<sup>uod</sup>escere. Tu<sup>m</sup> q<sup>uod</sup> tempe yparci distas aliqua stella ab artico p<sup>er</sup>. 12. gradus nuc<sup>um</sup> distat p<sup>er</sup> duos gradus. q<sup>uod</sup> polus stellate sphaere n<sup>on</sup> e<sup>st</sup> polus sup<sup>er</sup> quo fit mot<sup>us</sup> diurn<sup>us</sup>. p<sup>ri</sup>mo q<sup>uod</sup> polus sup<sup>er</sup> quo fit motus diurnus n<sup>on</sup> uariat. ut ex umbris solis p<sup>er</sup>cipitur. Octauo Aristoteles 2<sup>o</sup> caeli textu comento 67. Caelu<sup>m</sup> stellatu<sup>m</sup> e<sup>st</sup> p<sup>ro</sup>p<sup>ri</sup>u<sup>m</sup> p<sup>ro</sup> caelo et 2<sup>o</sup> d<sup>e</sup> generat<sup>ione</sup> textu comento 60. p<sup>er</sup>it mot<sup>us</sup> n<sup>on</sup> e<sup>st</sup> sphaere. et i<sup>n</sup> probe<sup>m</sup> metaphisice mordetur pythagorici ponentes decem sphaeras solis noue ex<sup>em</sup>plis manifestis. et Auerrois 4<sup>o</sup> p<sup>er</sup>physicor<sup>um</sup> comento 45 dubi

tauit an octaua sphaera sit primus mobile dicens  
ultimus orbis q habet proprie motu diurnu: siue  
fuerit stellatus sine no: no debet habere motu pre  
ter diurnu. Nono stellata sphaera recipit lumē  
a sole ergo ipsa ē vilior sole. p<sup>3</sup> q<sup>2</sup> ipsa ē in po<sup>a</sup> ad  
aliquid ad qd sol ē actu. Tum q<sup>2</sup> sol ē principiu  
dandi vitā vt iz meth<sup>ce</sup> dixit Auerrois co<sup>o</sup> 44.

Tum q<sup>2</sup> sol ē maximus planetarū imo maior ē  
stellis fixis ex magnitudine aut corporis nobilitas  
conuincit est. n. tanq<sup>3</sup> rex cui assistūt cōsiliarij. 3<sup>o</sup>  
q<sup>2</sup> aliqua stella fixa nūq<sup>3</sup> exiuerit viā solis & multe  
alie sic ostēdit varios motus in stellata sphaera.

Tū q<sup>2</sup> saluatur mot<sup>9</sup> 8<sup>o</sup> p<sup>o</sup> puos circulos i capi  
tibus Arietis & Libre scriptos. Ad p<sup>m</sup> vñico  
motu ille tres diuersitates saluatur. q. n. mot<sup>9</sup> ab  
occidēte in orientem sit distinctus a motu diurno  
re p<sup>o</sup> nām intelligētie est habentis mouere a dextro  
in sinistru p<sup>o</sup> an. iō motu illū nulli caelo attribuo s<sup>3</sup>  
veris polis stellate sphaere duos giros ymagina  
rios describētibus in. 7. vel 8. l. 9. l. 36 millib<sup>9</sup> an  
noy habentes diametru q<sup>2</sup> vel io. l. alif graduū sal  
natur exitus stellaz fixaz ab equatore i meridiez  
aut septē<sup>m</sup> & posteriorā a locis in quibus p<sup>o</sup>fu  
erūt & se<sup>o</sup> popula<sup>o</sup> & rectificatio alicuius loci vbi  
nō p<sup>o</sup>fuerat aut e<sup>o</sup>. ut tangūt Aristoteles & Aue  
rois 2<sup>o</sup> meth<sup>ce</sup> ex<sup>m</sup> insule atlantis inundatio q<sup>2</sup>  
v<sup>o</sup>sus hyspanicas lberculis colūnas olim fuit flo  
rentissima & potentissima vt platonis auctoritate  
comprobatur. Ad fm si diuersitas & multifo  
ritas ex multitudine virtutū sit & stellaz primita  
tem infert: & nō postērioritate. imo mathematici  
ēt in primo mobili signa ponūt. & l<sup>3</sup> cor animalis  
ob sui puitatē nō poterat oibus virtutib<sup>9</sup> quarū  
erat radix & p<sup>o</sup>icipiu eē organū distinctū. decuit tū  
caelū sui magnitudine amplissimum variis orga  
nis exornari. p<sup>o</sup>fertiz q<sup>2</sup> nullā etherogeneitatē sub  
stātialem includit talis organizatio. & ab effectiue  
lacteō nō lactei distinctio vt nobilissima forma ex  
multis p<sup>o</sup>tibus lucem suam diffundēt. Ad terti  
um concessum ē stellatā sphaeram nō p<sup>o</sup>libus moti  
bus moueri. p<sup>o</sup> diuersitates motuū nomināt Ari  
stoteles & Auerrois motū vt in fundamētis Aue  
rois p<sup>o</sup>actū ē saltem i planetis. ergo si stellata sp<sup>o</sup>  
ra tres diuersitates motus habet tres motus h<sup>3</sup>.

3<sup>o</sup> ad nomen contentio ē. Et quāuis tres sint  
motus diuersitates i stellato impossibile ē eas di  
uersitates eē plures motus nec eas vñq<sup>3</sup> nomina  
rūt Aristoteles & Auerrois motus plures. neq<sup>3</sup>  
ob stellate sphaere primitatem decuit eos motuū  
p<sup>o</sup>litem explicare. Contra Auerrois iz metha  
phisice p<sup>o</sup>mēto 45. motus latitudinis & motus lō  
gitudinis sunt duo numerati. 3<sup>o</sup> illud aliorū

auctoritate dicit & nō p<sup>o</sup>pria cui aucto<sup>o</sup> opoitam  
finaz subdit Auerrois mathematico<sup>o</sup> sui tempo  
ris ponētium illum motum esse vnum cui ocē di  
uersitates accidebant. Ad quartū stellati orbis  
motus p<sup>9</sup> ē & p<sup>o</sup>imi mobilis & a p<sup>o</sup>io motore q<sup>2</sup> est  
p<sup>9</sup> cā. Ad 5<sup>m</sup> maior nō est absolute vera. vtz de  
spē spēa<sup>m</sup> suis ididuis p<sup>o</sup>pata. n<sup>3</sup> ex textu allega  
to elliciēda est. sed bec vnumquodq<sup>3</sup> p<sup>o</sup>in<sup>o</sup> i vno  
quoq<sup>3</sup> gñe ē causa dispōm cōueniētū rebus lo  
catis in illo gñe. vtz ex Auerrois ibi & istā intēdit  
philosophus vt ostēdat rem eē scibile per sua p<sup>o</sup>in  
cipia minor ēt principalis rōnis supponit motum  
ab occidente in orientem distingui re a motu ab oriē  
te in occidens. quod negatum est. ideo concedi  
tur motum diurnū q<sup>2</sup> sibi identificat motum ab oc  
cidente in orientem & motus accessus ad septērio  
nem aut recessus ab eodē primo mobili iesse & p<sup>o</sup>i  
mo sibi inesse & omnibus aliis caelis & inesse ab  
ipso & propter ipsum. Ad 6<sup>m</sup> dicit Auerrois  
iz metha<sup>ce</sup> cōmēto 45. Astrono<sup>o</sup> hui<sup>9</sup> tempis ni  
hil ē inesse. sed est conueniēs computatōi non eē  
o<sup>3</sup> tū calculantes nostri temporis recordari q<sup>2</sup> in  
sensibilium aggregatio sit sensibilis iō oportet ra  
dices tabulaz variare qbus limitatis loca plane  
tarū & cōiunctōes eorum talr habent q<sup>2</sup> iudicia su  
per eis fundta vera sunt. si autēz iudicaret astro  
nomus 2<sup>m</sup> ort<sup>9</sup> signozū ymaginate spēi supra stel  
latā 2<sup>m</sup> q<sup>2</sup> ortus signozū in ea non conuenit ortui si  
gnozū stellate sphaerē erraret vbi bñ iudicaret fm  
ortus signozū stellate sphaere. Ad 7<sup>m</sup> pro cal  
culandis motibus corporum c<sup>o</sup>lestiū o<sup>3</sup> astrono  
mum habere aliquid regulār precise ei notū sup q<sup>2</sup>  
fundatus radice<sup>o</sup>. & ita ymaginat sphaerā q<sup>2</sup> i 24  
horis egnoctialis precise reuolutionem itegraz &  
completam facēt & huius sphaere polos conat si  
tuare inuenta maxima solis elenatōne vt hic ad  
primum punctū cancri circa 14<sup>am</sup> iuni<sup>9</sup> q<sup>2</sup> est 69  
graduū ex minima gnomonis vmbra a sole in me  
ridie excisa percipitur & inuenta maxima declia  
tione vt hic ad primum punctum capri circa 12<sup>am</sup>  
decembris que est graduum 22. in medio equidi  
stanti a maxima elenuatione & maxima depressi  
one quod est graduum 23 & minutorum 30. & sup  
istum polum fixum & stabilem dicūt moueri p<sup>o</sup>i  
mum caelum diurne. sed astronomis & cosmogra  
phis regulandis sufficit q<sup>2</sup> ipsi hāc ymaginatam  
sphaeram i mente habeant. & non o<sup>3</sup> eam esse rea  
lem. quemadmodum medicum decet temperatū  
simam complexionē humanam in mente habere  
ipsius regulatiuam in graduandis discrisi com  
plexiōib<sup>9</sup> medicinis & dietis quam tamen faten  
tur medicorum primi non reperibilem in rerum

natura aut per istas tantum permanere ut in tractatu de tyriacha tangit Averrois. Nec istud ab eorum doctrina est abiciendum ut extraneum. cum motus medios soliti sint ymaginari quibus in iuendis veris planetarum locis reguntur. Non igitur iuenta elleua<sup>ne</sup> poli ymaginati sphaere solis super horizonte inveniuntur poli veri p<sup>i</sup> mobilis. q<sup>2</sup> non o<sup>3</sup> polum ymaginatum sphaere solis directe supponi polo vero p<sup>i</sup> mobilis. neq<sup>3</sup> ymaginato imo probabile e<sup>st</sup> et si in aeternum reuolueret caelum q<sup>2</sup> t<sup>u</sup>m semel et istanti contigit contin<sup>u</sup> aut contingeret dicta suppo<sup>s</sup>. Ad dictum Aristotelis resp<sup>o</sup>det Averrois ibi poli gescut<sup>o</sup> geo<sup>o</sup>. et non vere. iocuz poli stellate sphaere faciunt gyruz quemadmodum in medio illius ymaginamur punctum aut polum quiescere et sic pp motuz poli veri p<sup>i</sup> mobilis apparz stellam fixam accessisse ad punctuz q<sup>2</sup> ymaginabatur esse polus mundi et sic negat suppositu ibi scilicet dari punctum in sphaera altiori q<sup>2</sup> sit stellata sp<sup>h</sup>era. Ad octauuz non habet illud in translatione nostra et inuit Averrois traslatio<sup>n</sup>em habentez illud no<sup>n</sup> esse bonaz. et q<sup>2</sup> sic sit ondit textus sequens scilicet cometi 68. Aliter soluitur in primo opere non variato textu scilicet Aristotelem loq<sup>2</sup> 2<sup>m</sup> op<sup>i</sup> babilonicoruz et est solutio Averrois ibi. Aut 3<sup>o</sup> dic connumerari sphaera actiuoz et passiuoz. 2<sup>m</sup>. n. caelum ipsa circundatur ad minus 2<sup>m</sup> tria elementa. Averrois autem quarto physicoz no<sup>n</sup> dixit illud q<sup>2</sup> dubitaret qd<sup>2</sup> sepissime asseruerat vtz ex comento 43 eiusdem quarti asserente stellatam sphaeram non esse contentam. q<sup>2</sup> est corpus maximu. sed vtitur illo modo loquendi quasi inuens lz esset discordia quod est illud quod est primu caelu. t<sup>u</sup>m n<sup>o</sup> est nec esse debet discordia in hoc an primo caelo coueniat motus diurnus proprie. imo certu esse debet t<sup>u</sup>m illuz primo mobili conuenire. Ad quartum concessuz est stellas ex se lucem habere. et lz ipse aliqualem diaphaneitatez habentes aliquale lume a sole recipere negat consequetia inferens solem esse nobiliozem eis simpliciter. q<sup>2</sup> oritur nobilitas simpliciter in compositis ex materia et forma ex forme perfectione et materie que maior est in maxima sphaera q<sup>2</sup> in solari. Sola autem lunaque est similis terre fo caeli cometo 49 et pluries alibi. quia densa est et opaca ut verbis utar Averrois fo caeli comento 32. propter defectum luminis in se lumine suum euidentius a sole recipit. et etiam sole ignobilior est. Et si dicatur aliozum caelozum motus per motuz solis regulari. R<sup>u</sup>ideo solis motus regula est quo ad nos. q<sup>2</sup> eius motus e<sup>st</sup> nobis notior et euidentior potes nos ducere in cogni

tionez motuu latetioz. lz solis mot<sup>u</sup> n<sup>o</sup> e<sup>st</sup> not<sup>u</sup> si impliciter. neq<sup>3</sup> m<sup>u</sup>sa simpliciter. sed primo motui esse m<sup>u</sup>sa simpliciter conuenit et primaz vtpa lz 5<sup>o</sup> methaphisice textu cometi 16. et x<sup>o</sup> methaphisice textu cometi quarti quia velocissimus e<sup>st</sup> et in minimo tempore factus et 2<sup>o</sup> caeli textu commentu 28. hinc e<sup>st</sup> q<sup>2</sup> vulgus accepit tempus a motu solis aut lune taq<sup>2</sup> a sibi notiori et hominibus coi diuersoz climat<sup>u</sup>. Erro<sup>r</sup> e<sup>st</sup> autem mathematicoruz in naturalibus ponere solem in medio tanq<sup>2</sup> regez aut cor. q<sup>2</sup> proportionale cordi animalis corruptibilis e<sup>st</sup> primu caelu in non corruptibili animali. vt pz supra dixit autem Averrois illud dictum scilicet solem dare vitam esse de mente antiquoz no<sup>n</sup> autem philosophi. Ad confirmationem ordo caelo<sup>r</sup>u est fm magnitu<sup>o</sup> orb<sup>u</sup>u. q<sup>2</sup> cotines e<sup>st</sup> nobilius contento simplici et non 2<sup>o</sup> ordinem magnitudinis stellaz. et ordini caelo<sup>r</sup>u ex magnitudine eozu proportionat inf luxus eoz in inferiozibus quonia fm ptolomeuz in fine quarti quadrupartiti effectus saturni ad vlia loca et tempa aptantur. Jouis ad anos. martis solis veneris et mercurij ad menses. Lune vero ad dies. An autem ratio mathematicorum probas solem esse maiorem stella fixa sit efficiat n<sup>o</sup> curo p<sup>o</sup> n<sup>u</sup>c sufficiat q<sup>2</sup> conclusionem concessit Averrois scdo caeli cometo 42 sol e<sup>st</sup> maximus stellarum et densior et magis luminosus et cel<sup>o</sup>.

Ad io<sup>m</sup> negatur assumptum sufficit enim vnus cum diuersitate sua. De erraticis autem teneo q<sup>2</sup> nulli planetarum multa corpora nisi forte ptalia in potetia et continua subseruiunt. Secundo nulli planete duo motus r<sup>u</sup> distincti insut. et tuc efficitur e<sup>st</sup> pro nobis ratio ptolomei q<sup>2</sup> natura nihil facit frustra. qua vtitur Averrois 12 methaphisice cometo 45 onis ex pluralitate motuum caelestium no<sup>n</sup> concludendam esse mobilitatem pluralitatem ideo natura potes diuersitates omnes motus q<sup>2</sup> intendit in stella vno caelo t<sup>u</sup>m et vno motu tantum implere tuc n<sup>o</sup> plurib<sup>us</sup> caelis aut pluribus motib<sup>us</sup> r<sup>u</sup> distinctis vtetur. aliter occiose opatur natura vt dixit Averrois primo physicoz cometo 50.

Cuiuslibet igitur planete tantu vn<sup>u</sup> motus conuenit secudario tam<sup>q</sup> q<sup>2</sup> ratione stellate sphaere. et hunc motu dicimus esse ab oriente in occidens per meridiem. sequunt<sup>ur</sup> enim alij caeli stellatam sphaeram in illo motu et in diuersitab<sup>us</sup> illius motus. lz cum aliqua inter se speciali differetia que ex intelligentijs planetaru ortu habet primam intelligentia diuersimode intelligentib<sup>us</sup>. Est enim prima itelligetia intellecta primu motus principum naturaliter sequetis ad illam in illo orbe cui<sup>us</sup> est forma itelligetia primam itelliges. et fm q<sup>2</sup>

perfectior est intelligentia planete: perfectius intelligit ipsa primam intelligentiam. et sic prima in intelligentia velociorem motum causat in orbes planete. et sic suo proprio motui magis similem in orbe quam in tertio et in tertio quam in quarto et ceteris. et sic ad saturni motum causandum due intelligentie effectiue concurrunt et ambe finali. prima est vniuersale efficiens et remotum et finis resolutissimum. et intelligentia saturni est efficiens particulare alio quo modo et propinquum et finis resolutibilis in altioris finem. et sic eundem motum est apta prima intelligentia principiare inesse intentionali et cognito qualem ipsa principiat inesse reali dummodo commoueat principium particulare motuum illo motu. quia igitur intellectus possibilis non est principium particulare motuum illo motu. ideo quamuis intelligatur deus ab intellectu possibili et homine facili tamen illum motum non principiat deus in homine. Sed missa hec faciamus ad horam ad propositum primum reuertentes unde discessimus. Saturnus apparet moueri ab occidente in orientem quia in 30<sup>is</sup> annis se facit vnaz reuolutionem minus quam faceret si in 24 horis equinoctialis compleret circulationem. Nature enim et consonum et decens post velocissimum motum alium non ita velocem ceteris tamen inferioribus velociorem ordinare: oportuit tamen tardiores esse et motum et circuitiorem inferiorem ut cum vnoquoque signo et etiam planeta superiori si quis esset coniunctus possit ad varios effectus in his inferioribus faciendos et factos conseruandos. si enim esset eque velox eorum circuitio non fieret noue magne coniunctiones. neque velocior poterat esse inferiorem stellarum circuitio circuitibus superioribus propter dependentiam effectus inferiorem circuiti onem ab effectus superioriorem circuiti onem. quia non est mouens vniuersale motuum velociori circuiti onem vel circulatione non curo. voluntaria et. n. est illorum terminorum varia acceptio: quam velox sit circuitio primi orbis. ergo nullum agens particulare potest velocius circuire agente vniuersali. patet consequentia quia aliter faceret inferior intelligentia aliquam velocitatem circuitus ad quam superior concurrere non posset. Re velocitate autem motus quam impossibile est intelligentiam inferiorem supra primam dari tam impossibile est intelligentiam inferiorem velocius mouere quam prima. Astronomo autem satis esse debet scire saturnum morari in vnoquoque signo per duos annos cum dimidio semel: non curando an hoc sit per motum realiter contradistinctum motui ab oriente in occidentem: aut propter diuersitatem in motu nascentem

tem ex hoc quod non tantum angulus describit saturnus circa axem aut centrum in tanto tempore sicut describit stellata sphaera. hoc enim est metas astronomi transcendere. Quomodo autem poli veri stellate sphaere in magno tempore gyros describunt vnum in meridie reliquum in septentrione. ita etiam poli veri super quos saturnus mouetur gyros duos describunt vnum in meridie alterum in septentrione in minori tamen tempore gyros suos facit saturnus quam stellata sphaera. quantitatem autem diametri sphaere quam facit saturnus obseruet mathematicus cum instrumentis suis an sit 52 graduum. et an in 59. annis reuertat cum omni sua diuersitate maximas autem periodicatones obseruet quis potest. et sic patet tres diuersitates repletas in stellata sphaera in Saturno reperiri et non plures. 13 differenter. quia motus circularis qui est circuitio tardior quam si fieret in 24 horis equinoctialis bus est tardior circuitio in Saturno quam in stellato. quia cum quacunque stella fixa oriens saturnus posterius occidit. nisi retrogradus fuerit aut in termino retrogradationis. Et sciunt ut praedixi quod pars nobilior caeli est stella secundo caeli commento 41. pars autem principior orbis ubi est intelligentia secundum Aristotelem octauo physicorum textu cometi 84. est circuleretia sphaere. quia illius ibi maxima uiget operatio. si igitur erit aliqua circuleretie pars nobilior alijs: ea maxime uigebit operatio. et ea principaliter forma recipietur. ideo in circuleretia caeli ponimus stellas et intelligimus am principaliter sicut aialis corruptibilis animam ponimus in corde aut proportionali. et sic equaliter a suis ueris polis oportet stellas esse distantes ideo si inaequales declinationes mathematicus inuenit in planeta: in aliam causam reducat quam in distantiam stelle a polis ueris sui orbis inaequalem. Consideret etiam astronomus an melius saluetur appareat si spirare aut circuiti onem quas poli sphaerarum describunt circa ymaginatum axem zodiaci aut equatoris aptade sint. Sed missa hec faciamus. Magna igitur fundamentum nostrum in recedendo ab opione mathematicorum est quia mathematici causam motus caelestis inquirunt extrinsecus a corpore caelesti: et corpus querunt extrinsecus datum motus stelle. et sic caelos rapi concedunt. nos autem scimus opiones philosophorum in hoc quod motus caeli est naturalis. primo caeli textu cometi 15. quia uolenta citissime corrupta sunt. et quia localis est hic motus principiat effectiue a natura corporis non assistere sic quod non isomet. Corpus autem caeleste simplex est et animatum ideo motus a natura illius corporis principiat: ab anima

ma quæ est intelligentia causatur effectiue ideo po-  
nimus motuum cælestium colligantiam: et anima-  
lium cælestium complatatione: esse ex animarum  
cæli cōnexionē et infertione. qua posterior intelli-  
gentia per formalem et intrinsecam vnionem prio-  
ris cum ea priorem intelligentiam amat et intelli-  
git. et hec colligantia formati causa est illius liga-  
tionis corporalis quam tangit philosophus scdo  
cæli textu commēti 70. in multis sphaeris vltima  
sphaera infixa fertur. et quam dixit Auerrois esse  
intelligēdam esse i motu et consequētia 7c. et hec ē  
colligantia spiritalis de qua Auerrois secundo  
cæli cōmēto 71. mundus est ligatus potentia spi-  
rituali diuisa in sui toto. qz intellectus in partib⁹  
orbis diuisus est. qz alteri et alteri orbi alia et alia  
intelligentia distributa est. Differentia tamē est  
inter esse rerum materialium in intellectu et eē in i-  
tellectu rerum abstractaz qz res materiales i suo  
esse intentionali nō sunt principium operationum  
earum quarum sunt principii in esse reali. non. n.  
medicus æger q̄uis sanitatem concipiat aut ap-  
tet: sanis operatur opatōibus qualibus sanus ani-  
mal operatur. vt dixerūt Aristoteles et Auerrois  
i2 methaphisice textu et cōmēto 23. i3 aliquaz o-  
perationem principiet sanitas inesse intentionali  
quia ad sanitatem inesse reali iismo acquirēdā  
mouet sanitas intentionalis medici cum appeti-  
tu effectiue concurrens ad opus: vt septimo me-  
thaphisice colligitur cōmēto 23 et alibi. sed in reb⁹  
abstractis ipe in esse intentionali sunt principii ta-  
lium operationum quarum sunt in esse reali origo  
ideo cum recipiunt intelligentie in aliquo intel-  
ctu potente exequi operationes tales: tūc ipse in  
telligentie sunt cause remote illarum operationū  
et intellectus recipiens est causa propinqua. hic el-  
ce secretum secretorū quomodo potest hō mirabi-  
libus et diuinis operationibus operari. ideo sicut  
predixi cum a 2<sup>a</sup> intelligentia intelligitur prima q̄  
apta ē cælum localiter mouere tunc prima intelli-  
gentia ē causa remota et principalis motus facti  
a 2<sup>a</sup> intelligentia. et 2<sup>a</sup> intelligentia est efficiens pro-  
pinquū illius motus. ideo dat scda intelligentia suo  
motui velocitatem cui prima dat conditōnes mo-  
tus ap propriati prime scilicet aternitatem esse ab  
oriēte per meridiē. vt tangit Auerrois i de sub-  
stātia orbis capitulo quarto. Ex quo patet de-  
um esse cām effectiuam et finalem cuius libet mo-  
tus cæli. sed primi motus solum ipse est efficiens  
et solum ipse est finis. aliorū autem cæli motuum  
Deus est cām efficiens remota et finis vltimus. in-  
tendūt enīz alie intelligentie assimilari prio p<sup>o</sup> phy-  
sicozū commēto 81. et scdo cæli cōmēto 64.

et i2 methaphisice cōmēto 37 et alia intelligentia  
est eiusdem motus efficiens propinquum et finis  
non vltimus. Et tunc patet q̄ elegāter dixerit  
Auerrois i2 methaphisice commēto 55. si sanitas  
non esset i subiecto sicut est de primo principio tūc  
ipsa moueret vtroqz modo scilicet finaliter et effe-  
ctiue quod tamen nō facit sanitas. qz i3 ipsa sit cām  
effectiua ipsa tamen nō est finis inesse itentionali s3  
reali in quo esse appetitur propter operatiōes bo-  
nas quas inesse reali efficit quas inesse itentiona-  
li facere non potest. Patet etiam motuum cæ-  
lestium catenationem esse nobilissimam et natura-  
lissimam sine corporeis ligamentis sine raptu si-  
ne violētia a principio vitali naturaliter ligāte cō-  
pora mobilia et ea ex desiderio ratōali mouente.  
vt scdo cæli cōmēto 58. et tertio de anima textu et  
cōmēto 57 clare colligitur. hec per principia pri-  
mo operi inserta et multis infra deducendis fir-  
missime roborantur. Ex quo patet q̄ bene di-  
xit Auerrois scdo cæli textu cōmēti 71 in trāslatō-  
ne arabica q̄ prim⁹ orbis mouet alios. Et q̄  
crescēte res<sup>ta</sup> cæli erratici ob cremētū stelle aut  
magnitudinis cæli et etiā ob multitudinē nume-  
ri stellarū tūc tardaretur aut auferrētur motus  
cæli erratici quod dictum non videtur verum ni-  
si effectiue moueat orbis prim⁹ erraticos orbis et  
a proportiōe finita. Adodus igitur quo orbis stel-  
latus effectiue mouet erraticos est. qz forma sub-  
stantialis orbis stellati cælos erraticos effectiue  
mouet. vt dixit Auerrois in destructiōe destructio-  
num disputatiōe etiā dubio i8. omnia corpora cæ-  
lestia in diuino motu mouentur ab vno motore sci-  
licet motore orbis stellarum fixarum. Jupiter  
autem suo motu qui ab oriēte in occidens est stel-  
latam sphaeram sequit tardius tamē circundo  
q̄ ipsa et q̄ Saturn⁹ sic q̄ i2 ānis unicuiqz signo  
semel coniūgit et sic stellata sphaera in unoquoque  
āno iouem preuenit per vnum signum et sic in vno  
quoqz signo moratur Jupiter per ānum. sphaere  
autem Iouis veri poli suo motu spiraz describūt  
circa ymaginatum punctum gratia exempli equi-  
noctialis polum. Quātus autem sit hic ymina-  
tus circulus et quanta illius diameter et in in quā-  
to tempore describat quem ventum mouet. et sic  
de alijs multis in hoc cælo et in consequentibus  
mathematicis dimittimus speculandum.

Adars autem stellatam sphaeram seq̄ ab or-  
tu per meridiem ad occasum et in minori tempo-  
re q̄ sunt duo anni signis i2 zodiaci coniūgitur. et  
sic ferre in 60 diebus et horis 21. preuenit stellata  
sphaera Adarte3 per vnum signum. et hoc modo  
apparet martem facere circulatōem vnā ab oc-

cidente in oriens in duobus annis. Describunt autem poli eius veri ymaginatum circulum etc.

Solem autem sequentes ab ortu in occasum stellatam sphaeram in 365 diebus et una quarta fere. preuenit octaua sphaera in una reuolutione diurna. Quinto autem minus quam quarta dixit Ptol<sup>us</sup> 3<sup>a</sup> almagesti signari non posse sine errore. sit tamen per x. minuta minus quam quarta. solis autem veri poli circa ymaginatum polum equinoctialis vel zodiaci gradus describit cuius semidiameter est quantitas declinationis solis ab equinoctiali et sic est in alijs si equalem hinc inde habuerint declinationem. Ven<sup>us</sup> sequitur in motu stellatum globum et in tempore parum minore quam sit annus puenit a stellata per una circulationem diurnam. Ex quo sequitur apparentia qua iudicant mathematici ipsam moueri ab occidente in oriens etc. cuius verus polus circa punctum ymaginariū describit spiram ymaginatum etc. An autem Venus et mercurius supra soles locanda sint cum non eclipsent ipsum. Respondet Ptolomeus nona almagesti se non potuisse discernere an supra sint vel infra neque sequitur non eclipsant solem: ergo supra sunt. quod stat illa non quam diametraliter interpositi soli et oculis nostris. si cut lunam sepe contingit non obscurare solem: quamuis soli coniungatur. Preterea nullius stelle habetis diuersitatem sensibilem longitudo sumitur cum videt etc. ubi nota quod Ptolomeus neget consequentiam que de forma non videtur tamen ipse 3<sup>a</sup> almagesti capitulo primo concedit Mercurium et venere cadere super eadem linea inter soles et oculum nostrum. et demonstrat quod necesse est sic esse et zober ibidem. et sic videtur contradictio iudicis Ptolomei in hoc an Venus et mercurius cadant in eodem epipodo cum sole etc. Dicamus igitur quod infra solem sunt. Venus enim in 344. diebus unam circulationem minus facit quam stellata sphaera et sic in uno signo moratur diebus 28 et 16. horis: in quo sol moratur 30 diebus et horis 10. fere. Quod autem solem non eclipsent oculis nostris et soli inter cadentia: ex eorum luminositate est et sic non remanet obscurum quemadmodum lumen lucerne inter oculum et ignis flammam apparet pars ignis. neque habentia sunt eorum lumen principale a sole. quod eodem modo lucet siue propinqua sint soli siue remota. neque etiam in eis lumen arcuatur. neque eorum pars obscura apparet. Secunda causa potest esse ex eorum diaphaneitate non prohibente solares radios ad nos venire non enim sunt eorum corpora opaca ut lune corpus. Tertia causa ex paruitate corporis eorum est. non enim quantitatem et solis splendorem preuenit nobis oculare: et cum hac causa

ninitur Auerrois in almagesto paliare dicta Ptolomei et addit. Cum eclipsauerit luna solem per tantam sui corporis quantitatem quanta est Veneris aut Mercurij corporis quantitas tunc solis eclipsis non erit visibilis. ideo non possunt illi duo planete solem eclipsare supple sensibili. Quarta causa est eorum distantia a terra promouens contra umbram illorum corporum in aere perdi aut terminari et non usque ad terram peruenire saltem habitata. non prohibet igitur ratio iducta de non eclipsando Sole quin Venus et Mercurius infra solem esse possint imo si possemus videre Solem et Venere simul oriens videremus etiam Solem prius occidere idem de Sole et Venere respectu stelle fixe quod preueniret stella Solem per minorem distantiam quam venerem. Mercurius autem sequitur stellatam sphaeram ab oriente versus occidens circueundo per meridiem. sic quod in 335. diebus duodecim signa zodiaci discutit. et sic in unoquoque signo moratur diebus 27. et horis 22. et gyrum facit eius verus polus etc. Huic ordini planetarum conformatur experientia per exquisita instrumenta diuersitatis aspectus accipienda simul tempore in diuersis locis latitudine multum distantibus. et apparebit diuersitas aspectus sensibilior in Venere quam in Sole possit rationabiliter coniecturari. et in Mercurio sensibilior quam in Venere. Ex hoc apparet non oportere dicere Aristotelem opinari opposito modo Ptolomeo. ut dixit Auerrois secundo celi commento 58. argumentum enim philosophi secundo celi textu commento 60. stat in hoc sol et luna: quorum unum est in medio planetarum: alterum vero est infimum: pauci orbibus motibus mouentur quam alii. ergo non est ordo in recessu a primo aut appropinquatione primo caelo secundum motuum multitudinem aut paucitatem sed pro auctoritate Auerrois stat quod sic ymaginari potuerit Aristoteles etc. Ordo igitur caelorum in quo non discordant Aristoteles Auerrois secundum ordinem quantitatis corporum: et velocitatis motuum: et etiam velocitatis circuituum: facillime saluatur. An autem Mercurius bis in anno circuat suo vero polo circa polos equatoris aut zodiaci astronomus ingrat. ut exquisitae et in particulari non habet eorum que ad ipsum spectant. Luna stellata sphaeram sequitur ab oriente in occidens sic tamen tarde circuit quod stellata sphaera ipsam in mense peruenit per unam circuitiorem. et sic in 29. diebus 12 signa pagrat. et sic in unoquoque signo moratur per duos dies cum dimidio fere. et quod exitus eius ab equinoctiali et ab ecliptica est magnus. ideo magnum valde describunt ymaginatum circulus poli eius veri circa polum ymaginatum primi motus

bilis. An autem ventum moueat occidētalē. An in aquis operetur. An in mense eius ymagi-  
natus polus gyru3 describat. et huiusmodi multa  
negocij est alterius inquirere. Ex quo patet q̄  
elegantē dicit philosophus primo metheorum  
lunam in motu suo valde tardam. q̄ in motu eius  
circuitionis ab oriente in occidens quē habet et n̄  
aliū verum motum ceteris tardior est. vbi a ma-  
thematicis in motu ab occidente in oriēs que3 cir-  
cuitiōem appellant quo circūlū signorum p̄tran-  
sit ceteris velocior dicere. et in motu latitudinali  
non ē ceteris minus exiens. istis igitur gyris poti-  
us spirālibus q̄ speralibus a veris polis sphaera-  
rum ymaginarie descriptis apparentium ratōes  
redduntur non cōtradicens philosophie natura-  
li. Quos dicit Auērois scđo celi cōmento 49. es-  
se dictos ab Aristotele et hos vocauit Auērois  
motus lembab vel leulebic. i. spirales non termi-  
ti in eodem p̄cto a quo incipiunt. sed iuxta illud i-  
alto vt tetigit Auērois scđo celi cōmento 35. et  
i2 methaphisice p̄mēto 45. et 47. Themistius  
quoq3 super hoc testat solem in solstitijs hyema-  
libus et aestivalibus non in eode3 puncto oriri et c.  
Contra multis vjs arguit primo ostēdendo in  
doca philosophi multiplicandos esse motus in ea-  
dem stella. et primo per Auērois i2 methaphisice  
cōmento 44. Comprēhensum est sensu q̄ stelle er-  
ratice habent plures motus vt p3 aliquantulum i-  
structo in mathematicis idem 2o celi textu et cō-  
mēto 16. 33. 62. et 3o de anima cōmēto 57. Qui au-  
tē sunt isti motus specificat Auērois octauo phy-  
sicoz cōmēto 52. orbes erraticoz mouent mo-  
tu diurno et motu proprio. Tum etiam i2 me-  
thaphisice cōmēto 37. ideo planete habent motū  
duplicem. Dubitatio etiā aristotelica est scđo  
celi textu cōmēti 70. quare soli et lune pauci mo-  
tus conueniūt et tamē inter medijs et superiorib3  
plures. Secūdo impossibile est vnum motum  
esse velociorem se ipso. Est autē motus vnus stel-  
le velocior altero eiusdem. i2 methaphisice com-  
mēto 37. versus primū mouet omne celiū motu  
velociori motibus proprijs vnicuique eozum.

Tertio quādoquē aliqua componuntur il-  
la plura sunt. pluralitas enī est natura p̄rior com-  
pōe. aliter non opponeretur simplicitas compo-  
sitioni. sed motus caelestes vnius stelle componūt.  
q̄ scđo celi textu et cōmento 35. in erraticis nō  
est vnus motus. sed plures qui congregantur ad  
mouendum stellam. et i2 methaphisice cōmento  
44. o3 vt motus caelestis qui aliquādo velocior ē  
et aliquando tardior sit compositus ex pluribus  
motibus aut sint ibi orbes excentrici. vtrūq3 autē

negatum est. In eodem etiam cōmento parum  
supra isti motus secūdu3 rationem et naturā sunt  
compositi. Tum q̄ i2 methaphisice cōmēto  
47. impossibile est vt motus eiusdem stelle sit ve-  
lox et tardus simul nisi sit compositus ex motib3.

Quarto i2 methaphisice et cōmēto 44. Tri-  
pliciter motus caelestium comprēhenditur scilicet  
a vulgo visu: alius non nisi instrumētis et confide-  
rationibus: et horū quidam longissimis t̄pibus: q̄  
daz vero paruis. Tertius vero ratione. q̄ stellaz  
motus errantiū inuenitur q̄nq3 velocior q̄nq3 tardi-  
or quādoq3 retrogradus: et quia eozum motus  
debet esse regularis oportet addere in motib3 ad  
reducendum ad regularitatem. Tum igitur non  
ponas motum in caelo nisi vulgo comprēhensum  
ab Aristotele ab Auērois et ab astronomis simul  
recedis. Quinto motus idem in contrarias p-  
tes esse non potest. stelle autem eiusdem sic possūt  
esse motus. q̄ scđo celi cōmēto 43. 58. 63. 69. 70.  
stelle erratice habent duos motus scilicet ex oriē-  
te in occidēs: et ex occidēte in oriēs. et in destru-  
ctione destructionum Auērois de natura illorū3  
orbium est q̄ moueantur in contrariam partem.

Tum etiam nisi contra ferētur orbis superior  
inferiori: sed omnes orbes in eādē pōis differē-  
tiam circūducent: orbes caelestes secum trā3 re-  
uoluerent. quod est impossibile non enim haberet  
caelum aliquod quiescens circa quod circularēt.

Sexto impossibile est vnum motum circularē  
fieri super diuersis polis. fuit autem motus erra-  
ticoz super diuersis polis vt i2 methaphisice cō-  
mēto 45. testatur Auērois. Astrologia vera q̄  
est super fundamenta naturalia fundata est apud  
me super motū eiusdem orbis et polos duos diue-  
sos aut plures scđm q̄ conuenit apparentibus. er-  
go non potest esse q̄ fiat vnus motus ab oriente et  
ab occidente in oriēs et occidēs. Tum etiā  
i2 methaphisice cōmento 47. motus caelo3 sūt  
super polis diuersis. Septimo impossibile est  
vni motui duo dextra assignare. impossibile est. in  
vnum motum ex duobus terminis oppositis inci-  
pere. sed motibus eiusdem stelle duo dextra assi-  
gnantur scđo celi textu cōmenti 16. Oriēs est b3  
xtrū3 prime sphaere. sed occidēs est dextrū3 pla-  
netarum. sed mot3 prime sphaerē in planetis repe-  
ritur. ergo suum dextrum saluat in eis et propriū  
um retinet alius motus. ergo et c. Ad primū  
mathematicus in inueniendis stellarū3 locis: mo-  
tum ab oriente suppositum tāquam regulam acci-  
pit: a quo demūt motus ab occidente. ideo motus  
plures concedit. Istis supernuenientes philoso-  
phus et Auērois fm regulam Aristotelis secū

do topicorum capitulo sexto loquuntur et plures  
et sapiunt et pauci. et ut philosophi: non habentes  
curam de nominibus ubi de re consistit. Neque enim  
aduertit habet mathematicus neque potest an mo-  
tu vel diuersitate motus sit planeta in loco inuen-  
to. quod sensu et astronomicis instrumentis utendū  
est in certificandis stellarum locis et motibus ut di-  
xit Averrois in methaphisice commento 44. qui-  
bus inter motum et motus diuersitatem differen-  
tia nequit perpendi. unitatem autem motus scit  
philosophus ex unitate motoris mobilis tempo-  
ris et. et propter hoc aliquando dixerunt philoso-  
phi motus plures: non absolute. sed congregatos  
in unum scilicet motum et ibi. Aliquando ve-  
ro dixerunt illos motus componi: que autem com-  
ponuntur ad unitatem veniunt. est igitur unus cæ-  
li motus unus numero cum diuersitate quadam  
tales autem motus diuersitates stare posse cum  
idempritate numerali motus clare ostendit Aue-  
rois et tenet de stellata sphaera. Ego autem conse-  
quenter explico idem contingere in erraticis. sunt  
igitur motus unus cæli plures ratione sed in re et  
natura pluralitas est in motu diuersitatibus cum  
unitate tamen motu numerali. Ad secundū mo-  
tum unum esse velocem vel tardum intelligi po-  
test vel in compatione ad proprium circulum vel ad  
aliū si ad aliū circulum exteriorē concedit  
unum motum esse aliquando velociorem quā prius.  
Quis velocitas eius non creuerit neque decreue-  
rit. et hoc propter inclinatum motum quem habet  
stella. In compatione autem ad proprium circu-  
lum dissimilitudo velocitatis in partibus stat cum re-  
gularitate motus. in proprio etiam circulo stella  
respectu diuersarum motus diuersitatum potest  
dici tarda ut in motu diuersitate qua septentriona-  
lis sit vel meridionalis respectu motu quo diu-  
ne mouetur. et contra uelox. Scimus igitur quod mo-  
tus localis potest dici simplex uel compositus: uni-  
formis et dissimilis: regularis et irregularis.

Dicitur autem simplex aut compositus motus  
naturalis cuiuslibet enim talis motus principium  
actuum oportet esse intrinsecum. uidendum est  
igitur an principio intrinsecum actiuo motus resistat  
aliquid intrinsecum trabens ad oppositum aut non:  
si non: tunc simplex est motus. si sic: tunc est compo-  
situs. et sic facilius apparet quomodo corporum  
simplicium sunt motus simplices: compositorum  
vero compositi. Uniforme autem et dissimile  
sunt generaliores differentie. est autem uniformi-  
tas duplex quo ad partes subiecti: et quo ad tem-  
pus: uniformitas motu quo ad partes subiecti ē  
cum mouetur quelibet pars integralis mobilis et

que velociter cum altera. ut in descensu lapidis.  
uniformitas quo ad tempus est cum in partibus  
temporis equalibus spatium pertransitur equale.

Regularitas autem in motu attenditur penes  
spatium uerū uel ymaginatum regulariter descri-  
ptum. sunt autem linee spatiorum mensuratiue  
regulares due una recta qua ascensus uel descen-  
sus regularis mensuratur. alia uero circularis qua mo-  
tus sphaericus mensuratur. Ex istis principiis seq-  
uitur primo quod motus cæli est simplex. quia licet re-  
sistat orbis intelligentie: non tamen inclinatur orbis in  
motum oppositum et ex hoc sequitur motoris in-  
fatigabilitas. quia fatigatione causatur inclinatio  
ad oppositum et cetera. Sequitur secundo quod mo-  
tus cæli non est uniformis quo ad partes subie-  
cti. quia partes cæli distantes a polis uelocius  
mouentur quā partes propinque polis moueantur.

Sequitur tertio quod motus cæli est uniformis  
quo ad tempus: dissimilis enim quo ad par-  
tes temporis equalis respectu puncti uelocissime  
mori ceteris partibus est quā negat Aristoteles  
a cælo primo cæli a textu commenti 35. et cetera. quod  
nec pendet hec dissimilitudo ex diuersa propor-  
tione agentis supra resistentiam. cuius diuersita-  
tis proportionis causam oportet esse intensionem  
uirtutis mouentis aut remissionem aut crementum  
resistentie uel decrementum aut aduentum impe-  
dimenti uel illius remotionem. horum autem  
nullum in cælo reperiri potest. quia enim abstra-  
cta simpliciter est ipsa intelligentia: necesse ē  
ipsam circulariter et uniformiter mouere. iste enim  
motus continuus est et equalis secundum Aver-  
roem octauo physicorum commento 83. patet con-  
sequenter quia abstractus simpliciter ab intelli-  
gente per intellectionem reuertitur super intelli-  
ctum idez et inuariabiliter. Cælus autem con-  
trarius non habet neque materiam. ideo non est  
alterabile neque ab inuicem remoueri possunt ne-  
que approximari motor et mobile quia eterne  
unita sunt sicut actus et potentia: et hoc uoluit  
Averrois octauo physicorum commento 84.

hanc autem approximationem scilicet motoris  
mobili. debemus intelligere secundum esse: non se-  
cundum locum. neque potest cælus habere aliquid si-  
bi preter naturam conueniens. Preterea omnis  
motus qui intendi potest aut remitti est de con-  
trario in contrarium: neque perpetuari potest. Est au-  
tem motus cæli perpetuus et contrarietate carens.  
Tunc quia non in infinitum uelocitatem aut tarditatem  
potest motus cæli. Sed tempus habet determina-  
tum in quo fieri potest. 2º cæli tempus 39. et 10 me-  
te 4. et hoc et aliorum obferuatiōib⁹ manifestat.

Sequitur quarto q̄ motus celi est regularis. eo q̄ circulariter describit spatium. causam autē regularitatis reddit Averrois primo celi cōmēto septimo scilicet propter esse a principio vno. irregularitatis autem motus causa est esse a principiis pluribus. Ex hijs patet regularitatez motus compati difformitatem quo ad ptes subiecti patet in celo. Patet sc̄do regularitatem compati difformitatem quo ad tempus. patet in de sc̄so lapidis. quod autem dixit Aristoteles quinto physicozū textu cōmēti 4.4. motus cuius velocitas non est eadem est irregularis. intelligitur regularis. i. equalis et irregularis. s. diuersus. et sic sumit irregularitas large. nō sic hic. Patet tertio regularitatez motus compati compositionez ex tractu et pulsu. ut in rota fabri circuloz describente. Ad tertium non est ibi vera compositio: nisi ratione diuersitatum motus. q̄ simplicia que ymaginant vniri nō sunt possibilia existē. ut mot⁹ ab oriente in occidēs nullomodo declinās ad polū. similiter ab occidente in oriēs nō declinādo ad alterū polozū. similiter de motu a polo ad polū. Ad quartum diuersitates motuum sunt que per obseruationes inueniuntur nō autem motus re distincti a precognitis eozū motibus.

Ad quintum nō est idem motus in cōtraria. s̄z illo nō ita cito attingitur circuitio completa sicut motu superiore si q̄s ē superior. ad hūc sensum intelligo Averroem in destructione destructionum.

Ad confirmationem quocūq̄z moueatur celū ipsum circularit̄ mouet. ergo necesse est manere aliqd in medio patet antecedēs primo celi textu cōmēti 1.7. ideo negatur assumptum cōfirmationis. Ad sextum vnāqueq̄z sp̄ra duos polos veros habet et duos ymaginatos veri super aliq̄ regione magis elleanat q̄ prius vel ellenari possunt et depzimi. Sed ymaginari nō presertim magnarū sphaerarū nisi in magnis temporibus.

Ad septimum concesso motu cōcedit dextruz vnde inciperet ille motus si incipet. sed quemadmodum aūs de rigore sermonis nō cōceditur. s̄z de bonitate intellectus. similis cōsequens i bono sensu capi oportet. occidēs igit nobis ē ver⁹ et simpliciter sinistrū. s̄z nominari possit dextruz respectu alicuius diuersitatis que loquēdo ut mathematici cōit loquūtur motus nominatur etiam distinct⁹ a motu ab oriente in occidēs. Et si cuidam apparuerit nos in hoc quesito s̄ba Aristotelis aut Averrois aliquatūlū violētā aut extorq̄re. q̄ tam nō fit. nō multum curandū est. q̄ duz presentes q̄stionez agitare Aristoteles 12 methaphisice textu cōl 48. sc̄ p̄ tūc exponēdo prouincias dimisit di-

cens necessarium dimittatur fortioribus dicere. quem imitat⁹ linconiensis i libro de motibus sup̄ caelestib⁹ quibusdam argumētis tactis dixit sup̄ sedendū. Cōsuevit igit Aristoteles in locis nō principalibus loqui sc̄d̄z cōmunez opinionez ne fugerē videt. sed in locis principalib⁹ sol⁹ opiones falsas cōfutar et p̄piaz elligere et determinat. et tūc iuxta sniaz Averrois primo de generatōe cōmēto 38. Non credis magist⁹ primum aliqd dixisse sine forti probatōe. sed in presenti sola recitatione opinionis eudoxi et callipi propriam tacēdo cōtentabatur. Cui succedēs Averrois epiziclos et excētricos a p̄cessoribus suis post Aristotelez reuocatos in lucem aptissime reprobaui. sed propriū modum saluadi apparētias q̄ paucissimis suis verbis et arabicis truncauit. ideo mihi licuit in hō q̄tū phō naturali sufficere qd sentiaz posteris ap̄re. Secūdo principalit̄ planeta est aliquādo terr̄ propinquoq̄ q̄ prius. ergo mouet planeta sup̄ excentrico. patet cōsequētia q̄ impossibile est aliter planetam magis appropiāre terre nūc q̄ pri⁹. cū a cētro mūdi ad sphaericū concētricū omnes li nee recte sunt equales. probatur aūs ex obseruatiōnibus mathematicozū supponēdo q̄ cum planeta est ad zenith nullaz p̄mutationez facit a loco v̄o. q̄ linea recta exiens ab oculo cū recta exeūte a centro trāseunt per centrū planete vsq̄z in circulum signozū fm̄ partem coicidūt. sed cuz planeta est extra zenith tūc facit p̄mutationē a loco vero. presertim si sit de inferiorib⁹. q̄ appet vbi nō est. recta enim a cētro mūdi per cētrū planete i aliu punctū terminat in circulo signozū q̄ terminetur recta exiens a superficie terre p̄ centrum planete transiens. planeta igit notabilr̄ distante a zenith sensibilē facit p̄mutationez. tunc sic luna respectu solis equaliter distās et a zenith nō equalēz facit p̄mutationem a loco vero nunc sicut pri⁹. ergo non est terre eq̄liter propinqua. patet cōsequētia q̄ nō alia pōt cā signari varie p̄mutatiōis suppono enim terram nō notabilr̄ variari in quantitate s̄z enīz fra respectu celi nō habeat sensibilem quantitatē sic q̄ q̄stitas fm̄ quam egreditur circulus fr̄e a cētro nō facit q̄ videat de circulo signozū min⁹ q̄ medietas 2⁹ celi cōmēto 75.

Tū ē sol sub egnot⁹ vmbraz facit i mane et i sero in eadē rcā linea q̄uis sim⁹ iter egnot⁹ et septētrione hic tñ p̄st⁹ mathe⁹ q̄ meli⁹ ē vt hui⁹ cā sit solaris corpis magnitudo quē et colūnaz ad meridiē p̄uersaz vmbze egs iteruallibus iactant. h̄z tñ terra sen⁹ q̄stitate i infē⁹ planetaz et q⁹ ad p̄mutatōez faciēdā sen⁹ vt 5<sup>a</sup> almagesti dixit ptoleme⁹. Confirmatur p⁹ Timpanum duozū di-

gitorum diametri equaliter distans ab oculo aliquando lunam occultat plenam: et aliquando non. ergo luna est aliquando terre propinquior quam prius. Confirmatur secundo luna nullam autem parvam latitudinem habente terra diametraliter interposita aliquando luna eclipsat: et aliquando non: et hoc non potest esse nisi sint luna aut sol distantiora aut propinquiora tunc quam prius ut nota almagesti capitulo 15. Similiter aliquando eclipsis est diuturnior et tamen terra non est localiter mota: neque notabiliter creuit. ergo luminosum est propinquius aut luna. Confirmatur quia visa est aliquando pars centralis lune eclipsata partibus circumferentiarum libus undique illuminatis. Secundo Alhars aliquid quando apparet notabilis quantitatis maioris quam prius quamvis sit super eodem puncto terre. ergo tunc est terre propinquior. patet consequentia quia non appareret sub maiori angulo nisi sit propinquior.

Tertio veni aliquando umbras excidit a corporibus. ergo tunc est propinquior. patet consequentia quia non est lumen ei intensius neque fortius. ergo luminosum est propinquius. Quarto sol in primo gradus minorum est remotior a terra quam in principio capricorni ut patet scilicet almagesti et sic in Ariete et Libra Sol est fre propinquior quam in Gemini et Cancro. aliter enim saluari non potest solem equaliter a zenith recedentem sub inequalibus angulis videri.

Quinto planete et luna trahunt unum signum in minori tempore quam aliud. et etiam idem signum nunc velocius quam prius. ergo propinquior est planeta aliquando quam prius. patet consequentia quia hoc non est ex irregularitate motus neque inequalitate signorum ergo recedat. Tum etiam sol quartas celi equales in partibus temporis inequaliter pertransit. ergo recedat. sumptum patet 3<sup>a</sup> almagesti. Sexto Mercurius in una sui reuolutione bis accedit ad fram: et tantum semel recedit. ergo excentricum habet.

Ad primum propinquitas planete potest intelligi ad zenith et istam intelligit Aristoteles secundo de generatione textu commentum 58 et Averrois ibi commento 56. et alibi ubi non explicando concedit approximationem vel remotiorem a nobis vel ad nos. ut explicat Averrois secundo celi commento 42. et hec propinquitas excentricitate non infert. Alia est propinquitas fre et hanc nego crescere aut decrescere hec enim sequitur ypotheses mathematicorum sed ex observationibus non habetur de hac tamen propinquitate aut remotiorem loqui videtur Averrois 12 methaphisice commento 45. et appet ex hoc propinquitas et remotio ut accedit in luna. et hec est una causa propter quam dixit Averrois secundo celi commento 32 et forte impossibile est inuenire astronomiam con-

uenientem esse huic quam apparet de luna sine orbe excentrico Iudicium autem sensus exterioris de obiecto proprio validum est. sed de obiecto communi non sic. dixit enim Averrois quanto methaphisice commento 8. Et forte erunt necessarii hi duo sensus scilicet visus et tactus in iudicando de continuitate. quia unus iuuat alterum. et multoties coniungunt corpora per artificium tali modo quod visus et tactus fallunt. et reputant ea esse continua. et causa huius quod continuatio est de sensibilibus communibus. ob hoc secundo celi commento 76. non impossibile est ut sit error in sensu. sed distantia et propinquitas non est sensibile proprium. imo secundum Aristotelem sensibilia communia enumerantem secundo 8 anima textu commentum 64 et 133. et primo de sensu et sensus neque commune. 13 contra perspectiuos sit. id iudicare de propinquitate vel remotiorem per sensum exteriorem in valde magnis distantibus quales sunt in proposito non est certum iudicium de distantia neque de alijs. Solem quidem appentem quiescere scimus valde velociter moveri. apparet quoque sepe quasi macule nubilose multis stadijs distantes circa solem aut aliud sydus videntur.

Sol etiam cum a montis cacumine oritur aut occidit pre se fert nobis speciem cacumen tangentis. cum tamen ab eo tantum quasi sol distet quantum centrum a circumferentia per motum solis descripta. Preterea solis motus velocitatem celebratamque uix ordine explicat quisque potest. et tamen sensibilem temporis partem aponit: post quam se nobis manifestari ceperit. ante quam totus appareat: quia tamen pedalis quantitas oculo se offert iudicandus quamvis ut concedit Averrois in destructione destructio num disputat de 3<sup>a</sup> dubio. 18. quasi 166 vicibus sol sit maior terra. umbra enim terre ob solis magnitudinem tendit in acutum. aliter stelle soli opposite si quod lumen a sole haberent illud proderent. immo una est de 750. partibus sui orbis. Si enim quo tempore sol totus ab horizonte emerit exempli gratia cyathus aque fluxerit dimissa subinde aqua die ac nocte fluat septingentos et quinquaginta cyathos fluxisse compitur. Hac causa videtur Aristoteles secundo celi textu commentum 76. reddens causam quare in ortu solis aut occasu non apparet solem secari a terra que sphaerica est per portionem circuli sicut patet in eclipsibus secari dicere propter remotiorem solis a terra secante. et sic distantia causa est erroris. Propter quam non firmum est etiam mathematicorum iudicium de quantitate diametri solis siue per instrumta capiat siue per eclipses et earum quantitates. Ptolomeus quoque 3<sup>a</sup> almagesti. Nam quod ob ipsarum obseruationis infir-

mitatez quibus diligenter et artificiose fiant factus sentiet mendacius. Neque etiam vix res apparz maior. ergo est propinquior. imo pictores sic colorando situant figuras q in distantia appareret maiores q in propinquitate. et etiam in distantia aliquando appet propinquiores q sint.

Non etiam almagesti in obseruadis per visu et instrumenta locis planetarum possibile est vt sit error propter diuersitatem aeris et visum eorum qui considerat imo propter mediozum diaphanorum varietatem in grossitie et densitate decipitur et errat sepe visus noster. Culi quoque deceptio nem a leui causa posse contingere ostenditur submittentibus oculo digitum et facientibus ex vno videri duo. vt tangit philosophus xi<sup>o</sup> methaphisice. Sol etiam in medio caeli apparet minor et propinquior et in orizonte maior et remotior.

Imo aliquando apparet homini hominem preire vt 3<sup>o</sup> metheorum dixit Aristoteles. et Auerois ibi addit qualem proportionem habet visus debilis ad aerem rarum tales habet visus fortis ad spissum. colligitur sententia scdo caeli textu et commento 48. Philosophus etiam tertio metheorum astra euro flante appareret maiora. Item philosophus. 15<sup>a</sup> problematum problemate sexto et 7<sup>o</sup>. ostendit causam quare transiens radius per quadratum foramen non apparet quadratus et q re luna et si sit sphaerica apparet tamen aliquando recte diuisa vide ibi. Preterea instrumenti compositio cum omni precisione et cum indubitata verificatione situatio propinquus impossibili reputatur vt ex historia ffertur lucidatoris differentia scda. Preterea sol in mane maioris apparet quantitatis vapores enim sen<sup>ter</sup> variant q titatem vsque ad eleuationem 20. graduum vt nona almagesti conceditur propterea q per aerem densiorem et humectiorem ipsum videm<sup>r</sup>. in medio autem caeli quia i puriore cernimus visus radius non sic refragitur. vt etiam apud egypcios contigit. et lz apud perspectiuos teneatur radii perpendiculararem non frangi non sumus tamen certi de aeris vniformitate vel difformitate in raritate aut densitate imo exptus sum a nocte ad noctem stellas et si ad zenith in quantitatis apparerentia notabiliter variari. Dico igitur ad ar<sup>m</sup> q i sensibilis distantia lune a loco in quo prius obseruabatur reddit sensibilis i stellata aut alia superiorum et sic si medium sit dispositus et organu et luna sit in eadem distantia a zenith respectu solis si cut prius erat nunquaz variabilis permutatio.

Ad primam confirmationem concessum e corpora caelestia aliquando appareret maiora. imo lu-

na noua arcualiter illuminata respectu visus nostri aliquando apparent cornua exire partem lune obscuram. ideo necesse est sensum decipi i istis casibus. Ad scdam confirmationem si assumptus esset veru errasset mathematici et philosophi ponentes diametralem terrae ipsoz soli et lune esse causam eclipsis adequataz q limitanduz eet ad certam luminarium distantiam a terra. Dico igitur cum Aueroe scdo caeli commento 109. Causam eclipsis lune esse casum lune i umbra terre. Secundo dico q eclipsis lune causa adequata est terra diametralis interpositio luminaribus scdo caeli textu commento 109. fabula enim est q luminaribus super eodem hemispherio existentibus aliquando p nasam fuerit eclipsis. posset enim tunc luna non plena deficere. neqz parua nostri eminetia super terraz facit q vltra medietate caeli sensibiliter videamus fieri tamen pot demerso iam sub orizonte sole vt nudum occidisse videretur ob densiorem nubem a radijs illuminatam solaribus spem solis referentem. aut ob antisolem factum quasi multa i aere conspiciuntur. praesertim in mari. posset etiam uisualis radius in humidum rozantemqz aerem incidens reflecti. et sic sol sub orizonte demersus videretur. quemadmodu in poculo aque anulus impositus per uasis labra i oculum pcurit inf que et anulum uasis pietet diametraliter inter iacent. et anuli uisionez absente aqua prohiberent.

Non etiam luminariuz distantia a terra uariari potest a natura. sed propter propinquitatem ad diametrales interpositos ad quaz ducit tabule etcet. cum non sit eclipsis iudicant maiorem a terra luminariuz distantiam etcet. teneo igitur cum Aueroe secundo caeli commento 35. Et potest accidere ei hoc propter diuersitatem sui situs ex loco cum ymaginati fuerimus q poli sui motus mouentur super polis alterius orbis. Ad tertiam confirmationem dixit Auerois scdo caeli commento 35. causa est quia transit luna per pyramidem umbre terre per loca diuersa scduz eleuationez et depressionez neque eleuatio lune a terra aut depressio ad terraz sed eleuationem intelligo cu luna intrat umbras approximando medio umbre utrisqz p certuz quid se comitantibus et cu non se comitantur et cum non appropinquat etc. depressio est. Cu igitur luna et umbra in motu se comitantur diuturna est eclipsis. et cum non sic. non valet igitur consequentia diuturnior est eclipsis nuc q tunc Luna et Sole diametraliter oppositis ergo unuz illoruz est terre propinquius. In eclipsibus quoque solis se qui potest luna solez et non sequi ideo etc. Ad si luna ecliptice ppiqz ee et si ita i umbra terre ptingit et

ipam ab eadem distantiore vmbra f. hoc ex va-  
rijs vmbrazum teri. p. iectionibus a sole puenit o/  
portet. Ad secundum negatur consequentia.  
patet de vene aut luna que soli propinquiora ap/  
paret minora. et ab eodem distantiora apparet ma/  
iora. Ad tertium negatur consequentia luminis  
enim maioris presentia lumen minus obfuscatur. id  
venit presente luna non excidit umbras a corporibus:  
a quibus absente eadez me<sup>o</sup> dispositio eas abscedit.

Neqz etiam luminis maior intensio meli<sup>o</sup> sem-  
per vmbraz excidit qz aliquando forti lumine lo/  
cus vmbre radio reflexo illuminat. ideo aliquan-  
tuluz distatior factio luminoso ab opaco secerne-  
tur vmbra. Ad quartum non est stella terre propi-  
quior qz prius nisi recessu terre a spericitate. et si  
apz sole sub inequali an<sup>o</sup> videri. ex dispositioe or-  
ganis aut medij pendere oportz. non enim possibile  
est stellam orbis p. cetrici fieri terre propinquiores  
nisi c. cetrici fieret excentrici aut terra tumesce-  
ret. Ad 5<sup>m</sup> potest corpus eque velox in proprio  
circulo e. velocius aut tardius in alio circulo. vt  
respectu circuli signoz. et potest sol idem signum  
non per eandem lineam currere. Ad confirma-  
tionem scdo de generat. textu et commento 57.  
tempus accessus solis ad nos est e. qle tempore  
recessus solis a nobis. Clari<sup>o</sup> Auerois. numer<sup>o</sup>  
reuelutionu preparatium corruptio est e. qlis nu-  
mero reuelutionu preparatium cumento. Sz  
qz ex his verbis non clare colligitur solem e. q. de  
clinare ab equinoctiali. ideo concedamus mathe-  
maticis q longiori tempore morer sol in quarta  
meridionali qz septentrionali. si. n. sub equinoctiali  
essemus de hoc facilliter certificamur. qa eo me-  
ridionali existente septentrionalis vmbra facit  
eo vero septentrionali meridionalis. Et dica-  
mus solem suo motu regulari quartas zodiaci in  
equalit p. trare absqz excentrico aut epiziclo aut  
inequali ei<sup>o</sup> distatia a polis proprie spaci. Circu-  
lum ymaginatu circa axem mundi sol describit in  
ano p. poli. vum exempli gratia septentrionalis  
sui orbis. Et arcus quez describit polus ei<sup>o</sup> ver<sup>o</sup>  
supra nostrz hemispherium est maior arcu descrip-  
to ab eodez ista nostrz hemispheriu et sic axis yma-  
ginatus sphae solis e. i. istis temporibz scilicet do-  
nec durat hoc scilicet soles quartam meridiona-  
le circuli signozu tardi<sup>o</sup> describet qz qrtaz septen-  
trionalis supra axem ymaginatu p. mobilis sic qz  
propior est zenith capitu ni oz qz axis ymagina-  
tus sphae primi mobilis. Cum i<sup>o</sup> arcu supra no-  
strum hemispheriu polus sphae solis ver<sup>o</sup> descri-  
bit: sol est meridionalis. cu vo arcus describit ide  
polus in alio hemispherio: tunc sol est septentriona-

lis. Et cu est polus in superficie horisontis est sol s. b.  
equinoctiali. Euz i<sup>o</sup> arcus alteri<sup>o</sup> hemispheriu sit mi-  
nor medietate circuli citius describet a solis po-  
lo vo et sic minori tempe erit sol septentrionalis.

Ex<sup>m</sup> sit diameter mundi. a. b. c. cui<sup>o</sup> . a. et . c. sint  
poli equinoctialis. b. punctu orietis i linea circulari  
equoc<sup>is</sup> tunc i me<sup>o</sup> mundi in q est zenith nostru re-  
peritur centru circuli ymaginati descripti a solis  
polo vo septentrionali sit iste circulus. d. e. f. g. cu-  
ius. d. et . f. sint in superficie diametri mundi. et sit . e. i  
medietate mundi vbi est zenith. sit. b. centrum. et  
sit. g. i medietate i qua est angulus noctis. Tunc co-  
tinuetur. e. cum. g. per lineam. e. h. i. g. habet enim  
hec linea transire per centrum circuli cum sit ei<sup>o</sup>  
diameter. sit autem. i. punctum contactus huius  
diametri cum diametro mundi super quo hec li-  
nea ortogonaliter cadit. tunc proportioatur linea  
b. i. mansioni solis plus in meridionali qz septen-  
trionali quarta. quia centrum. b. est in medietate  
in qua est zenith. diuiditur igitur circulus. d. e. f. g.  
a diametro. a. b. c. in partes inequales: et arcus  
maior continetur in medietate in qua est zenith  
arcus vero minor in medietate mundi in qua est  
angulus noctis: et scdm proportionem arcus ma-  
ioris ad arcum minorem proportionatur mora  
solis in quarta meridionali ad moram in quarta  
boreali. Correspondenter a vero polo solis me-  
ridionali describitur circulus ymaginarius qui  
a diametro. a. b. c. secatur in portionem circuli  
maiozem et minorem. sed minor est in medietate i  
qua est zenith. et maior est in medietate in qua est  
angulus noctis. cum igitur sol in quartam meri-  
dionalem intrat incipit verus polus solis meri-  
dionalis arcum circuli. d. e. f. g. incipit describere  
maiozem in medietate mundi contentum vbi  
est angulus noctis et cum incipit sol intrare quar-  
tam septentrionalem incipit eius verus polus me-  
ridionalis arcum describere qui est in medietate  
mundi vbi est zenith. et est arcus minor cum igitur  
sol est s. b. equinoctiali poli eius sunt in contactu  
diametri mundi donec igitur durabit centrum. b.  
in medietate mundi in qua est zenith: semper plus  
morabitur sol in quarta australi. qz si incipiet ali-  
quando centrum. b. intrare medietatem mundi in  
qua est angulus noctis: tunc incipiet sol morari lo-  
giori tempore in quarta septentrionali qz moretur  
in medietate meridionali. Ad sextum negatur  
assumptum. Tertio principaliter arguitur pla-  
nete aliquando sunt stationarij et aliquando direc-  
ti aliquando retrogradi qz non est possibile sine ex-  
centricis et epiziclis. Secundo sphaere per te ab-  
breuiat circuitos suos: sic qz i tpe i q<sup>o</sup> spera supior

complet circuitiōnem suam inferior non complet eā: ergo venus et mercurius aliqui radijs solis opponuntur. p<sup>3</sup> q<sup>2</sup> aggregatio defectuum: que in breui tempore non manifestatur: in longis temporibus manifestabitur. falsitas consequentis p<sup>3</sup> q<sup>2</sup> venus ad plus elongatur a sole per 48 gradus. s<sup>3</sup> mercurius per 26. Tercio sequit ex pōe q<sup>2</sup> cælum quāto magis distat a stellato tanto magis abbreuiat circuitōem suam. psequens est falsum q<sup>2</sup> venus que sub sole ē minus abbreuiat q̄ sol. et mercurius magis abbreuiat q̄ sol. s<sup>3</sup> nō multum distat inter se. Quarto stellata eo q<sup>2</sup> velocior ē alijs in suo motu et circuitōe deberet alijs velocius circuire. cuius oppositū p<sup>3</sup> q<sup>2</sup> ipa tardius circuit q̄ alie spere. Quinto ex pōe seq<sup>2</sup> quanto sphaera est distantior a primo tanto tardius mouetur. cui<sup>2</sup> oppositum. p<sup>3</sup> q<sup>2</sup> luna tempore Aristotelis vt 2<sup>o</sup> cæli te<sup>2</sup> co<sup>2</sup> 60. exclipsauit martem et ex alia pte recessit ab eo. q<sup>2</sup> concludit Aristoteles martem tardius moueri q̄ lunā. Sexto si superiora velocius mouent tūc ipsa inferioribus cōiūgerentur potius q̄ inferiora eis. q<sup>2</sup> velocius mota attigunt tardiora et eis superueniūt. p̄ns falsum q<sup>2</sup> tūc non esset saturnus ponderosissimus. Ad primū q̄ tam p̄cise stationem retrogradatōem aut p̄cessiōnem potest mathematicus saluare cū epiziclo tā tam p̄cise saluat circulus ymaginarie descriptus p verū polū planete et i eisdē locis et tēporibus p̄cise. q<sup>2</sup> ex veri poli motu fit vt ex effectu comitante: et ab intelligentia sic mouente vt a causa: stellam maiori vel minori tempore stare super vno hemisperio q̄ super altero. et consequenter aliquando equaliter sit igit. a. stella fixa stans exempli gratia super hemisperio nostro per 12 horas et sit. b. planeta cōiūctus ei exēpli gratia in medio cæli stans per totidem tempus super nostro hemisperio. et incipiat stare. b. super hoc hemisperio p plus q̄ sint 12 hore sic ampliando tempus exempli gratia ad horas 16. per tempus. c. tūc. b. per totum. c. remanebit magis et magis distans ab. a. in fine autē. c. incipiet. b. iterum fieri propinquius et pp̄q̄us ipi a. donec iterū eque cito circuat hemisperium hoc ipsum. b. cum. a. et p causam naturalez saluantur retrogradatio. p̄cessiō et statio. et hoc voluit Auērois 12 met<sup>2</sup> co<sup>2</sup> 45. dicens p diuersitatem i talibus motibus pōt stellis accidere velocitas tarditas processus retrogradatio. et alia huiusmodi. q<sup>2</sup> bus non potuit ptolomeus ponere astrologiaz.

Idem cōmento 47. Ad si negaueris a planeta motum sibi datum inesse hoc facillime patefiet motum solis p̄si<sup>2</sup> stantis in æstate longo tempore super hemisperio nostro et i bieme breui et i tempi

bus medijs medio modo. hoc idem alijs planetis inesse docet experientia. Scias ptol<sup>2</sup> in epiziclis quorūdam planetarum vt veneris et mercurii pōt fuisse duos diametros se ortogonāl<sup>2</sup> secātes et q<sup>2</sup> vna extremitate diametri exiit in superficie deferentis altera alterius diametri extremitate magnam tenēte latitudinem seu distantia ab illa superficie deferentis. q̄ repugnant. Et epiziclo dat motum diuersum et inaequalem id non potuit ptolomeus complere astronomiam etc. Ad fm si<sup>2</sup> ē velocitas istorū et finitus ē recessus eorum adiuicez. ideo citi<sup>2</sup> reuertit temp<sup>2</sup> i quo debent iter appropinquare soli q̄z compleatur temp<sup>2</sup> q̄b regrunt ad transeūdum qnāgita grad<sup>2</sup> etc. Ad 3<sup>m</sup> conceditur consequens et negatur uenerē non magis abbreuiare q̄ sol. s<sup>3</sup> yma<sup>2</sup> sit esse maiorē. p̄por<sup>2</sup> inter oves q̄z iter itelligētiā vt testat Auērois 12 met<sup>2</sup> cōmento 44. et 2<sup>o</sup> cæli cōmento 58. nō tam possibile est etc. Ad 4<sup>m</sup> s<sup>3</sup> non ualeat 2<sup>a</sup> hoc veloci<sup>2</sup> mouet q̄ veloci<sup>2</sup> circuit concedit tamē consequens q<sup>2</sup> i 24 horis fere circuit et uix i 100. annis manifestatur defect<sup>2</sup> circuitū illi<sup>2</sup> p vñū gradū vel etc. illd i<sup>2</sup> q<sup>2</sup> uocas tardissime circuire ab occidēte ē q̄i uelocissime circue<sup>2</sup> ab oriēte. alii vō planete i breuiori tempore pandūt defectū suū. et h<sup>2</sup> q<sup>2</sup> tardi<sup>2</sup> circunt q̄z stellata sphaera. Ad qntū cōcedit 2<sup>a</sup> ad ratōem Aristotelis illd continet. q<sup>2</sup> in breuiori tempore luna hemisperium nostrū peragrabit q̄z mars. non q<sup>2</sup> uelocius moueretur luna marte. neq<sup>2</sup> ex hoc sequitur lunam uelocius circuire marte q<sup>2</sup> aliud hemisperium i ualde b<sup>2</sup> tpe p̄rāsiebatur a marte q̄ a luna. et i una circuitōe citi<sup>2</sup> reuertebat mars unde discesserat q̄ luna.

Ad 6<sup>m</sup> cōcedit 3<sup>a</sup> p hoc aut q<sup>2</sup> saturn<sup>2</sup> longo tpe morat i uno signo dixerūt mathematici saturnum esse ponderosissimum. hoc aut uelocitati ei<sup>2</sup> attribuendum erat nō aut illi<sup>2</sup> tarditati. Quarto q̄ro an sol eq̄ ueloci<sup>2</sup> circuat sicut stellata aut si si primum non pcurēt sol 12 signa. Si fm aut sol citi<sup>2</sup> aut tardius. Si primum fm hūc o<sup>2</sup> pcurēt piscis aquarius capricornus etc. Si fm non nobis manifestari potest defect<sup>2</sup> stellate a circuitōe completa. q<sup>2</sup> continue eadem stella fixa oriens cum sole prius occideret q̄ sol. Secūdo q̄o saluatur lunam recedentem a sole cōti<sup>2</sup> magis incendi do nec soli opponatur. q<sup>2</sup> melius illuminat diaphanū ppinquum luminoso q̄ remotum. 3<sup>o</sup> illa sunt ponenda que longo tpe et ifallibiliter sunt obseruata sine quib<sup>2</sup> appentia saluari nō possunt. sed epizicli et excentrici sunt huiusmodi. Quarto auctoritate ptolomei et cuiuslibet ex pto i sua arte credēdū est. Itē auctoritate Auērois primo methēoz

Ptez Auerois libru almagesti composuit in quo  
excentricos tenet et epiziclos. Ad primum sol  
tardius circuit q̄ stellata sphaera. plus enī distat  
tempus mensurans reuolutionē diurnam solis a  
24. horis egnotialis q̄ temp⁹ mensurans circu/  
lationē stellate distet ab eodem. Ad fm recipit  
luna lumen a sole et continue illius plus q̄ medie/  
tas illuminatur nisi eclipsē. quāto igitur est luna  
soli propinquior minus nobis apparet pars lune  
illuminata. qz sol supra lunam existens partem si  
bi oppositā illuminat: quāto aut magis distat luna  
a sole tanto nobis magis apparet pars lune illumina/  
ta. aggregatio igitur retardationū medietatē spe/  
re lune dāt semī mestrualiū et sic radijs solaribus  
opposita est fm partem a nobis visibilem ubi fm  
non visibile tempore coniunctionis obiciebatur.

Ad tertium negatur minor quia apparentium  
alias causas reddidimus. neqz astronomi excentri/  
cos aut epiziclos demonstrāt aliquo genere demō/  
strationis sō celi cōmēto 35. et 62. qz non a priori  
vīz. neqz a posteriori qz aliunde pōt effectus appēs  
puenire colligitur nō ab Aueroe in almagesto

Ad 4<sup>m</sup> error ē ptolomei in naturalibus i red/  
dēdis appentiū causis ex fictis corporib⁹. Lā  
aut quare multiplicauit mot⁹ stellis ex 12 metha<sup>ca</sup>  
colligit cōmēto 4.4. qz fm computationē iuenie/  
bat stellas in vno loco et fm instrū<sup>ta</sup> in alio loco. et  
forte accidit illi error ex instrumētis 2<sup>o</sup> celi cō/  
mēto 60. Quod portebat quoqz ptolomeū scire an/  
tiquos non errasse aut q̄ insensibilis antiquorū  
error nō reddebatur lapsu temporis sensibilis et i  
hoc se fuisse aliquādo deceptum cōcedit ptolome/  
us 4<sup>ta</sup> almagesti et propter hoc 3<sup>a</sup> almagesti. Has  
de toto seculo obseruationes a veritate et doctria  
arbitramur alienas. in proposito Auerois 12 me/  
thaphisice cōmēto 4.5. talia principia in maiori p/  
te tū sunt famosa cū sint et. vide ibi. Alterius  
ptolomeū sibi ipsi contradixisse illius auctorita/  
tem minuit in astro<sup>ta</sup> cum nona almagesti voluit  
solem facere permutationē sensibilem et nō vene/  
rem l3 infra sit. Ad Aueroim primo metheo/  
rum duas opiniones recitat Auerois primā po/  
nentem solem semp terre equaliter propinquū. et  
ipsū t3 Auerois non habere excentricū neqz  
epiziclū. 2<sup>as</sup> sō ponit dantez soli excentricū aut  
epiziclū. sed cū istarū duarū opinionū nullā ibi elli/  
gat Auerois locus ab auctoritate nihil v3. s3 p<sup>as</sup>  
elligim⁹ 2<sup>a</sup> neglecta. qz nobilior ē. qz ad minimum  
numez ibi possibile corpora caelestia redigit et na/  
turam saluat. Et si dixeris Aueroim ibi po/  
nere finem secundariū excentricorū et epiziclorū  
scilicet contempare calorem hic. qz si esset i nostra

estate sol nobis propinqu⁹ ex forti radioz re/  
flexione comburreremur sed calor ex radioz  
reflexione a distātia radioz solis a terra remit/  
titur. et hieme veniente l3 remittat calor ex refle/  
xione radij. tamen intenditur aliquo modo ex pro/  
pinquitate maiori solis ad nos. Tum qz Auero/  
is ibi me<sup>am</sup> et minimam solis a terra distātiā  
demonstrat. Dicēdū qz si poneretur epizicli aut  
excentrici posset ille finis esse illis secundariis. Ex/  
quo tamē fundamēto sequeretur meridionalē pla/  
gam eē habitabilem. qz sol ad eos accederet ma/  
xima propiqitate et maxima radioz reflexiōe cu/  
ius o<sup>m</sup> extrahit Auerois 2<sup>o</sup> celi cō<sup>to</sup> 16. ex vbiis  
Aristotelis ibi et 3<sup>o</sup> de anima cōmēto 5. pcedit. iō  
cōdictōalr intelligēdus ē Auerois sicut ipse m3  
alibi condicionalr loq̄. Ad aliud fūdat rō su/  
p hoc qz maxia distātia def quod pbare o3. iō nō  
cōcedit me<sup>a</sup> neqz m<sup>ma</sup>. Ad auc<sup>tem</sup> aliā Auero/  
is libz almagesti eddidit nō aut acceptaret cās  
quas ipsi assignauerūt imo illas dicit esse impossi/  
biles et contra naturā. sed vt daret viāz ymaginan/  
di illos motus et vt recitaret opinionem Astrolo/  
gorū cū intētiōne alias aliē determinandi. hoc pa/  
tet legēti almagestū eius etc. Quinto principa/  
liter ponēdi sunt epizicli ad saluandas diuersita/  
tes planetaz i accessu eoz a sole et recessu ēi i 30/  
diaco vt q<sup>a</sup> almagesti colligit de tpe maxime mo/  
tionis i mediā et minimā. Secōdo se<sup>te</sup> ptez meridi/  
onalē esse sursum tā quo ad motū stellatē q̄ plane/  
taz. 2<sup>o</sup> f<sup>m</sup> qz septētrionalis bitat et nō meridionalis.

Cōfir<sup>2o</sup> mare fluit ab aglone i meridiēz. et a  
dextro incipit mot⁹. Cōfirmatur 3<sup>o</sup> qz plures  
stelle sūt i septētrioē q̄ i meridiē. et sic a<sup>or</sup> est ibi  
virt⁹. Quarto luna oppoita aut pūcta eq̄toēz  
bz minorē q̄ qn solē aspicit de quadrato forte per/  
duos gradus qz ptingē nō pōt sine approximatōe  
ei⁹ ad terrā. Itē luna in supiori pre epizicli mo/  
uef ab oriēte i occidēs s3 i ife<sup>ta</sup> cē. alii planete oēs  
eē faciūt. Ad p<sup>m</sup> negat a<sup>um</sup>. Et cā illi diuer/  
sitatis ē. qz qn tpa qb⁹ a planeta alio a sole ptrāfif  
n3 hemispiū sūt elia aut. ppe ipib⁹ qb⁹ sol idē ptrā/  
fit. tūc neqz apparet planetā moueri a sole vel ad  
ipsum accedēdo vel recedēdo. s3 cū tpa sint nota/  
bilit in equalia o3 notabilē eē accessū aut recessū

Ad fm negat 2<sup>o</sup> eē falsum ad p<sup>am</sup> improbatio/  
nē ne<sup>te</sup> 2<sup>a</sup> pp nūtiū calozē ptis meridionalis. pp a/  
quaz paucitatē. pp aialū venenosoz copā et fera/  
rū. et si q̄ est alia cā pū<sup>ta</sup> et. inhabitabilis reddif  
pars illa hominibus. Itō ē v3 2<sup>a</sup> nō ē melior  
loc⁹ ille aialī corrup<sup>ta</sup>. q̄ nō est melior ps. Tū ē  
nō cōstat de inhabitatiōe illaz pū s3 pū<sup>ta</sup> d<sup>o</sup> 10<sup>o</sup>.

Ad 2<sup>m</sup> cōfirmatōēz qz meridionalē q̄uis so/  
d

lis absētia frigidū redere calidū ē. septētriona-  
le ēo frigidum. iō cōsumitur aqua in meridie ⁊ au-  
getur ignis. s3 in septētrione auget aqua ⁊ minuit  
ignis. iō fluxus ellemētōrū calidōrū est a meridie  
in septētrione sed ellemētū frigidū mobilis localit  
fluxus ē a septētrione in meridie pp igit paucifi-  
cationem aquarū in meridie redditur ellemētum  
aque non multū recedēs a cētro. aqua aut septen-  
trionalis a centro distantior est. q3 ibi copiose aq  
generat ⁊ ad declinā decurēt ad meridie fluit. s3  
meridies sit simpliciter sursum. 2<sup>o</sup> etiam metheo-  
rum Aristoteles locus aglonis est multum altior  
q3 locus meridionalis. ex hoc apparet quare fluc-  
tuat nilus in aestate puta cum sol est in cācro ⁊ leo-  
ne pp magnum aquarū decursum p subterane-  
as vias ad loca originū eius. sed q3 hoc h3 diuer-  
sas cās in genere vt testatur Auerrois 5<sup>o</sup> metha-  
physice cōmento tertio. de hoc alias. Ad aliam i  
probationem negatur consequētia. quia potest in  
multis minus nobilis virtus reperiri q3 in paucis  
vt tangit Auerrois secundo celi cōmento i6.

Ad aliud negati sunt epizicli ⁊ aux ⁊ opposituz  
⁊cc. Hec de quesito hoc difficili. non est autem  
intentionis nostre modo vt penes hanc nostraz su-  
positionem omnium diuersitatum motus ab intel-  
ligentia in orbem causas proprias apponamus:  
neq3 etiam fieret nobis bene uolentibus. qum bu-  
ius noue supponis adinuētiō ab Aristotelis ⁊ A-  
uerrois deriuata sententijs non sit per eum q ad-  
inuenit sine magna inquisitione ⁊ studio applica-  
bilis ad predicta. pp quod prius relinquendum ē  
hoc astronomis: de quibus qum ab his que dixi-  
mus manu ducti fuerint cōfido q3 hec omnia per-  
scurtando ⁊ elaborando complebūt. Et in hoc  
finitur liber primus.

Alexandri Achillini Bononiens. de orbibus.  
Liber Secundus.

## Expeditis diffi-

cultatibus quas de materia celi  
agitare pposueram de natura  
forme id discutiendum ē. An sit  
intelligentia. Respondeo q3

sic q3 orbis celi mouetur. ergo

a mouente: mouens igitur aut est substantia: aut  
non. non secundum quia motus est substantia: ergo  
⁊ mouens. 9<sup>a</sup> probatur i2 methaphysice textu ⁊ cō-  
mento 43. q3 substantiam non precedit non substā-

tia. Mouens igitur substantia est ergo mouens est  
materia aut forma aut compositum non primum  
quia secundo de generatione textu cōmenti 53.  
materie est pati aut moueri: alterius autem potē-  
tie est mouere. ⁊ octauo physicoz cōmento 4<sup>o</sup>  
impossibile est aliquod ens generari a moto quod  
est in potentia ens tantū verbi gratia a prima ma-  
tia secundum q3 potest intelligi nuda aforma.

Inducit etiā Ar<sup>tes</sup> primo metaphysice atiq<sup>o</sup> s a  
veritate coactos ad ponendum principium vnde  
motus quia materia non se ipsam transmutat hoc  
etiam repetit Auerrois eodem primo cō<sup>o</sup> undeci-  
mo dicens materiam non moueri per se s3 ab agē-  
te. Idem etiam dicit Auerrois in de<sup>st</sup> de<sup>st</sup>  
disp<sup>o</sup> prima. Tum quia materia mouens nō ē  
alia ab orbe celi vt3 nec orbis: quia aut orbis se  
mouet rōne totius aut ratione partis integralis  
non secundum: quia hoc esset ratione stelle. Sed  
non mouetur cæluz a stella vt3 sup. Tū q3 sem-  
per extimabitur aliqua species mouens tertio  
de anima te<sup>o</sup> cō<sup>o</sup> 54. ex translatione greca ⁊ sa-  
tis obscure. ⁊ tertio physicoz te<sup>o</sup> cō<sup>o</sup> i7. ⁊ se-  
cundo de anima te<sup>o</sup> cō<sup>o</sup> 54. omnia patiuntur et  
mouentur ab ac<sup>uo</sup> ⁊ ac<sup>o</sup> ente. n3 ratione totius  
mouet quia nihil mouet se: sic q3 idēz secundū s3  
stātiam sit realiter mouens ⁊ motum primo. vt i  
cidentaliter declarat Auerrois quarto celi cō<sup>o</sup>  
22. ⁊ vt ex demōe prime pponis septimo physico-  
rum colligitur ad quietem enim pris cæluz quie-  
scret si enim quiescente vna parte alia moueret  
tunc totum non esset primo motum. sed pars que  
mouetur alia quiescente ⁊ nono metaphysice tex-  
tu cōmenti secundi Idēz enīz esset in actu. ⁊ i po<sup>o</sup>  
respectu eiusdem. Tū quia nihil esset immobile  
vt infert Aristoteles primo de generatione textu  
cōmenti 48. ⁊ est 5<sup>o</sup> demonstrata octauo physico-  
rum textu cōmenti 40 ⁊ octauo physicoz tex-  
tu cōmenti 33. omne quod mouetur ab alio mo-  
uetur quia omne quod mouetur secundum natu-  
ram ab alio mouetur. ⁊ omne quod mouetur ex-  
tra naturam ab alio mouetur ⁊cc. eandem ratio-  
nem ponit philosophus ibi textu cōmenti 28. ra-  
tio secundum partem est Auerrois in de substā-  
tia orbis capitulo primo. Soluitur ratio a qui-  
busdam dicentibus q3 ad saluandum diffinitionē3  
potentie actiue ⁊ passiue positam quinto metha-  
physice textu cōmenti i7. ⁊ nono methaphysice  
textu cōmenti secūdi. scilicet principium trans-  
mutandi alterum vel ab altero in quantum alterū  
sufficere distinctionem rationis inter potentiam  
actiuam ⁊ passiuam. quia quod est in actu virtua-  
li ⁊ in potentia formali potest deducere se a potē-

imittit a deo et hoc vult Aristoteles aliquod somnium ab eo imitti potest ut declarat Averrois in de somno et vigilia. Ad autem a demone somnia imittit dixit Averrois sibi illam esse vulgariū opinio nem verba autem vulgaribus grata aliquando non vult Averrois vituperare. ut sexto colligitur capitulo primo. Ad secundum arabica translatio loco demoniorum idolum habet.

Ad tertium arabica translatio loco demonis habet rex. Ad quartum textus est interrogativus. Ad quintum dixit demones existere aut putari existere. non tamen ab ipso sed a vulgaribus. Ad sextum sensus loquentis varie aliquando se iuvant in formatione idoli nunquam sensati et tunc cum tali melancolico continuatur intellectus possibilis secundum quod hebraicis grecis aut latinis instructus est. Hoc autem est unum eorum propter que dixit Averrois primo celi commentum 33. non propalandum esse vulgo fidem legislatoris. Fide autem constat demones esse intelligentias que corpus informare non possunt. sed bene assumere aut gubernare: quas deus creavit derelinquens eas sue nature per quandam modum in qua si persistissent in bonitate beati remansissent. sed peccaverunt. et transiit in modum meriti et demeriti sine poenitentia. et visione dei clarā amiserunt: et de celo deo auctore expulsi sunt. et homines eorum plurimi infestati et opprimunt. illis quae aliquando acerrime nocent. a quibus ieiunio et oratione hominem liberari lux mundi ieiunius benedictus docuit in euangelio. Sciendum tamen quod aliquando spiritus corporis humani sunt grossi multum calidi valde et copiosi et tunc operationes motivas facit homo fortissimas sic quod compedes non cohibet neque duo aut tres viri impetum motum aut furorem talis hominis frenare possunt. non enim temperati hominis quolibet operatio fortior est operatione distemperati sensitivas tamen imperficiunt. Sciendum ulterius quod prestigiatore hoc est sensuum illusores de quibus tangit Aristoteles in 8. problematum problemate sexto mensuram aut organum ita disponere possunt quod sensus decipiatur ita quod filum pedi galli alligatum ita grossum videatur quod extimetur gallum trabem trahere. sicut etiam per vitrum funilis littera apparet grossa. Sanium quoque agilitate aut rebus naturalibus latentes virtutes communiter habentibus multa fiunt quorum astantes artes et virtutes ignorantes ad diabolicas artes pro causis recurrunt: sicut capitis galli partitus est os quod si in commissa gladio perforetur gallus non moritur. quod si ultro citro ut capitis vertice vulneraveris gallus peribit neque caracteres aut carmina in ore

illius posita illi vitam poterunt servare. proportionabiliter de ingeniosorum hominum mirandis operationibus dicendum est. De maleficatoribus autem suis verbis sanitatem alterius inficientibus voluerunt Avicenna et Albertus magnus ad dominium unius forme super aliam reducere et praesertim coadiuvante forti ymaginatione et si de efficaci et praesertim astronomicis influxibus conformata. Sed ut plurimum res nocentes in cibo aut potu exibent. et sic re naturaliter operante stantur. quemadmodum enim menstruata speculum inficit: ita si vapores venenosi per oculos vetule tanquam per partem corporis rariorem et expulsiue virtuti apertiozem transpirent: pueri complexionem possent inficere. quemadmodum iuvenis cum vetula coire consuetus tabescit et marasmat. propter malos vapores: quos caro humana: que spongiosa est valde: fugit ex malis vetularum humoribus ellevatos. adde quod a maligna vetula fortiter ymaginante fiunt actus terribiles quibus infans valde teretur et tunc ob facilem complexionis aetatis passibilitatem ex terroze sequitur magnum nocementum. Sed de his hactenus que potius silentio pertranscunda sunt quam orationibus explicanda.

Abiū secundum Utrum intellectus d. moveatur. Pro huius questionis solutione premitto primo quod intellectus dicitur quatuor modis scilicet de materiali. Secundo de intellectu in habitu et intellectus speculativus. Tertio de intellectu agente. Quarto de virtute ymaginativa et est anima sensitiva hominis colligitur distinctio Tertio de anima commento 20. distinctio sufficiens est et omnem intellectum comprehendit. Cuius duo membra sunt ad propositum scilicet substantia intellectus agentis et substantia intellectus materialis incidentaliter tamen de aliis intellectibus multa declarantur. Nota intellectum agentem dupliciter capi. uno modo proprie pro substantia faciente de potentia intellectus actui intellecta abstrahendo. et sic tantum una est intellectus agentis substantia et illa est deus ut in primo opere quolibet 4. dictum est. Secundo modo capitur communiter pro omni substantia veniente intellectionem intellectui receptivo nonne vel aeternae. et sic omnis substantia intellectus supra materialem est intellectus agens. Utroque membro distinctionis huius utemur. Intellectus quoque materialis dupliciter capitur primo proprie pro intellectu